Poveşti incredibile? Numai un naiv îşi poate închipui că sînt inventate. Şi-apoi, vedeţi dumneavoastră, mai toate au fost date la gazetă. Nu se poate să iasă fum fără foc. De pildă femeia aceea ucisă în camera încuiată pe dinăuntru... aici e vorba de documente strict secrete, e limpede că orice urmă a fost ştearsă cu grijă. V-aţi gîndit vreodată serios la inteligenţa furnicilor? Sau bărbatul care dispare în trecut — s-a demonstrat, teoretic, că lucrul este posibil. Aţi înţeles ce s-a întîmplat cu maestrul Kudini, aţi urmărit cu atenţie elefantul? Cît despre povestea cu ascensoarele, cine nu ştie că obiectele îţi fac figuri şi că au o viaţă a lor, care seamănă cu a noastră? Poveşti incredibile? Nicidecum. Pe mine m-au cam speriat. Oare cît ştim despre lumea în care trăim?
FLORIN MANOLESCU (n. 11 ianuarie 1943, Bucureşti)
*
FLORIN MANOLESCU
<titlu>MISTERUL CAMEREI ÎNCHISE
Nouă povestiri incredibile</titlu>
HUMANITAS
BUCUREŞTI

Colecţie îngrijită de
IOANA PÂRVULESCU
Coperta colecţiei
IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale
MANOLESCU, FLORIN
Misterul camerei închise: nouă povestiri incredibile /
Manolescu Florin. - Bucureşti: Humanitas, 2002
192 p.; 18 cm. (Cartea de pe noptieră; 26)
ISBN 973-50-0226-4
821.135.1-32
FLORIN MANOLESCU
MISTERUL CAMEREI ÎNCHISE. NOUĂ POVESTIRI INCREDIBILE
© HUMANITAS, 2002
ISBN 973-50-0226-4
*
„La o mînăstire din Assisi trăia un călugăr
cu un accent grosolan care îi trăda de departe
originea calabreză. Avînd o fire susceptibilă, s-a
gîndit să nu mai deschidă gura decît dacă era
vorba să anunţe un accident, o nenorocire sau,
în fine, orice eveniment suficient de grav pentru ca accentul să nu i se mai ia în consideraţie.
Totuşi îi plăcea să vorbească. A început deci
să inventeze catastrofe. Şi pentru că era un om
sincer, a ajuns chiar să le provoace."
(JEAN PAULHAN, *Florile din Tarbes,* 1941)
*
<titlu>O *conferinţă de pomină*
Asemenea unei colosale baterii electrice, personalitatea profesorului Jacques Bigot de la Universitatea Tehnică din Marsilia era alimentată de două surse de energie de sens contrar: ideile sale ştiinţifice revoluţionare si o încăpăţînare cu totul şi cu totul ieşită din comun. De altfel, cînd nu era de faţă, studenţii îi spuneau „Buldogul" şi porecla aceasta se potrivea de minune nu numai cu firea, dar si cu înfăţişarea sa. Era mic de statură, aproape pătrat, şi poate că din acest motiv nimeni nu-1 văzuse vreodată încheiat la redingotă. Bărbia puternic ieşită în afară părea că se războieşte în permanenţă cu funda extravagantă a unei lavaliere de muselină umflată ca o guşă de porumbel. Fizionomia puţin obişnuită îl trăda de la prima vedere pe omul de acţiune, iar de sub sticlele ochelarilor Zwicker cu rama de aur masiv exploda o privire vulturească, pe cît de aspră, pe atît de pătrunzătoare. Cîteva smocuri de păr se răsfăţau în dezordine pe cele două laturi ale unui craniu dominat de o chelie impunătoare, în timp ce faţa latăşi roşcovană, însemnată în mai multe locuri de amintirea unor lovituri de floretă, îşi sporea expresivitatea mai ales datorită celor două sprîncene stufoase si zbîrlite ca două periuţe de dinţi. Avea maniere bărbăteşti, rămăsese devotat casei imperiale de la Versailles şi la nevoie ar fi putut să interpreteze corect orice partitură de violoncel într-un cvintet de amatori. Gestul său preferat, la cursuri sau în discuţiile cu amicii,

contribuise şi el la sporirea renumelui de om incomod, putin simpatic şi greu de abordat, în timp ce vorbea avea obiceiul să se „atîrne" cu degetele mari ale palmelor sale butucănoase de cele două buzunare de la vestă, aşa încît abdomenul voluminos (o dovadă mai mult decît elocventă a faptului că posesorul acestuia nu s-a hrănit toată viaţa decît cu varză, crenvurşti şi bere, ca toţi francezii, de altfel) putea să se contureze proeminent şi să impună partenerilor de discuţie o distanţă dacă nu respectuoasă, în orice caz obligatorie. Nimeni nu-1 văzuse, prin urmare, cu redingota încheiată, dar în acelaşi timp nimeni nu s-ar fi putut lăuda cu performanta de a se fi apropiat de el la mai puţin de trei-patru paşi.
Ca specialist însă, profesorul Jacques Bigot era recunoscut de către toată lumea ca o mare autoritate ştiinţifică. Şi cine spune „toată lumea" trebuie să-i aibă în vedere, fireşte, doar pe francezi. Pentru că în Germania, la auzul numelui său, colegul Otto Flamm de la Universitatea Tehnică din Berlin ar fi ridicat cu siguranţă din umeri, afişînd totodată acel zîmbet fin de superioritate care pare atît de elegant de la Oder şi pînă la Rin, dar pe care francezii îl consideră cît se poate de arogant.
în orice caz, cu sau fără asentimentul profesorului Otto Flamm, profesorul Jacques Bigot făcea parte din „Comisia Internaţională a Maşinilor cu Aburi", unde era foarte apreciat pentru studiile sale despre variaţia temperaturilor de fierbere în funcţie de presiune şi mai ales pentru celebrele sale *Tabele Bigot,* publicate încă din anul 1887, cu îmbunătăţiri substanţiale aduse formulei logaritmice cu trei termeni pe care o stabilise maestrul său H. V. Regnault. Desigur, meritul descoperirii formulei îi aparţinea lui Regnault. Dar abia datorită experienţelor foarte amănunţite ale discipolului, ea putea fi extinsă, cu ajutorul unei lungi

liste de coeficienţi, asupra tuturor celorlalte lichide.
Iar acum, la începutul secolului nostru, adevărata celebritate a profesorului Bigot se baza pe intransigenţa cu care acesta se angajase de cîţiva ani în marea bătălie împotriva motoarelor cu ardere internă, pe care el le considera, pe bună dreptate, o imensă porcărie. Profesorul Otto Flamm, care era şeful Catedrei de maşini şi motoare de la Secţia tehnică a Universităţii din Berlin, nu dădea doi bani pe noile teorii ale lui Jacques Bigot. De cîteva săptămîni, în oraşul de pe malurile Spreei începuseră să circule primele automobile cu motoare alimentate cu petrol şi pentru următorul deceniu era de prevăzut o creştere impresionantă a numărului acestora. Dar avînd în vedere uzanţele academice, profesorul Otto Flamm era hotărît să se poarte ca o gazdă perfectă. Profesorul Jacques Bigot era aşteptat să sosească în cursul după-amiezei la Berlin, pentru a ţine o conferinţă despre care le scrisese colegilor săi din Germania că ar fi de o importanţă colosală, deşi el, Otto Flamm, ar fi putut să bage mîna în foc că a doua zi urma să asculte aceeaşi răsuflată apologie a maşinilor cu aburi, făcută de un ma-

niac rămas cu mult în urma propriei sale discipline ştiinţifice.
într-adevăr, profesorul Jacques Bigot se afla în trenul expres *Aix-en-Provence-Colonia-Berlin,* însă conferinţa pe care tocmai o recitea, instalat comod la o masă din vagonul-restaurant, nu se referea la maşinile cu aburi, ci la motoarele cu ardere internă, adică la cu totul şi cu totul altceva! Pentru că maşinile cu ardere internă însemnau zgomot, poluare, exploatarea nemiloasă a rezervelor de petrol din coloniile germane de pe malul mediteranean al Africii, care odată şi odată trebuiau să revină, cum era si normal, Franţei şi, ceea ce era mult mai grav, însuşi principiul de funcţionare al acestor blestemate de motoare re-

9
prezenta de fapt o eroare grosolană în istoria ştiinţelor şi a tehnicii, la cumpăna dintre secolele XIX şi XX. Despre această mare eroare era hotărît profesorul Jacques Bigot să le vorbească a doua zi colegilor săi de la Berlin.
Deocamdată reuşise să se enerveze cumplit din *cauza* unui chelner afectat, care se agita printre meselе vagonului-restaurant cu cîteva fire de sparanghel opărit, înfăşurate într-un şervet fierbinte şi care îi recomanda, în germana lui îngrozitor de graseiată, un meniu pentru snobi, cu stridii, icre moi şi şampanie, fără să poată fi în stare să-i găsească, în toată bucătăria sa berlineză, nici măcar o singură sticlă de bere franţuzească, ştiut fiind că, oricîtă bunăvoinţă ai fi avut, cea nemţească nu se putea bea. *Pentru că berea,* îi spusese el chelnerului pe un ton înţepat, care nu mai admitea nici o replică, *nu este, cum credeţi voi, nemţii, o băutură oarecare, ci o stare de spirit!*
Dacă n-ar fi fost enervarea aceasta, profesorul Jacques Bigot s-ar fi putut gîndi pe îndelete nu numai la conferinţa pe care urma s-o ţină a doua zi, dar şi la senzaţia de securitate deplină pe care i-o procura zgomotul sacadat al puternicelor pistoane ale locomotivei. Era o senzaţie de care ar fi trebuit să fie mîndru, pentru că fusese unul dintre cei care contribuiseră în mod decisiv la perfecţionarea principiilor de funcţionare ale motoarelor cu aburi, fără ajutorul focului, prin punerea la punct a unui sistem de locomoţie bazat în întregime pe reciclarea apei şi pe electroliză.
De altminteri, profesorul Bigot era convins că în doi-trei ani, cel mult pînă la sfîrşitul lui 1910, Europa va fi străbătută în toate direcţiile de trenuri trase de noile locomotive fără foc, iar motoarele care vor acţiona automobilele, dirijabilele şi angrenajele mari din întreaga industrie vor fi şi ele de acelaşi tip.
10
Tocmai cînd ar fi trebuit să traverseze cu locomotivele sale cu aburi Oceanul Atlantic, pentru a cuceri America, profesorul Jacques Bigot observă că pe coltul mesei la care era instalat, cineva uitase (sau poate că abandonase) o fasciculă plină cu ilustraţii şi tipărită pe o hîrtie de cea mai proastă calitate, cu litere mari, de-o şchioapă. Din curiozitate întinse mîna, examina cu o figură acră coperta imprimată în culori ţipătoare şi apoi deschise broşura la întîmplare, nu înainte de a fi aruncat priviri încruntate în toate direcţiile. Pe pagina din dreapta, o ilustraţie înfăţişa o femeie destul de cochetă, care îşi încheia botinele în faţa unui şemineu monumental, într-0 poziţie cît se poate de scandaloasă. Pe cap avea o pălărie acoperită cu un voal cu picăţele, iar din profil, nasul ei jucăuş şi obraznic o făcea să semene cu subretele nostime din comediile lui Berwanger. Era îmbrăcată cu o rochie simplă, confecţionată dintr-un material imprimat şi concepută în aşa fel încît să-i pună cît mai bine în valoare talia zveltă şi subţire. Un bărbat cu o mustăcioară fină şi cu părul negru lipit peste cap o privea din tocul uşii, fără ca femeia să pară că a

observat ceva. în partea de jos a ilustraţiei se putea citi următoarea explicaţie:

„Fiind convinsă că e singură, deoarece contele Rudolf de Gerolstein continua să stea la uşă nemişcat şi nevăzut, Matilda, după ce-şi aranja voalul cu mîna ei albă şi perfect îngrijită, puse un picior pe un scaun si se aplecă pentru a-şi strînge şiretul botinei."

Profesorul Jacques Bigot se mai uită o dată la fata de pe pagina ilustrată a broşurii, apoi nu-si putu înfrînge curiozitatea si citi textul de pe pagina următoare, într-un ritm care, în comparaţie cu viteza de deplasare a expresului *Aix-en-Provence-Colonia-Berlin,* era de cel puţin două-trei ori mai mare:

„ — Dar cum poţi trăi cu o marcă şi jumătate pe zi? o întrebă curios Rudolf.
— Socoteala nu e greu de făcut, răspunse Matilda. Pari cam cheltuitor, asta îţi va servi drept pildă.
— Să vedem, vecino...
— O marcă şi cincizeci de pfennigi pe zi fac pe lună patruzeci si cinci de mărci, nu-i aşa?
— Da.
— Plătesc douăsprezece mărci pentru chirie si douăzeci şi trei de mărci pentru mîncare.
— Douăzeci si trei de mărci pentru mîncare!... exclamă Rudolf.
— Doamne! da, atît! Recunoaşte că pentru o plăpîndă ca mine... e enorm!... într-adevăr... îmi fac toate gusturile..."
Oprindu-se în acest punct din lectură, profesorul Jacques Bigot îşi duse instinctiv mîna la buzunarul interior al redingotei, se pipăi speriat şi scoase un portofel de dimensiuni impresionante din care alese cu grijă cîteva bancnote noi-nouţe pe care le aruncă pe masă, cu un aer dispreţuitor. Apoi se mai uită de cîteva ori în toate direcţiile, introduse discret într-unul din buzunarele mari ale redingotei broşura ilustrată, împreună cu paginile pline de calcule şi de formule fizico-matematice, pentru ca în cele din urmă să se îndrepte demn spre compartimentul său.
Soarele se străduia să urce spre zenit, turnurile gotice ale catedralei din Colonia se conturau la orizont, iar trenul îşi micşorase dintr-o dată viteza ca să poată traversa graniţa dintre Franţa şi Germania, de-a lungul podului metalic de peste Rin. Cînd cele dintîi vagoane începură să defileze prin dreptul statuii ecvestre a împăratului Napoleon, care ţinea în mînă o sabie şi arăta cu ea spre Berlin, sirena locomotivei repetă vitejeşte primele trei note din uvertura la *Siegfried* de Wagner. Urmărite de un stol de pes-

căruşi argintii, o mulţime de bărci cu vîsle, elegante ambarcaţiuni cu pînze şi numeroase vapoare cu zbaturi, din coşurile cărora se înălţau spre cer trîmbe cenuşii de fum, navigau în sus şi în jos pe apele învolburate ale fluviului. Apoi linia ferată se îndrepta spre nord-est, pentru a traversa pădurile de fagi şi de pini ale Westfaliei şi cîmpurile împărţite în zeci de parcele dreptunghiulare, pe care galbenul orbitor al plantaţiilor de răpită alterna cu verdele crud al semănăturilor de cartofi si de sfeclă de zahăr. Rotile vagoanelor ţăcăneau din ce în ce mai repede, acompaniate de bătaia sacadată a pistoanelor locomotivei, şi între Bielefeld şi Detmold, în stingă căii ferate, pe coasta unui deal crescut din mijlocul Pădurii Teutonice, începea să se profileze maiestuos celebrul monument al generalului Varus, înălţat aici în amintirea victoriei pe care legiunile romane o repurtaseră împotriva triburilor barbare ale germanilor în anul 9 d. Hr.
*
La ora 18 şi 38 de minute, cu o întîrziere de peste un sfert de oră, ceea ce îl făcu să formuleze pe un ton destul de ridicat cîteva observaţii caustice la adresa cunoscutei lipse de punctualitate din adminis-

traţia căilor ferate germane, profesorul Jacques Bigot, în mînă cu un uriaş ceasornic de buzunar cu capacul desfăcut, pe care îl ţinea demonstrativ deasupra capului, cobora ca o vijelie din expresul *Aix-en-Provence-Colonia-Berlin* pe peronul gării *Alexanderplatz,* unde era întîmpinat de o delegaţie numeroasă de profesori de la Universitatea berlineză. Printre aceştia, cel care se detaşa numaidecît atît prin ţinută, cît şi prin statura sa impresionantă era, firește, profesorul Otto Flamm. înalt, slab, cu părul cenuşiu lipit

de tîmple, acesta îşi purta cu o simpatică eleganţă sportivă cei aproximativ cincizeci sau cincizeci şi cinci de ani. Fizionomia îi era plină de fineţe, zîmbetul deschis şi cordial, iar privirea discretă şi reţinută. Un monoclu de sidef, fixat în arcada ochiului drept printr-o contracţie uşoară a nervului zigomatic, îl făcea să semene ca două picături de apă cu domnul Lucius von Brey din romanul lui Alexander Diimas, *Baronul de Monte Christo.* Purta frac negru, conform etichetei academice, iar în dreptul inimii, la butoniera reverului stîng, afişa o micuţă garoafă albă, aleasă dintre florile pe care secretara sa avea grijă să i le schimbe în fiecare dimineaţă în cabinetul de lucru de la facultate. Cu pălăria-Homburg în mîna stîngă se plasase în mijlocul colegilor săi, încercînd să-1 facă pe reprezentantul savanţilor din Marsilia şi din întreaga Franţă să se oprească fie şi numai pentru o singură clipă în faţa vagonului, unde să-i poată prezenta în chipul cel mai solemn omagiul întregului corp didactic al Universităţii Tehnice din Berlin. Zadarnic! Profesorul Bigot o luase înainte, împingîndu-1 cu o umbrelă imensă pe hamalul care se lupta din greu cu bagajele sale şi ajunsese deja pe treptele de la intrarea gării.

Era o zi extraordinară de sfîrşit de mai şi cerul era de un albastru atît de clar, încît chiar de aici, din *Alexanderplatz,* oricine ar fi dorit ar fi putut să descifreze cu ochiul liber numele dirijabilului argintiu care plutea undeva spre vest, între *Grădina Zoologică* şi terenurile de instrucţie de la *Moabit.*

„La ieşirea din gară, în apropierea graţioasei statui a *Berolinei,* profesorul Jacques Bigot aruncă o privire cruntă în direcţia celor două automobile parcate în apropiere, întrebă dacă funcţionează cu petrol şi, apucîndu-se cu mîna stîngă de nas, se îndreptă cu paşi hotărîţi în direcţia opusă, decis să se urce în pri-

ma trăsură din şirul celor care aşteptau la umbra unor castani impunători, plini de sus si pînă jos cu ciorchini de flori albe şi roz. în ultima clipă, profesorul Flamm reuşi să-1 ajungă din urmă şi să se arunce şi el pe treapta trăsurii, sub privirile uluite ale birjarului şi ale celor cîţiva trecători care începuseră să se adune, atraşi ca de un magnet de înfăţişarea fioroasă a profesorului Bigot şi de exclamaţiile sale răguşite.

După ce bagajele fură şi ele instalate la picioarele neobişnuitului client, profesorul Flamm, care ar fi dorit să-i prezinte colegului său centrul imperial al capitalei, indică repede birjarului destinaţia („Hotel Adlon, *de-a lungul bulevardului* Unter den Linden"), dar oaspetele vru să se dea jos numaidecît atunci cînd observă că în trăsură nu exista aparat de taxat, ceea ce 1-ar fi obligat să se tocmească la sfârşitul călătoriei pentru preţ, după obiceiul atît de nesuferit al nemţilor, cum se exprimă el cu un abia reţinut dispreţ.

în cele din urmă, profesorul Otto Flamm reuşi să-1 potolească şi echipajul se puse în mişcare, descriind o curbă graţioasă în dreptul celor două automobile

în care colegii de la Universitatea Tehnică se refugiaseră timoraţi.
Din faţa gării, trăsura cu cei doi profesori intră pe *Neue Friedrich Strafle,* unde reuşi să depăşească destul de uşor cîteva omnibuze şi tramvaie electrice, pentru ca apoi să se angajeze pe *Kaiser Wilhelm Strafte,* în direcţia Domului, a celor două poduri de peste Spreea şi a Palatului Imperial.
Pe drum, profesorul Flamm se dovedi a fi o gazdă foarte atentă. Cînd trăsura începu să avanseze pe *Schlofîbrucke,* pentru a intra pe *Unter den Linden,* el încercă să-i explice oaspetelui său că traversarea aceasta echivala cu o adevărată iniţiere, întrucît cele opt

statui de marmură albă de *Carrara,* înşirate pe balustradele podului (cîte patru de fiecare parte), simbolizau principalele momente din viaţa unui războinic grec, asistat în evoluţia sa de zeiţele *Pallas Athena şi Nike.* Dar profesorul Bigot continua să mormăie furios. De fapt, uitîndu-se la el, chiar şi cel mai mediocru fizionomist ar fi putut înţelege că în timp ce profesorul Flamm îi vorbea cu aprindere despre Palatul lui Friedrich cel Mare de pe malul Spreei, despre frumoasa clădire a Operei vechi sau despre Universitatea situată chiar la începutul faimosului bulevard *Unter den Linden,* profesorul Jacques Bigot se gîndea cu justificată mîndrie la incomparabilul spirit de ordine al compatrioţilor săi şi la tabelele cu preţuri fixe, afişate la vedere în toate trăsurile publice din Franţa: „75 de centime, 2 persoane, pe distanţa de 800 de metri şi alte 20 de centime pentru fiecare 400 de metri parcurşi în plus."
Tariful acesta fiind valabil, bineînţeles, numai pe timpul zilei, noaptea percepîndu-se încă 20 de centime.
Gîndindu-se la toate acestea, profesorul Bigot nu avea cum să-1 mai observe, chiar în dreptul *Muzeului figurilor de ceară* de la *Arcada,* pe băieţelul de zece-doisprezece ani, cu părul încreţit într-o puzderie de bucle aurii, în timp ce tocmai ieşea în goana mare pe uşile celebrului magazin de fluturi *Gruber,* scoţînd mici ţipete de entuziasm şi ţinînd în mînă o cutiuţă de carton care mirosea puternic a camfor şi în interiorul căreia se afla un superb exemplar al noului specimen *Hairstreak,* descoperit recent de Chapman în Africa şi achiziţionat special pentru el în dimineaţa aceleiaşi zile.
De-a lungul bulevardelor, felinarele cu acetilenă se aprindeau unul după altul şi din globurile de sticlă mată, suspendate în aer ca nişte băşici fosforescente, milioane de licurici începeau să se reverse deasupra oraşului.
Abia în apropierea *Hotelului Adlon,* la vederea *Porţii Brandenburgice,* care se înălţa impunătoare în mijlocul *Pieţei Pariziene,* profesorul Jacques Bigot catadicsi să se întoarcă spre colegul său şi să-1 întrebe dacă ştie că faimosul grup al *Victoriei* a fost capturat de francezi şi dus la Paris în 1807, unde a rămas mai bine de şapte ani!
Profesorul Otto Flamm surîse îngăduitor, făcînd observaţia că totuşi ei, nemţii, reuşiseră să readucă *Victoria* la Berlin, în timp ce alţii, şi rostind aceste cuvinte el făcu un gest evaziv cu mîna dreaptă, nu au fost în stare să recupereze unele pierderi cel puţin tot atît de importante nici pînă în ziua de azi!
Profesorul Jacques Bigot nu pricepu ce vrea să spună colegul său, dar pentru că tocmai ajunseseră în faţa *Hotelului Adlon* se dădu jos din trăsură şi, lăsîndu-1 pe profesorul Flamm să se tocmească şi să achite birjarului preţul călătoriei, pătrunse cu un aer războinic în marele foaier de la parter. Dacă starea de spirit în care se afla în acel moment s-ar fi putut materializa, toată lumea 1-ar fi văzut cum înaintează

înfăşurat din cap pînă-n picioare în faldurile drapelului tricolor al Franţei!

*

Noaptea, profesorul Bigot avu un somn foarte agitat. Cu toate că înainte de a stinge lumina încercase mai bine de trei sferturi de oră să se relaxeze citind broşura găsită în tren, visă că a fost urcat cu forţa de către profesorii de la Universitatea Tehnică din Berlin într-o maşină care mirosea îngrozitor a petrol lampant şi silit să se deplaseze cu ea, de la gara *Alexanderplatz* pînă în interiorul Sălii de Consiliu a Universităţii, pe un drum care parcă nu mai avea sfîrşit.

Totuşi în dimineaţa zilei următoare, cînd se dădu jos din pat, îşi spuse că visul a fost un semn bun şi că nu peste prea mult timp îi va fi dat să repurteze un succes răsunător. Chiar aşa! Avea să le tină domnilor colegi de la Berlin o conferinţă de pomină!
In orice caz, ziua începea bine. In mijlocul camerei, pe o măsuţă care părea că pluteşte în aer, abia sprijinită de lianele celor patru picioare vegetale, îl aştepta micul dejun: platoul cu şuncă, bolurile cu unt şi cu jeleu de coacăze, un ou răscopt, chiflele aurii, feliile de pîine prăjită, carafa cu lapte şi o cafetieră zveltă de porţelan din care aroma reuşea să se strecoare în şuviţe subţiri, pe căi numai de ea ştiute, în apropierea ferestrei cineva aşezase o vază cu clopoţei albaştri pe tăblia curbă ca o păstaie de roşcovă a unui birou de lemn de nuc, ieşit în urmă cu mai puţin de un an din atelierele arhitectului Henry van de Velde, împreună cu mai tot mobilierul *Hotelului Adlon.* Cum soarele tocmai pătrunsese în odaie, măsuţa si biroul păreau că se încarcă dintr-o dată de curenţi electrici care le ondulau suprafeţele şi insuflau tuturor ornamentelor un freamăt ascendent de cîrcei de viţă de vie prin interiorul cărora a început să se răsucească burghiul jucăuş al unui şir de note muzicale: *sol-la-sol-fa-mi-do, sol-la-sol-fa-mi-do, re-sol-do...*
Jos, în foaierul hotelului, care ar fi trebuit să arate cu totul altfel dacă berlinezii ar fi avut fie si numai cîteva elementare noţiuni despre faimosul *Stil 1900* aplicat ansamblurilor de locuinţe de închiriat (şi aici Jacques Bigot se gîndi cu mîndrie la noile construcţii de acest gen din suburbiile Parisului), profesorul Otto Flamm îl aştepta cu zîmbetul pe buze. Iar cînd oaspetele francez catadicsi să-i arunce o privire încruntată, el se grăbi să-1 asigure că pînă la Universitate, unde urma să ţină conferinţa, aveau să se deplaseze cu o trăsură cu cai şi că în semn de admiraţie faţă

de distinsul lor confrate, gazdele hotărîseră să alcătuiască un mic convoi de automobile cu abur sau cu tracţiune electrică.
De la *Hotel Adlon* pînă la Universitate erau de parcurs aproximativ o mie de metri şi de data aceasta profesorul Jacques Bigot era ceva mai bine dispus. Ascultă cu oarecare atenţie explicaţiile legate de stilul în care fusese construit Palatul împăratului Wilhelm I, ceru cîteva lămuriri în legătură cu faimoasele exponate de la *Acvarium,* pe care chiar regretă că nu are timp să-1 viziteze, şi în legătură cu primul director al acestuia, marele naturalist Alfred Edmund Brehm, autorul vestitelor cărţi despre viaţa animalelor, dar în dreptul Universităţii simţi că-i piere tot cheful cînd, ipocrit, profesorul Otto Flamm îl rugă să se uite cu atenţie la *Straja regală* şi să-i spună dacă ştie că uriaşa piesă de artilerie, pe care francezii o numesc atît de expresiv *„La belle Josephine", a* fost capturată de nemţi la Paris, în 1871 şi, iată, ea se află tot aici, de mai bine de treizeci de ani, printre pilcurile de castani plantaţi în faţa Muzeului de arme de la *Arsenall*
Dacă n-ar fi simţit în ceafă privirea ironică a regelui Prusiei, Friedrich cel Mare, călărind pe soclul înalt

din mijlocul bulevardului *Unter den Linden* un armăsar căruia avusese cutezanţa să-i dea numele prinţului Conde, şi dacă n-ar fi avut convingerea fermă că în curînd urma să-şi ia o revanşă zdrobitoare, profesorul Bigot ar fi fost în stare să lase totul baltă şi să se întoarcă la Marsilia cu primul tren.
După ce trăsura se strecură în curtea Universităţii, printre statuile de marmură albă ale fraţilor Humboldt, profesorul Jacques Bigot se mai uită o dată în sacul de voiaj ca să se convingă că a luat cu sine preţioasa comunicare. Apoi, cei doi colegi se dădură jos în dreptul intrării principale, întîmpinaţi de între-

gul corp profesoral în frunte cu însuşi rectorul Universităţii din Berlin.
După ce trecu prin Sala de Consiliu, unde se mai schimbară cîteva amabilităţi, grupul profesorilor, urmat la o distanţă respectuoasă de un număr impresionant de asistenţi şi de plevuşcă voioasă a studenţilor, se îndreptă spre aula mare a Universităţii, în care toate cele 150 de locuri fuseseră de mult ocupate.
în faţă de tot, mai mulţi caricaturişti de la revistele *Scharivari* şi *Cladderadatch,* înarmaţi cu mape şi truse de desen, îşi disputau cu înverşunare scaunele plasate în imediata apropiere a ferestrelor. Alături de ei, în primele rînduri ale amfiteatrului, pe lîngă doamnele care ieşeau numaidecît în evidenţă datorită pălăriilor extravagante pe care le purtau, puteau fi identificate principalele notabilităţi ale capitalei, reprezentanţii Curţii Imperiale, primarul, şefii celor mai importante partide politice, şi ceva mai în spate, printre membrii corpului diplomatic acreditat la Berlin, chiar şi unul dintre tinerii secretari ai Legaţiei Regatului României, distinsul ofiţer de marină Matila Ghyka, stînd de vorbă cu jurnalistul Alfred Kerr, cunoscut în tot oraşul atît pentru vestitele sale scrisori berlineze, publicate săptămînal în ziarul *Breslauer Zeitung,* cît şi pentru simpatica sa mustăcioară castanie, cu vîrfurile răsucite provocator în sus.
In clipa în care în sală se aşternu liniştea cea mai deplină, rectorul mai făcu o dată prezentările, exprimîndu-şi bucuria de a-1 avea ca oaspete pe eminentul om de ştiinţă francez, după care, fără să-şi poată ascunde emoţia, îl invită să ia cuvîntul.
„Magnificenţă, excelenţe, stimaţi colegi, onorat public, începu profesorul Bigot, care stăpînea la perfecţie limba germană, deşi o învăţase de unul singur, cu numai două-trei luni în urmă. *Aşa cum am avut plăcerea să vă anunţ în scris, voi face astăzi o comunicare*

deosebit de importantă. Ea se referă la sistemul de funcţionare al motoarelor cu ardere internă si, în general, la viitorul automobilelor construite pe baza acestui sistem. Ei bine, domnilor, sînt în măsură să vă demonstrez, o dată pentru totdeauna, că avem de a face cu o eroare grosolană si că, în realitate, motoarele acestea nu pot în nici un caz funcţional"
Nici nu încheie bine profesorul Bigot această surprinzătoare parte de început a conferinţei sale, că din sală izbucniră numeroase proteste şi pe deasupra tuturor vocilor se putu distinge rîsul nestăpînit al profesorului Otto Flamm.
Un reporter de la *Berliner Anzeiger* profită de întrerupere ca să facă o fotografie la lumina orbitoare a unei flăcări de magneziu, dar cînd zgomotul înfundat al exploziei solare se stinse şi după ce fumul albicios se ridică în tavan, profesorul Jacques Bigot îi fulgeră pe toţi cei din sală cu flacăra unei priviri şi mai arzătoare, după care se îndreptă, cu un teanc de hîrtii în mînă, spre marea tablă de gresie neagră, aflată chiar în spatele său. Aici scoase din buzunarul vestei o bucată de cretă, deşi gazdele avuseseră grijă să aducă în sala de conferinţe tot ce trebuia şi, uitîn-

du-se din cînd în cînd pe foile de hîrtie, începu să înşire în mare viteză un lanţ nesfîrşit de calcule, care luau în consideraţie echivalentul mecanic al unităţii de căldură şi teorema lui Helmholtz aplicată unui ciclu reversibil Carnot. La un moment dat, profesorul Bigot desenă un cilindru de motor în secţiune longitudinală şi făcu schema sistemului de vectori care rezultau din activitatea unui piston acţionat de expansiunea violentă a gazelor aflate sub compresie în camera de ardere, încîntat de precizia demonstraţiei sale, mai adăugă pe nerăsuflate încă o formulă interminabilă, pe care o înconjură cu un uriaş chenar de cretă albă:

P = ($^{n}/_{30}$)^{2} ^{r} **(^{cos} <P ± ^e $^{cos\ 2}$ <P) <^{G}1 + ^{G}2>**
+ ($^{n}/_{30}$)^{2} r G_3 cos <p
după care adăugă numaidecît, într-un nou chenar de două degete grosime, realizat cu latul cretei, cele trei litere magice,
QED
menite să pună capăt, pentru totdeauna, oricărei alte discuţii.
„Iată, domnilor, termină el, cu o satisfacţie pe care cu greu si-o mai putea ţine în frîu, *iată unde se află eroarea de fond a teoriilor despre motoarele cu ardere internă, teorii pe care distinsul meu coleg, profesorul Otto Flamm, se străduieşte de mai mult timp să le pună în practică, în loc să încerce mai întîi să le studieze temeinic si să le înţeleagă cu adevărat, în realitate, aceste motoare nu pot funcţiona! în realitate, aşa cum rezultă din calculele mele, aceste aşa-zise motoare urmează să explodeze chiar în clipa în care mişcarea unui singur piston atinge valoarea* «P» *din formula pe care am avut onoarea s-o prezint în faţa domniilor voastre, în realitate, si subliniez încă o dată lucrul acesta, automobilele dotate cu motoare cu ardere internă sînt nişte adevărate bombe pe patru roţi, un pericol public şi chiar o şarlataniel"*
Rostind aceste cuvinte, care oricît adevăr ar fi conţinut, erau mult prea tari pentru urechile celor aflaţi în incinta venerabilei instituţii academice berlineze, profesorul Jacques Bigot aruncă triumfător creta, apoi se grăbi s-o ridice din colţul în care căzuse şi s-o bage înapoi, în buzunarul de la vestă, pentru ca în cele din urmă să se îndrepte satisfăcut spre locul său. Profesorul Otto Flamm, care pînă în momentul acela reuşise cu destulă dificultate să-şi păstreze cumpătul, ţîşni spre masa rectorului si, fără să mai aştepte să i se dea cuvîntul, începu să strige cît îl ţineau puterile:
„Magnificenţă, domnule Bigot, onoraţi colegi! Răspunsul meu la toată această aşa-zisă demonstraţie ştiinţifică

este cît se poate de simplu: Afară, în curtea Universităţii, se află un automobil cu petrol, pe care vă invit să-l vedeţi şi cu care sînt gata să mă supun oricăror probe! E vorba de o maşină marca Meyrink, *echipată cu un motor cu patru cilindri, cu care circul prin oraş de cîteva săptămîni, chiar si fără permisiunea profesorului Bigot!" „Să mergem, să mergem!",* se auziră numeroase voci din sală, în timp ce profesorul Flamm se îndreptase deja spre ieşire, luînd-o chiar şi înaintea reporterului de la *Berliner Anzeiger,* care rămăsese pur şi simplu cu gura căscată. Profesorul Jacques Bigot se ridică si el şi escortat îndeaproape de caricaturiştii de la *Claddera-datch,* se luă după colegul său, cu aerul unui copil care a reuşit să le facă tuturor o mare şotie.
*
în curte, profesorul Otto Flamm se oprise într-o atitudine deosebit de marţială în faţa unui superb automobil de culoare gri, un fel de pian cu coada bine lustruită, prevăzut de jur împrejur cu ferestre şi sprijinit pe patru roţi de cauciuc, din centrul cărora se desfăceau în toate direcţiile buchetele strălucitoare ale unor spiţe de argint. Chiar în dreptul maşinii îl aştepta, echipat cu un costum lucios de piele ma-

ronie, şoferul său personal, tînărul Tarquinius Zimţ, cunoscut în întreaga Germanie de cînd reuşise să parcurgă cu un automobil cu aburi impresionanta distanţă dintre Greifswald şi Florenţa cu viteza uluitoare de 65 de kilometri pe oră, fără oprire şi fără nici un fel de dificultăţi mecanice. La vederea acestuia, profesorul Bigot nu se putu împiedica să nu-1 întrebe de ce s-a îmbrăcat în costum de vînător de balene, dar fie că întrebarea fusese rostită cu jumătate de voce, fie că ea nu se potrivea cu gustul asistenţei, nimeni în afară de el nu se învrednici să schiţeze

nici măcar umbra vreunui început de zîmbet. Apoi Otto Flamm prelua din nou iniţiativa şi după ce îl îndepărtă cu un gest ferm pe Tarquinius Zimţ deschise portiera automobilului şi se instala comod pe scaunul din faţă, rezemîndu-se de capitonajul de piele vişinie al spătarului. Reporterul de la *Berliner Anzeiger* mai reuşi să facă o fotografie, în timp ce profesorul Flamm acţiona para de cauciuc a claxonului, spre marea veselie a caricaturiştilor de la *Scharivari* şi a studenţilor care se adunaseră pe treptele de la intrare şi băteau nerăbdători din picioare sau chiar fluierau, încordarea tuturor ajunsese la maxim si în liniştea care se aşternuse brusc, profesorul Otto Flamm învîrti de două-trei ori spre stînga robinetul de alimentare cu petrol, apăsă pe butonul dispozitivului de aprindere magneto-electrică *Bosch* şi făcu, în sfîrşit, contactul de pornire a motorului, în clipa aceea, o explozie îngrozitoare zgudui întreaga curte, determinîndu-1 pe secretarul Legaţiei ruseşti, aflată pe partea cealaltă a bulevardului *Unter den Linden,* la o depărtare de circa şapte-opt sute de metri de Universitate, să arunce raportul secret despre activitatea anarhiştilor din Sankt Petersburg, pe care tocmai îl citea, şi să se trîntească speriat la pămînt. Cutia care adăpostise motorul automobilului explodase în zeci de petice de tablă, şi după un scurt moment de stupoare generală, cei care se aflau mai aproape, în frunte cu profesorul Jacques Bigot, se repeziră să-1 scoată pe Otto Flamm din grămada informă de ţevi, pistoane şi sîrme fumegînde. Dar acesta înţepenise parcă pentru totdeauna, cu ochii holbaţi şi cu mîinile încleştate pe ceea ce mai rămăsese din manivela de direcţie a automobilului său. Nu se poate reda în cuvinte impresia extraordinară pe care această explozie atît de neaşteptată o făcu asupra tuturor celor aflaţi la locul accidentului. Vîrfurile altădată semeţe ale mustăcioa-

rei jurnalistului Alfred Kerr atîrnau pleoştite, Tarquinius Zimt se uita îngrozit în toate direcţiile, frămîntînd neputincios în mîini o caschetă de piele nou-nouţă, în timp ce studenţii de pe treptele din faţa masivelor uşi de stejar ale intrării Universităţii contemplau cu tristeţe resturile carbonizate ale automobilului şi disperarea întipărită pe faţa profesorului lor. în fine, profesorul Jacques Bigot, care pentru prima dată de cînd se ştia reuşise să se încheie la redingotă, se scutură de funingine şi se îndreptă spre trăsura oprită în faţa Universităţii. La o distanţă de peste o mie cinci sute de metri, undeva, pe malul sting al Spreei, între clădirea nouă a Operei şi Parlament, se putea desluşi silueta înaltă a elegantului turn metalic construit de Gustav Eiffel în 1889, cu ocazia Expoziţiei Universale de la Berlin. Instalat pe pernele trăsurii care urma să-1 ducă mai întîi la *Hotelul Adlon* si pe urmă la gară, cu degetele mari ale palmelor sale butucănoase „atîrnate" de cele două buzunare ale vestei, profesorul Jacques Bigot se întreba ce s-ar fi întîmplat dacă principiul de funcţionare al motoarelor cu ardere internă ar fi fost corect, în zece ani de zile, străzile ar fi început să se umple de automobile, în douăzeci de ani,

numărul morţilor în accidente de circulaţie ar fi crescut vertiginos şi la mijlocul secolului XX, oraşele s-ar fi dovedit neîncăpătoare pentru proprietarii de maşini, care ar fi trebuit să se prezinte săptămînal la Comisariatele de poliţie ca să primească permisul cu zilele şi orele în care ar fi avut voie să circule pe străzi. Apoi rezervele de petrol ar fi început să scadă brusc şi timpul petrecut de şoferi cu procurarea carburanţilor, la preţuri din ce în ce mai piperate, ar fi devenit mult mai mare decît timpul petrecut pe şosele, la volan. După alţi zece-douăzeci de ani, ţările exportatoare de petrol ar fi procedat, cu siguranţă, la o creştere artificială a preţurilor, dînd naştere unei mari

crize economice, care pînă la urmă i-ar fi afectat pe toţi. Ar fi urmat şomajul, sărăcia, războaiele... Si totul, dar totul, din *cauza* profesorului Otto Flamm si a teoriilor sale absolut neserioase! *Căci, iată,* continua să calculeze profesorul Bigot, adîncit în raţionamentele sale din ce în ce mai complicate, *dacă vreau să cumpăr o sticlă de apă* Vichy, *de care am cu adevărat nevoie, pentru că mi s-a făcut sete, atunci lichidul din ea face maximum cinci-şase centime, în timp ce sticla, de care nu mai ştiu apoi cum să scap, mă costă de cel puţin două-trei ori mai mult! Ei bine, în complicitate cu marii proprietari ai cîmpurilor de extracţie petrolieră, fabricanţii de automobile ar vrea să ne păcălească în acelaşi fel, prefăcîndu-se că ne oferă un aparat indispensabil, dna ei intenţionează de fapt să ne vîndă petrolul, care va deveni în curmă, mult mai scump decît însăşi maşina! Dar în vreme ce fabricanţii de automobile sînt abia la început de drum — şi vom avea noi grijă să nu-i lăsăm să mai facă nici un pas în plus —, fabricanţii de sticle au reuşit deja să ne păcălească! Da, va trebui să declanşez cît mai repede o campanie energică si împotriva fabricanţilor de sticle de apă minerală!,* îşi spuse încîntat profesorul Jacques Bigot, în timp ce trăsura în care se afla instalat continua să înainteze la pas pe *Unter den Linden,* spre *Hotelul Adlon.*

26

<titlu>Califat

I

Ali Radulian nu era un om obişnuit. Dorea pur şi simplu să facă o călătorie în timp şi lucrul acesta, foarte greu de realizat, devenea posibil numai dacă dispunea de un proiect convingător şi dacă putea prezenta dovada unei conduite ireproşabile în viaţa privată şi în societate. Sau dacă „Trustul regional pentru călătorii temporale" avea vreun motiv suficient de puternic pentru a trimite pe cineva cu o însărcinare specială în trecut sau în viitor, în ultimul timp, Radulian încercase de mai multe ori să obţină permisul pentru a călători în secolul XIX, unde avea de rezolvat o problemă extrem de importantă. Şi de fiecare dată răspunsul fusese negativ. De mai bine de trei ani nu lipsise niciodată de la slujbă, făcuse sute de ore suplimentare fără să ceară să fie plătit, nu închisese niciodată televizorul şi îşi redusese cu 10%, din proprie iniţiativă, raţia săptămînală de calorii. Se ruga cu sfinţenie de cinci ori pe zi, întors cu faţa spre *Mekka,* nu consuma alcool, în luna *Ramadanului* ţinea regulat postul, de la răsăritul şi pînă la apusul Soarelui, iar pomenile pe care le făcea (din convingere şi nu din obligaţie) întreceau cu mult cea de-a patruzecea parte din venituri, cum prescriau *Sunna* şi cei doisprezece *Imami,* în sfîrşit, cu toate că era foarte tînăr, fusese deja o dată la *Kaaba,* în luna *Zul-Hidja,* ca toţi credincioşii moslemi care au depăşit vîrsta de cincizeci de ani.

Este adevărat, nici nu împlinise încă douăzeci şi şapte de ani, dar începuse să obosească. Avea o privire din ce în ce mai stinsă şi deasupra frunţii calviţia avansa lent, dar sigur. Numai din cînd în cînd, la intervale tot mai mari de timp, ceva se mai aprindea în ochii săi, ca flacăra ascuţită a unui aparat de sudură. Ar fi vrut să scrie un roman, o nuvelă sau măcar o schiţă. I-ar fi plăcut să fie scriitor. Dar de cîteva decenii, mai exact de la mijlocul secolului XX, cărţile începuseră să-şi piardă orice importanţă. Cu excepţia *Coranului,* care continua să se tipărească anual în tiraje de sute de mii de exemplare, totul fusese trecut de mult pe dischete cu memorie genetică şi informaţiile de orice fel puteau fi obţinute în numai cîteva fracţiuni de secundă, printr-o simplă apăsare de buton. Cine mai avea vreme pentru cărti şi pentru sentimentele răsuflate la care acestea te obligau să visezi?! încetul cu încetul, posesorii ultimelor volume începuseră să renunţe la ele, să le arunce sau să le predea unor centre de colectare a materialelor reciclabile de pe lîngă „Ministerul Ecologiei".
Ca toti ceilalţi bucureşteni, Aii Radulian ieşea foarte rar din casă. Oricum, aprobările speciale de care ar fi avut nevoie (cînd nu era vorba de cele cîteva drumuri obligatorii la moschee si la serviciu, pe un traseu de la care era interzis să se abată) erau din ce în ce mai greu de obţinut, aşa încît aproape că renunţase să le mai solicite. De data aceasta însă primise o Adresă oficială prin care era înştiinţat că se putea prezenta la „Trustul pentru călătorii temporale" pe data de 25 septembrie, cu discheta unui program de cercetare alcătuit în prealabil si cu datele de stare civilă ale unor persoane de încredere, care ar fi putut să dea referinţe amănunţite despre el.
Deci, nu mai avea timp de pierdut. Invitaţia ajunsese la el chiar în cursul zilei de 25 septembrie şi de

aceea, imediat după ce se întorsese de la Facultate se aşezase la o masă de lucru plasată chiar în faţa televizorului, ca să redacteze o nouă cerere, pornind de la programul pe care îl folosise de mai multe ori, pînă ce îl învăţase pe de rost. Trebuia doar să-1 aducă la zi, să modifice pe *displayul* computerului personal două-trei informaţii:
în numele lui Dumnezeu cel milostiv (Bismil-lâhir-rahmânir, aşa începea Cererea, cu formula tipică a tuturor actelor, petiţiilor sau scrisorilor, oricît ar fi fost ele de personale) *subsemnatul, Dimitrie A. Radulian, coeficient de prestanţă socială 8,10, născut la 30 septembrie 1946 (1365 după* Hegiraj, *domiciliat în caroul F, blocul 76, etajul XVIII, apartamentul 1805, asistent din anul 1968 (1387 după* Hegira) *la Facultatea de istorie, politică si filozofie a Universităţii din Biikres, vă rog să binevoiţi a-mi aproba o călătorie în secolul XIX, în Principatele Unite, în interes de serviciu. Menţionez că această cerere este legată de dorinţa Catedrei noastre de Psihoistorie de a elucida chestiunea controversată a rolului jucat deantimonarhişti, înfrunte cu beiul Ion Ghica, în lovitura de Stat din 10/11 martie 1871 (1287 după* Hegiraj, *care a dus la înlăturarea de la tron a Principelui Carol I de Hohen-*

zollern. Menţionez, de asemenea, că nu am mai întreprins pînă astăzi nici o altă călătorie în timp.
Anexez alăturat atît copia după cartela mea de identitate, cît şi cele trei duplicate ale cartelelor unor persoane avînd un coeficient de prestanţă socială de peste 8,10, pentru a da referinţe în legătură cu activitatea mea.
După ce mai revăzu o dată cererea, adăugă faimoasa formulă obligatorie de încheiere *(Wa ilâhu a Imn,* Dumnezeu este cel atoatestiutor), apăsă pe o tastă a computerului şi aşteptă cîteva secunde pînă ce imprimanta îi eliberă o copie pe care se grăbi s-o iscălească. Apoi luă cu el discheta întrebuinţată şi cu ea în buzunarul de la piept al galabiei se îndreptă

spre uşa apartamentului în care locuia de aproape cinci ani. Zărind lumina roşie a semaforului se opri cu mîna pe clanţă, exact în clipa în care vocea metalică a moderatorului programelor pentru mai mult de 8,00 CPS ar fi trebuit să-1 întrebe unde se duce. Se întoarse rapid din drum şi rosti cît se poate de clar adresa „Trustului regional pentru călătorii temporale". Evitase în ultimul moment o gafă pentru care putea fi penalizat. Moderatorul îi ceru cîteva explicaţii în plus în legătură cu motivul deplasării, Aii Radulian se execută şi pe ecranul televizorului apăru, îh sfîrsit, un fragment de plan al oraşului, cu trei variante de itinerar diferit colorate, graficul timpului necesar pentru a ajunge la destinaţie şi staţiile intermediare de pontaj. Trebuia să-şi anunţe sosirea la „Trustul regional pentru călătorii temporale" în 25 plus-minus 5 minute, socotite din clipa în care îşi părăsea locuinţa. După ce extrase fişa de parcurs din imprimanta calculatorului, Aii Radulian se întoarse spre uşă, aşteptă cuminte trecerea de la *roşu* la *verde* a luminilor semaforului şi întinse din nou mîna spre clanţă, în acest moment avea la dispoziţie două posibilităţi: să iasă din cameră sau să renunţe, în cel de-al doilea caz ar fi pierdut 0,1 din coeficientul de prestanţă socială şi la un total de - 0,5 ar fi urmat schimbarea domiciliului, a categoriei de consum caloric si a creditului săptămînal. Gîndindu-se că era vorba de o ultimă încercare, Aii Radulian îşi puse fesul pe cap si ieşi.

II

Ceasul din faţa apartamentului indica ora 16,35 şi la 17 plus-minus 5 minute trebuia să ajungă la destinaţie. Deci nu mai avea nici o secundă de pierdut. Era şi aceasta o călătorie în timp. Şi pentru că cele cinci ascensoare ale clădirii în care locuia erau aproape

blocate de resturile menajere rămase neridicate de mai bine de trei săptămîni, Aii Radulian se aruncă în containerul unui tub pneumatic utilizat pentru transportul de obiecte şi de mărfuri uşoare, destinate prăvăliilor de pe terasa blocului.

Cînd ajunse la parter avea deja imprimat în memorie traseul pe care urma să se deplaseze. De altfel, nici nu era prea greu de ales. Prima variantă îl obliga să recurgă la omnibuzul de pe *Podul Beilicului,* ceea ce ar fi reclamat achitarea unei taxe care pentru el rămînea exorbitantă, în cel de-al doilea traseu, care putea fi parcurs cu ajutorul unei benzi rulante, era inclus cartierul locuit de fundamentaliştii arabi, pe care Aii Radulian n-ar fi îndrăznit să-1 traverseze nici dacă ar fi fost însoţit de patrula de serviciu a Gărzii cetăţeneşti înarmată pînă în dinţi, îi rămînea deci varianta a treia, pedestră, prin strada *Cuţitul de argint, Parcul Confederaţiei Islamice* şi *Bulevardul 1453,* care se termina în cartierul fanariot, chiar în apropierea *Geamiei* şi a „Trustului pentru călătorii temporale". Este adevărat, pe cel de-al treilea traseu s-ar fi putut să aibă de înfruntat atacurile dinilor vagabonzi, care aproape că luaseră în stăpînire jumătatea de sud a oraşului. Si totuşi obstacolul acesta era mai uşor de trecut.

La ieşirea din bloc, Aii Radulian se îndreptă spre ghereta gardianului, pe care îl salută respectuos, rugîndu-1 să-i vizeze foaia de parcurs. Ieşirile după ora 16 erau foarte rare, şi cu toate acestea, dacă nu reuşea să nimerească tonul exact risca să piardă de la început minute preţioase, chiar dacă gardianul nu avea decît un CPS de 3,75. Nu cu mult timp în urmă, unul dintre vecinii săi de apartament, doctorul Soliman Winkler, fusese împiedicat să participe la Congresul de medicină nucleară de la Estocholma pentru că gardianul blocului în care locuiau îl obligase de trei

ori să-şi schimbe hainele şi încălţămintea, timp suficient pentru ca avionul cu care urma să plece să poată decola fără el.
De data aceasta Aii Radulian avu noroc, deşi mai corect ar fi să spunem că există împrejurări în care norocul şi-1 face fiecare singur. Căci împreună cu foaia de parcurs, el îi oferi gardianului o conservă cu 250 de grame de calorii sintetice, pe care acesta o făcu să dispară numaidecît într-unul din sertarele de jos ale biroului la care era instalat. Primi în schimb înapoi formularul completat cu o ştampilă dreptunghiulară aplicată în cea dintîi căsuţă a celor trei itinerarii imprimate pe el. Era ora 16 şi 39 de minute şi pentru Aii Radulian greul abia începea.
Strada *Cuţitul de argint* era pustie. Pe trotuarul din dreapta, cîţiva salcîmi prăfuiţi coborau în curbă spre *Parcul Confederaţiei Islamice,* de unde răsunau ţipetele stridente ale unui păun. Soarele ardea mocnit, ca un cuptor de locomotivă cu aburi care tocmai a reuşit să treacă de vîrful înalt al unui deal, în timp ce o pisică siameză încerca să se strecoare prin aerul umflat de la capătul străzii, fugărită de propria ei umbră ca de un cotoi. Probabil că haitele de cîini îşi găsiseră de lucru în alt cartier al oraşului. Sau poate că animalele se retrăseseră prin pivniţele caselor, la răcoare, obosite de luptele şi de alergătura din timpul nopţii, cînd se desfăşurau peste tot marile vînători de pisici.
Cînd ajunse în dreptul *Observatorului astronomic,* unde se afla una dintre intrările în parc, Aii Radulian simţi cum îl cuprinde o răcoare plăcută. Era ora 16 şi 43 de minute şi gardianul de serviciu, văzîndu-1 că se apropie, descuie poarta şi îi ceru foaia de parcurs. După ce obţinu fără nici o dificultate cea de-a doua viză, Radulian răsuflă uşurat şi se angaja printre pilcurile de copaci bătrîni si printre tufele de rododendroni şi de forsythia care invadaseră aleile. De

o parte şi de alta a drumului principal erau plantate numeroase tăbliţe portocalii cu avertismente la adresa bicicliştilor sau a persoanelor care ar fi îndrăznit să pătrundă în parc fără autorizaţie. Dar cît vedeai cu ochii nu se putea înregistra nici o mişcare. La un moment dat se aplecă şi culese de pe jos o castană pe care o băgă repede într-unul din buzunarele largi ale galabiei, uitîndu-se mai întîi în stingă şi în dreapta. Pentru că nu mai fusese de mult în parc si nici nu-şi putea permite să piardă timpul ca să citească toate instrucţiunile de pe tăbliţe, nu mai ştia cu precizie dacă avea voie sau nu să comită un astfel de gest. Era singur, se simţea privit din toate părţile, şi cu toate acestea ar fi vrut să mai întîrzie puţin. Călca atent pe dalele de piatră de pe alee, fermecat de pulberea aurie pe care furnicile o căraseră la suprafaţă din galeriile lor. Sau poate că avea de-a face cu firul subţire, desfăşurat de cineva pe jos, ca să-1 scoată cît mai repede din parcul complicat şi vast ca un labirint. Păunul parcă intrase în pămînt, dar într-un copac năpădit de lianele unor plante agăţătoare, o pasăre mică şi extrem de viu colorată scotea la intervale regulate un şir de sunete neverosimil de subţiri,

tio-tio-tio-tinx... trioto-trioto-toto-brix... Undeva în apropiere, dintr-un apartament de bloc sau poate că dintr-una din gheretele de pază ale parcului, un aparat de radio îşi revărsa valurile de muzică populară peste liniştea după-amiezei şi ritmurile sacadate ale meterhanelei se amestecau caraghios cu ciripitul săltăreţ al păsării, *kikkabau-kikkabau-torotorotoro-toro-lililix.* Aii Radulian îşi spuse cu încîntare că, spre deosebire de mai toţi concetăţenii săi, el cunoştea pe dinafară şi numele păsării şi pe cel al copacului cu plante agăţătoare care aveau la rîndul lor un nume, pe care de asemenea îl ştia. De aceea strînse şi mai tare în buzunar castana ridicată de pe jos. Ar fi vrut să mai rămînă puţin în parc, să admire în voie stra-

turile de flori exuberant colorate. Le putea identifica şi pe acestea. Erau micsandre de toate culorile, bujori cu parfumul odihnitor, crizanteme, ortensii şi indruşaimi. Dar la ora 17 plus-minus 5 minute trebuia să ajungă la „Trustul pentru călătorii temporale". Iar lumea în care trăia de aproape douăzeci şi şapte de ani nu-1 mai interesa deloc.
La un moment dat, în dreptul unui tufiş plin de ţepi lungi si ascuţiţi, dar şi de frunze mici si cărnoase, Aii Radulian avu impresia că cineva îl fixează cu o insistenţă imposibil de ignorat. Se opri din drum, întoarse fără să vrea capul şi simţi cum îi îngheaţă sîngele în vine. Dintre ramurile încâlcite ale tufişului, doi ochi sulfuroşi îl sfredeleau cu o forţă hipnotică, de care nu reuşi să se elibereze decît la capătul unei încordări supraomeneşti. Aproape instinctiv aruncă departe, peste capul monstrului cu ochi fosforescenţi, care începuse să grohăie şi să trepideze, castana ascunsă în buzunarul galabiei şi auzi cum acesta o porneşte în goană pe urmele ei, frămîntînd pămîntul şi făcîndu-1 să duduie surd. Simţi cum i s-au înfundat timpanele şi de aceea se căzni să respire cît mai regulat şi mai adînc. Apoi o luă la rîndul său la fugă, în cealaltă direcţie, hotărît să pună o distanţă cît mai mare între el si fiara care încercase să-1 oprească din drum.
La ieşirea din parc, un alt gardian îi pontă fişa, examinîndu-1 amuzat din cap pînă-n picioare şi zdrăngănind parcă în bătaie de joc o imensă legătură de chei, dintre care doar una, una singură, urma să se potrivească şi să descuie poarta. Din ghereta pe care tocmai o părăsise ca să-1 întîmpine pe Radulian se auzea hîrîitul înfundat al unui mic aparat de radio cu bateriile pe terminate.
Timpul trecea din ce în ce mai repede, fără să obosească şi fără să poată fi oprit. Iar printre copaci,

în apropierea gardului dinspre strada principală părea că se desface încet-încet, într-o descărcare de mii de fulgere electrice, coada imperială a unui păun.
în fine, gardianul începu să încerce pe rînd cîte o cheie în gaura broaştei de la poartă, cu mişcări ezitante de om care nu e deloc convins că ceea ce face are vreun rost. Aii Radulian înţepeni. Căzuse într-o capcană în care totul depindea de *legea porcăriei universalei* Ar fi putut să bage mîna în foc: ultima cheie, abia ultima se va potrivi în broască şi în total păreau să fie cel puţin 40-50 de chei. în ritmul acesta ar fi fost nevoie de mai bine de un sfert de oră şi ceasul electronic pe care tocmai îl scosese din buzunar arăta deja ora 16 şi 45 de minute, începu să transpire abundent, apoi îşi aminti de mica baterie atomică pe care cu numai două săptămîni în urmă reuşise să şi-o procure cu mari sacrificii, ca s-o înlocuiască pe cea veche, la ceasul de buzunar. O demontă înfrigurat, i-o trecu discret gardianului, spunîndu-şi că a mai făcut o faptă bună pe care îngerul *Ridvân* i-o va pune cu siguranţă la socoteală la Poarta Raiului. Deocamdată, pe Pămînt, gardianul găsi ca prin minune cheia specială cu care reuşi numaidecît să descuie poarta parcului

şi Aii Radulian se strecură în stradă. Rămăsese fără ceas, dar pînă la „Trustul pentru călătorii temporale" drumul nu putea să-i ia mai mult de 4-5 minute. Şi dacă avea să reuşească, atunci, oricum, nici nu i s-ar mai fi dat voie să ia cu el, în secolul XIX, un ceas electronic din secolul XX.
O luă la picior, mai apucă să-şi dea seama că aparatul de radio din ghereta gardianului se auzea din nou foarte clar, pînă departe, şi în clipa următoare se trezi faţă în faţă cu ofiţerul de serviciu care păzea intrarea de sticlă şi de metal cromat a „Trustului pentru călătorii temporale". Chiar deasupra capului, pe un fronton impunător de marmură albă veghea, ca

un crevete uriaş, cu coada adunată sub cap şi cu antenele proiectate în faţă, *tughra* lui Soleiman Magnificul şi imediat sub ea, într-un mare chenar rectangular împărţit în 25 de carouri, deviza-emblemă a „Trustului", pe care o ştia de mult pe dinafară:

III

Se făcuse ora 16 şi 59 de minute. Ajunsese la timp. Se legitimă parcă în transă, arătă cererea şi invitaţia pe care o primise în dimineaţa aceleiaşi zile şi după ce ofiţerul de serviciu îi aplică o ultimă ştampilă pe foaia de parcurs fu invitat într-un foaier imens, în care îl aştepta un alt funcţionar care îi ceru şi el, mai mult de formă, hîrtiile. Aii Radulian se execută prompt, apoi fu condus spre un lift care îl transportă pînă la etajul la care se aflau birourile specialiştilor pentru călătorii temporale în secolul XIX. Cînd zări pe una din uşi o plăcuţă de bronz pe care se putea citi *Marele Califat. 1801-1900,* avu o strîngere de inimă. Prima sa călătorie în timp se încheiase, îl aştepta marea încercare la capătul căreia urma să afle dacă îi va fi îngăduită şi cea de-a doua călătorie, cea adevărată, la care visa de atîta timp.

După ce pătrunse în birou, Aii Radulian fu invitat să ia loc în faţa unui mare ecran electronic, prevăzut cu o claviatură complicată şi un panou pe care clipeau sute de beculeţe de toate culorile. O voce i se adresă pe neaşteptate, cerîndu-i să-şi prezinte pe scurt proiectul. Nu avea la dispoziţie decît cel mult cinci minute, aşa încît se grăbi să scoată discheta cu

principalele date ale programului şi s-o introducă în blocul operativ al computerului din faţa sa, care le afişă într-o fracţiune de secundă:

„10 martie 1871 & Europa & Principatele Unite & Carol de Hohenzollern & Ion Ghica & Războiul franco-prusac & Sala Slătineanu & Demonstraţia elevilor şi studenţilor din Biikreş... "

Aşteptă cu înfrigurare răspunsul si aproape că nu-i veni să creadă cînd în mijlocul uriaşului *display* fluorescent văzu un imens: O.K. *& CONTINUAŢI.*

Interviul începea bine. Era acceptat, dar mai avea destul pînă să poată răsufla uşurat. Urma să dea un examen deosebit de sever şi de data aceasta, oricît de atent s-ar fi pregătit, nu mai avea cum să anticipeze toate întrebările posibile. I se făcu din nou frică, dar în cele din urmă reuşi să se liniştească amintindu-şi de curajul cu care frumoasa roabă Tavaddud din *O mie si una de nopţi* se prezentase în faţa coraniştilor lui Harun-Er-Raaşid.

Ceea ce urmă fu pentru Aii Radulian aproape o joacă. După fiecare răspuns pe care îl dădea la întrebările afişate pe ecranul electronic, într-o viteză din ce în ce mai mare, replica pe care o primea era invariabil aceeaşi: O.K. & *CONTINUAŢI.*

„Care sînt în 1871 principalele partide politice şi cine se află în fruntea guvernului de la Biikreş? & Ce ziare şi reviste apar în Muntenia? & Ce nuanţă politică are ziarul *Românul,* dar *Telegraphul,* dar *Pressa,* dar *Trompeta Carpaţilor?* & Cine este reprezentantul *înaltei Porţi* la Biikreş, dar al Germaniei? Emil von

Richthofen sau Joseph Măria von Radowitz? & Dintre Lascăr Catargiu, Petre Mavrogheni, C. A. Rosetti, Petre P. Carp, Nicolae lonescu şi Gheorghe Mânu care sînt conservatorii şi care liberalii? & Cine este I. L. Caragiale, dar B. P. Hasdeu, dar N. D. Popescu? & Hotelul de lîngă *Pasajul Român* se numeşte *Otetele-*

şanu sau Frascati*?* & Cum sînt numerotate casele de pe *Podul Mogosoaiei,* plecînd de la *Dîmboviţa* spre *Şoseaua Kisseleffsi* pe care parte a străzii se află numerele cu soţ? & Pe ce stradă se află hanul *Pisica Neagră,* dar birtul *La Ochiul lui Dumnezeu,* dar cafeneaua *La Brener?* & Ce curs în bani şi în lei au următoarele monede: *icosarul, copeica, sfanţul, rubla de argint?* & Cît costă la un birt de mîna a doua o fleică, un cîrnat patrician, o cafea, o ţuică şi care este bacşişul cuvenit unui chelner destoinic într-un astfel de local?"
Aii Radulian se pregătise cu multă atenţie. Văzuse hărţile Bucureştilor tipărite de colonelul Papazoglu şi studiase în biblioteca specială a Facultăţii amintirile lui Constantin Bacalbaşa, schiţele şi momentele lui Caragiale şi *Efemeridele* lui N. D. Popescu din *Calendar pentru toţi românii.* Aşa încît n-avea cum să greşească.
Urmară întrebările de teologie islamică şi aici trebuia să fie extrem de precaut, pentru că era obligat să ţină seama de conflictul din ce în ce mai ascuţit dintre *şiiţi* şi *suniţi.* Dar găsi şi de data aceasta răspunsurile potrivite:
„Care este numărul literelor din *Coran,* dar al *surelor,* dar al *decadelor?* & Care sînt cei 25 de profeţi amintiţi în *Cartea Cărţilor?* & în care verset vorbesc îngerii? & Care este sura în care Allah le îngăduie profeţilor să-1 mintă?"
La sfîrşit de tot, Marele Muftiu mai ceru să i se indice numele făpturilor înaripate din cele 114 *sure,* dar Aii Radulian răspunse şi de data aceasta pe nerăsuflate:
„Musca, albina, gîza, furnica, pupăza, corbul, lăcusta, pasărea Ababil şi pasărea profetului Isus, care este liliacul."
De aceea nu fu din cale afară de uimit cînd află de la funcţionarul care îl asistase pe tot parcursul exa-

menului că urmează să ia în primire echipamentul adecvat unei călătorii în a doua jumătate a secolului XIX şi că după un scurt instructaj va putea să plece în anul 1871 într-un răstimp de cel mult 24 de ore, deci chiar de a doua zi. Şi tot cu această ocazie mai află ceva: cele trei referinţe primite la „Trust" în cursul după-amiezei se dovediseră a fi excelente.

IV

Se spune că noaptea e un sfetnic bun. Nu şi pentru Aii Radulian, care pe tot timpul în care ar fi avut răgazul să doarmă sau să mediteze fu conectat la un *temposcaf* ultrarapid, pentru a trece în revistă viaţa Bucureştilor, începînd cu anul 1846, cînd ar fi trebuit să se nască el, dacă ar fi trăit în secolul XIX, şi pînă la începutul anilor '70. îl revăzu, ca într-un uriaş kinetoscop în care imaginile se fugăreau, înghiţindu-se parcă unele pe celelalte, pe arhitectul vienez Joseph Heft, inspectînd şantierul *Teatrului Mare* din Bucureşti, care tocmai începea să se ridice. Asistă înspăimîntat la groaznicul incendiu din primăvara anului 1847 şi trebui să accepte neputincios flăcările care mistuiau lacome aproape un sfert din casele vechiului oraş. Simţi apoi cum îl furnică pielea cînd se

trezi faţă în faţă cu tabloul lui C. D. Rosenthal, *România rupîndu-si cătuşele pe Cîmpia Libertăţii,* contemplă ca dintr-un aerostat mulţimea imensă adunată în *Dealul Filaretului* să-1 asculte pe Ion Heliade-Rădulescu si aproape că muri de frică în momentul în care pompierii locotenentului Pavel Zăgănescu fură măcelăriţi în *Dealul Spirii* de trupele fiorosului Fuad-Efendi, sosit în pripă de la Stanbul să înăbuşe în sînge Revoluţia si să restabilească liniştea în Principate.

După alte cîteva fracţiuni de secundă, în 1857, participă şi el la inaugurarea lucrărilor de edificare a

clădirii Universităţii din Bucureşti după planurile arhitectului Al. Orăscu. Aproape numaidecît se entuziasma de primirea pe care bucureştenii i-o făcură lui Alexandru loan Cuza, Domnul Unirii, al secularizării averilor mănăstireşti şi al reformei agrare. Fu încîntat să-1 vadă pe Mihail Pascaly îh rolul lui Hamlet, la *Teatrul cel Mare,* în 1861, căci îl citise şi pe Shakespeare, cu toate că scriitorul acesta, interzis în tot Imperiul, era aproape uitat.

In secunda următoare i se păru că-1 poate identifica pe ucigaşul primului-ministru Barbu Catargiu, împuşcat sub Clopotniţa Mitropoliei, la sfîrşitul lucrărilor Parlamentului, în iunie 1862.

Fu impresionat de abdicarea silită a lui Cuza, arestat de conspiratori în toiul nopţii, pe 11 februarie 1866, dar în clipa următoare se simţi înghiţit de mulţimea care se pregătea să-1 primească pe Carol de Hohenzollern la Bucureşti.

Sistemul *interface* al *temposcafului* funcţiona perfect şi în timp ce poporul îl aclama pe tînărul suveran, Radulian simţi cum îl pătrunde pînă la piele o ploaie răcoroasă de primăvară, care începuse să cadă (semn bun!) peste oraşul împletit ca o funie de cînepă de-a lungul Dîmboviţei.

Un escadron din regimentul de roşiori făcea pîrtie convoiului în fruntea căruia înaintau călare ofiţerii de Stat Major şi cîţiva înalţi demnitari, plini de ei si cu piepturile încărcate de decoraţii. Călăreţii şi trăsurile avansau spre centrul oraşului, pe la Şosea, unde mai multe companii de vînători de munte cu pene înalte la pălării şi infanteria de linie, echipată în uniforme albastre de paradă, formau spalierul de-o parte şi de alta a drumului. Aproape de capul *Podului Mogosoaiei,* în dreptul chioşcurilor cu trandafiri de lîngă *Cişmeaua lui Mavrogheni,* erau plasaţi lăncierii, cu plastroane albe, epoleţi aurii şi fireturi roşii, iar în spatele

lor, bucureştenii se îngrămădeau nerăbdători, gata-gata să rupă rîndurile. Pe măsură ce trăsura Prinţului înainta, strigătele de *Ura!* şi *Trăiască!* se repetau la intervale de timp tot mai scurte, rostogolindu-se peste capetele mulţimii ca nişte mingi uriaşe de gumă aruncate repede din om în om.

Ceva mai jos, la *Cişmeaua roşie,* în apropierea Palatului Domnesc, spalierul era format de Gărzile Naţionale si de soldaţii din trupele de jandarmi. Aici amestecul de oameni de vîrste diferite şi chiar de uniforme de toate felurile şi de toate culorile sărea numaidecît în ochi, iar în spatele rîndurilor neglijent aliniate cîţiva băieţi de prăvălie înghesuiau un cîine jigărit pe care îl dădeau în tărbacă, spre hazul fără margini al mahalagiilor veniţi cu mic cu mare să caşte gura.

Ploaia se oprise de mult, soarele îşi făcea loc printre nori, ca să-şi arate şi el coroana strălucitoare, iar de la ferestrele cafenelei *Fialcovski,* bogat decorate cu ghirlande de flori, steaguri şi scoarţe multicolore, doamne de o frumuseţe impresionantă dădeau drumul în direcţia tînărului Prinţ la porumbei cu picioruşele înfăşurate în panglici tricolore sau la batiste

albe de borangic, care zburau ca fluturii, purtate de o adiere proaspătă de vînt.
Ceva mai departe, pe faţada înaltă a casei *Otete-leşanu,* Primăria oraşului atîrnase un uriaş tablou alegoric în care trei femei în costume naţionale, înf ăţişînd Moldova, Ţara Românească şi Ardealul, dansau ţinîndu-se de mînă şi purtînd pe cap trei coroniţe împodobite cu stemele de aur ale celor trei Principate.
în Piaţa Teatrului Naţional, altă mare de oameni împresură trăsurile, oprindu-le în loc, şi de data aceasta Prinţul fu literalmente acoperit de mulţimea buchetelor de flori.

în fine, după un drum de un ceas şi jumătate, acompaniat de bubuiturile tunurilor de la Arsenal şi de bătaia clopotelor trase în semn de sărbătoare la toate cele 365 de biserici din Bucureşti, convoiul ajunse în faţa Mitropoliei, plasată pe o colină de unde oraşul se defăşura în trepte domoale, ca într-o stampă de Prezioşi. Aici, înalt prea sfinţia sa, Mitropolitul Nifon, Primatul României, cu veşminte de aur, cu tiara pe cap şi sprijinindu-se într-un impunător toiag de argint, aştepta în dreptul portalului principal al catedralei, înconjurat de o întreagă ceată de arhierei, învesmîntaţi ca şi el în odăjdiile lor cele mai scumpe, Mitropolitul îi prezentă cu solemnitate Prinţului *Evanglielia* s-o sărute, apoi îl luă de braţ şi-1 conduse în biserică, pe sub cele două icoane ale împăraţilor Constantin şi Elena, spre tron, în faţa iconostasului. Ajuns aici, Prinţul sărută cu evlavie una din icoanele Maicii Domnului, f ăcătoarea de minuni, şi chiar în clipa următoare vestea despre cucernicia noului domnitor făcu ocolul întregului oraş, răspîndindu-se ca focul. După *Tedeum* convoiul ieşi din biserică şi pătrunse în clădirea învecinată a Parlamentului, unde Prinţul, asistat de membrii guvernului şi ai Constituantei, depuse jurămîntul solemn:
„Jur de a păzi legile României, de a menţine drepturile si integritatea ei teritorială!"
După un mic salt în 1867, Aii Radulian asistă la premiera piesei lui Hasdeu, *Răzvan-Vodă,* unde îl admiră încă o dată pe Mihail Pascaly în rolul lui Răzvan. Tot acum putu să surprindă, pentru o fracţiune de secundă care însă trecu extrem de încet, *ca norii lungi pe sesuri,* figura unui tînăr de o mare frumuseţe în rolul episodic al unui ciobănaş. Aproape numaidecît se trezi în *Gara Filaret,* de unde un tren avea să inaugureze oficial prima linie de cale ferată din România, pe ruta Bucureşti-Giurgiu-Bucureşti.

Mai departe avu senzaţia că ţine în mînă primele monezi 'de aur şi de argint ale Monetăriei Statului emise în 1868 şi 1870. Pe moneda de aur împodobită cu efigia tînărului Prinţ de Hohenzollern se putea citi: *CAROLIDOMNULU ROMÂNILORU,* iar pe revers, între două ghirlande împletite din frunze de stejar: *20 LEI 1868.*
Spre dimineaţă Radulian parcurse înfrigurat cîteva articole si reportaje despre arestarea lui Al. Candiano-Popescu, şeful mişcării antidinastice de la Ploieşti, şi-i văzu cu propriii săi ochi pe bătăuşii plătiţi de oamenii lui Ghica să spargă ferestrele Sălii Slătineanu, de ziua împăratului Wilhelm I şi a victoriei Prusiei asupra francezilor, în războiul care tocmai luase sfîrsit. O ploaie de pietre mari cît pumnul se abătea asupra încăperilor de la etaj şi mulţimea care împresurase locul din toate părţile striga înfierbîntată *La Palat!, La Palat!* şi *Trăiască Republica!* Felinarele cu luminări de pe *Pod* erau sparte unul după altul şi clopotele de la *Biserica Doamnei,* de la *Sărindar* şi de la *Creţulescu* băteau din ce în ce mai tare. Cînd trupele trimise de Agie îşi făcură apariţia, o parte a manifestanţilor o luă la fugă spre Palat, unde cîţiva

cetăţeni mai întreprinzători lipiseră deja pe zidurile de la stradă ale clădirii bilete pe care se putea citi: *De închiriat!* Nu peşte mult timp, Carol I urma să abdice, lăsînd din nou Principatele Dunărene la cheremul Rusiei şi al Austriei, dar mai ales la cheremul Turciei, inamicul cel mai primejdios al Ţărilor Româneşti.

Cînd programul *temposcafului* luă sfîrşit, Aii Radulian se deşteptă ca dintr-un somn adînc. Avea capul greu, dar simţea că făcuse încă un pas important spre îndeplinirea dorinţelor sale secrete: să ajungă în secolul XTX, să publice un roman, o nuvelă sau măcar o schiţă, îi venise chiar o idee sau poate, cine ştie,

o avusese în *cap de* la început. Ar fi vrut să scrie ceva despre Principatele Unite, despre Carol I şi despre viitorul României. Da, începea să fie din ce în ce mai entuziasmat de ideea că literatura sa ar putea să influenţeze viaţa oamenilor şi chiar s-o schimbe, în fond, de ce nu?

V

Revenit în biroul de la etajul XIX, Aii Radulian fu preluat de un alt funcţionar care îi prezentă un tabel cu toate operaţiunile pe care le avea de îndeplinit în continuare. Primi un sac de voiaj în care i se atrase atenţia că se aflau cîteva obiecte indispensabile călătoriei, *tempotronul şi* o importantă sumă de bani.

La prima vedere, *tempotronul* semăna ca două picături de apă cu un ceas deşteptător din secolul XIX. Dar în momentul în care stăteai de vorbă cu el, indicîndu-i cu precizie coordonatele călătoriei, acele de pe cadran începeau să se învîrtă cu o viteză ameţitoare, şi un flux uriaş de energie, care părea că descompune lumina în culorile ei de bază *(roşu, oranj, galben, verde, albastru, indigo, violet),* făcea ca pe o rază de aproximativ un metru, un metru şi jumătate, totul să înceapă să fiarbă şi să ia înfăţişarea unei băşici transparente de aer, care după ce pulsa de mai multe ori exploda cu un pocnet înfundat, ca o sticlă de hidromel destupată de un servitor neîndemînatic. Iar dacă stăteai bine să te gîndeşti, nu era deloc exclus ca adevăratul „suflet" al acestei extraordinare maşinării să fie *unginn,* adică un geniu supranatural, după cum susţineau destui moslemi, nu pe faţă, bineînţeles, pentru a nu fi învinuiţi că au comis o blasfemie.

Exact în clipa în care se pregătea să-şi înceapă călătoria în secolul XIX, acelaşi funcţionar al „Trustului" care îi explicase cum funcţionează *tempotronul* vru

să ştie dacă a citit vestita carte a principelui Dimitrie Cantemir intitulată *Creşterea Imperiului Otoman,* în primul moment Aii Radulian crezu că i se întinde o capcană şi că e supus unei noi încercări. Ştia că principele Cantemir, inventatorul unui *perpetuum mobile* şi al altor maşinării fabuloase pe care le pusese la dispoziţia ţarului Petru cel Mare al Rusiei, se afla pe lista neagră a celor mai mari trădători ai Imperiului si că celebra sa lucrare din 1716 nu putea fi consultată decît într-o versiune specială, aprobată de *Marele Consiliu Islamic.* Această versiune pe care avusese posibilitatea s-o consulte şi el la „Fondul Secret" al Bibliotecii Universităţii se intitula *Historia Incrementorum Aulae Othomanicae* şi se deosebea în mod substanţial de ediţia de la Londra din 1734-1735.

Dar nu la diferenţele acestea subtile pe care, oricum, nu le cunoşteau decît specialiştii, se referise funcţionarul „Trustului", ci la cu totul altceva. El dorea să ştie dacă reţinuse de aici povestea lui Nasr ed-Din Khodja, înţeleptul care îşi salvase cu multă dibăcie oraşul de baştină, Akşehirul, de la o distrugere sigură. Aii Radulian cunoştea foarte bine povestea lui Cantemir şi mai putea să adauge la ea şi relatarea vestitului călător Evliya Celebi, care în 1648 vizitase Damascul, Siria şi Palestina şi consemnase conştiin-

cios în *Seyyahat-name* toate peripeţiile prin care trecuse, în episodul cu Nasr ed-Din era vorba de temutul han al tătarilor, Timur-lenk, care la sfîrşitul lunii *radjab* şi începutul lunii *saban* din anul 805 după *Hegira,* pe timpul lui Baiazid Ilderim (slăvit fie-i numele!), se oprise în faţa cetăţii Akşehir, înainte de a o ataca şi distruge.

Aşa cum notează Evliya Celebi, si ceva mai tîrziu Cantemir, spuse Aii Radulian, *Nasr-ed-Din Khodja a fost trimis de cei din Akşehir să stea de vorbă cu Timur şi să-i povestească mai multe* leta'ifuri. *Iar hanul tătar,*

fermecat de înţelepciunea lui Nasr-ed-Din, a iertat oraşul de plata datoriilor de război, nu l-a mai jefuit si nici nu l-a mai distrus.

VI

Călătoria propriu-zisă în timp se desfăşură fără nici un incident notabil, aşa încît la ora 12 şi 30 de minute, Radulian se trezi cu sacul de voiaj în mînă pe una dintre cele mai animate străzi ale Bucureştilor. O recunoscu numaidecât. Se afla pe *Strada Germană,* la o aruncătură de băţ de *Hotelul Concordia-Veche,* unde avea să tragă pentru a-şi alege o cameră care să nu-1 coste mai mult de 5-6 franci pe zi. Pînă atunci urma să intre în birtul lui Hristodor, ca să se adauge şi el pe lista de admiratori ai coanei Uţa, soţia birtaşului, o femeie vestită atît pentru frumuseţea, cît şi pentru hărnicia ei.

O luă înspre localul de pe *Strada Rîureanu, văzu* de departe firma *La Hristodor Birtasul* şi după ce mai înainta cîţiva paşi reuşi să descifreze fără nici un efort reclama atîrnată chiar în dreptul uneia dintre vitrine:

VIN NEGRU VECHI DE TREI ANI
CU VADRA STACANA SI BUTELIA
PREŢUL l SFANŢ OCAUA

Cînd pătrunse în sala mare a birtului, Radulian nu-şi putu reţine un ţipăt de admiraţie în faţa unui nesfîrşit galantar în care erau aşezate platouri şi farfurii cu movile de raci fierţi, melci cu orez, scordolea, pilaf, anghemaht de ciuperci şi bame greceşti, ciulama de porumbel, pui fripţi, grămezi de fructe orientale şi tăvi cu baclavale, cataifuri si sarailii. Ceru cîte o porţie potrivită de pilaf cu raci si ciulama de porumbel şi se instala în fundul sălii, la o masă ceva mai retrasă, în dreptul unei oglinzi de cristal.

46

Coana Uţa răsări ca din pămînt, cu o tăviţă încărcată cu şerveţele, tacîmuri, sticluţe de mirodenii şi un coş de pîine, gata să-i împlinească toate poftele, ca unui oaspete de vază, aşteptat de cine ştie cînd. Şi cu toate că ar fi vrut să înceapă numaidecît să mănînce, Radulian simţi că nu-şi mai poate lua ochii de la hangiţă, într-adevăr, avea la ce se uita!

(închipuiţi-vă o femeie nu prea înaltă, grăsulie, cu un mers îndrăzneţ si graţios, cu un cap foarte bine proporţional, acoperit cu o băsmăluţă de mătase cafenie, împodobită cu flori multicolore, înnodată la spate, ardeleneşte, şi de sub care ieşea o coadă lungă si groasă de păr castaniu, des şi foarte lucios, împletit cu panglici roşii, cu ochii negri, mari ca paharele, cu genele lungi şi încreţite şi cu sprîncenele încordate ca două aripioare de rîndunea, cu doi obrăjorî rumeni şi durdulii, în care se făceau două gropiţe atunci cînd rîdeau, cu o gură mică si mereu surîzătoare, cu nişte buze rumene ca bujorul, cu nişte dinţi strălucitori ca sideful, cu un gît grăsuliu si fin ca pieptul de lebădă, de care atîrnau mai multe salbe şi rînduri de mărgele albastre, galbene şi verzi, cu un piept rotund, tare şi abundent, care se întrevedea pe sub o cămaşă de pînză subţire, brodată pe la umeri în felurite feţe, cu o talie zveltă şi nervoasă, încinsă graţios cu mai multe feluri de bete, cu nişte braţe albe si durdulii, acoperite de nişte mî-

neci umflate, care se strîngeau în zeci de încreţituri dea-
supra coaielor, exact acolo unde acestea făceau cîte o mică
adîncitură, ca gropiţele din obraji, cu nişte degete lungi
şi subţiri, ornate cu felurite inele de aur, cu sau fără pietri-
cele preţioase, cu nişte picioare mici şi cambrate, încălţate
cu nişte cizmuliţe de sevro stacojiu, peste care cădea o fustă
de muselină subţire, împestriţată cu nenumărate flori de
culori aprinse şi un sorţ înfoiat şi alb ca spuma laptelui,
închipuiţi-vă un înger de femeie, frumoasă, graţioasă, sprin-
tenă şi mereu veselă, cu o voce răsunătoare ca argintul,
cu un rîs franc şi molipsitor, care izbucnea la fiecare glumă

a muşteriilor, încercaţi să vă închipuiţi toate acestea şi atunci, desigur, veţi înţelege de ce reuşea Hristodor Eliad să facă mai mult alisveriş decît oricare alt hangiu sau birtas din Bucureşti!)

După ce se satură bine, Radulian îi ceru hangiţei nişte foi de hîrtie şi un condei şi începu să se gîndească la ceea ce avea de întreprins în continuare. Cu oraşul nu trebuia să-şi facă nici un fel de griji, îl studiase în detaliu si ştia cît de numeroase şi de neaşteptate erau drumurile care se puteau deschide din acest important nod temporal. Ştia că, deocamdată, în apropiere îl aştepta Dîmboviţa necanalizată, îngustă şi joasă, cu vaduri de unde luau sacagiii apă şi se scăldau vara copiii în dreptul *Institutului Buchholzer.* Cheiurile rîului încă nu fuseseră înălţate, nu existau nici grădina bisericii *Domniţa Bălaşa,* nici *Palatul de Justiţie* şi nici *Asezămintele Brăncovenesti.* Dar, oare, vor exista ele vreodată?

In curînd avea să verifice toate acestea pe viu, cu propriii săi ochi. Şi, neapărat, avea să dea o fugă în apropiere, pe *Podul Mogosoaiei,* lîngă casa baronului Meitani, la numărul 7, ca să tîrguiască măcar două-trei cărţi din vestita librărie *Socec.* Trebuia să-şi cumpere, cu orice preţ, *Peregrinul Transilvan* de Ion Codru Drăguşanu, *Notice sur la Roumanie* de Alexandru Odobescu şi *Dicţionarul limbii române* de Laurian şi Massim, care tocmai începea să fie pus în vînzare. Iar dacă avea puţin noroc, poate că reuşea să pună mîna şi pe unul din ultimele romane haiduceşti ale lui N. D. Popescu, vîndute de colportori pe la colţurile străzilor. Căci unul dintre profesorii săi de la Facultate îi vorbise pe ascuns despre acest mare scriitor care la sfîrsitul secolului XIX reuşise să-i îmbărbăteze pe români, aducîndu-le aminte de faptele de vitejie ale haiducului Iancu Jianu.

înainte de asta însă trebuia să facă în aşa fel încît să i se piardă urma. Era hotărît să nu se mai întoarcă niciodată în secolul XX, pe care îl detesta. De aceea, avea nevoie de o biografie nouă şi de o slujbă. Ştia că va fi obligat să mai facă o călătorie în timp, în cu totul altă direcţie decît se aşteptau funcţionarii „Trustului". Va pleca în Franţa anului 1868, unde, sub o identitate nouă, se va înscrie la *Facultatea de Litere si Filozofie* din Paris. Pentru a încurca şi mai bine urmele, îşi va lua apoi doctoratul la Bruxelles, se va întoarce la Bucureşti chiar în anul 1871 si va fi profesor de latină şi filozofie la liceul *Sfîntul Sava* şi la *Matei Basarab.* Va putea, în fine, să se ocupe si de literatură, îi va traduce pe Vergiliu, pe Cicero şi pe Horatiu, va scrie articole despre Anton Pann şi despre Bolintineanu, pe care le va semna D. Laurian şi va vorbi la înmormîntarea lui Eminescu, în vara anului 1889. Mai-nainte însă va face cunoştinţă cu N. Fabiu Bădescu, va intra în redacţia ziarului *Viitorul* şi va publica aici o importantă nuvelă politică prin care îşi va avertiza compatrioţii despre tragedia la care s-ar expune în cazul în care s-ar încăpăţîna să-1 oblige pe regele Carol să abdice. Căci atunci *Războiul de Independenţă* n-ar mai avea loc în 1877 şi

nici proclamarea *Regatului,* la numai trei-patru ani de la consumarea acestui eveniment crucial. Fără români, ruşii n-ar mai putea stăvili ofensiva otomanilor aliaţi cu englezii, flamura verde a Islamului ar flutura din nou sub zidurile Vienei, pe care nu s-ar mai găsi cine s-o apere, şi în loc să semene cu Parisul, Bucureştii s-ar transforma într-un mic Stambul, în timp ce Mediterana ar deveni o mare turcească, de la Bosfor şi Dardanele pînă la strîmtoarea Gibraltar. Iar pentru ca „Trustul" să-i piardă definitiv urma, îşi spuse că va trebui să-şi mai schimbe o dată numele. De data aceasta va semna „Al. N. Dariu" şi

nimeni nu-şi va mai da seama că e vorba de una şi aceeaşi persoană. Da, le va juca o festă pe cinste celor de la „Trustul regional pentru călătorii temporale". îşi va modifica de mai multe ori identitatea, îşi va schimba numele, rămînînd totuşi acelaşi, ca la un bal mascat. Radulian... D. Laurian... Al. N. Dariu.
Recapitulînd tot acest plan care îi venise în minte pe neaşteptate, dar despre care ar fi putut jura că existase de la bun început, Radulian îşi zîmbi satisfăcut în oglinda de pe peretele din faţă. în aceeaşi clipă, altcineva îi întoarse zîmbetul. Poate scriitorul Al. N. Dariu, poate studentul de la Paris, D. Laurian. în tot cazul era vorba de un bărbat cu o înfăţişare energică, mai degrabă de negustor decît de doctor în filozofie, de profesor sau de gazetar. Dar începutul de chelie avea să avanseze rapid în toate direcţiile, aşa încît fruntea înaltă să se poată impune cu autoritate, pînă la înlăturarea deplină a oricărei concurenţe. Deocamdată era tuns îngrijit, mustăţile fuseseră ajustate si ele de curînd din foarfecă si lăsate să-şi unească vîrfurile cu un barbişon scurt şi bine dichisit, â la Alfred de Musset. Iar ochii îşi recăpătaseră, în fine, strălucirea pierdută. Focul ascuns cu grijă în miezul lor începuse iarăşi să pîlpîie mai tare decît flacăra ascuţită a unui aparat de sudură.
întorcîndu-se încă o dată la birtul lui Hristodor, Radulian sorbi pe îndelete din ceşcuţa de cafea pe care coana Uţa tocmai i-o aşezase în faţă. Apoi îşi trase mai la îndemînă colile de hîrtie neînceputâ, învîrti condeiul de cîteva ori prin aer, ca să se obişnuiască, şi scrise pe prima pagină, cu litere de-o şchioapă, frumos caligrafiate, *FINIS RUMANIAE,* un titlu nemaipomenit de provocator, care îi venise şi el în minte aproape fără să-şi dea seama. Se mai gîndi puţin şi apoi începu să înşire cu o mînă din ce în ce mai sigură, ca şi cum cineva i-ar fi dictat la ureche frazele sonore ale unui foileton incendiar:
„Turcia atît de spăimîntătc
pădise ca un torent de munte]
si-şi revărsase turbatele sale valu^ţpînă sub~zidi
»r ' • ,-n <-• i , Ă~—M ^^ k>lFlJ
Vîenei, lurcia care ar n proclamat Cor
mara pînă la Finisterra, dacă pe ţărmul stîng al Dunării Inferioare nu întîlnea un popor de voinici verzi ca brazii de la munte şi cu piepturi de granit, un popor viu, cu fruntaşi ca Mircea şi ca Ţepeş, ca Ştefan şi ca Mihai, nişte Domni români ce-şi iubeau ţara, nişte copii de zmeu ce nu ş-ar fi plecat fruntea românească la pintenii străinului decît odată cu viaţa, ce ştiau să-ncrucişeze paloşul victorios cu superba Polonie, cu turcii atît de puternici, cu tătarii foc şi pară, cu ungurii sălbateci, Turcia ce ne-a sîngerat de atîtea ori holdele cată astăzi să-şi plece gîtul sub loviturile repetite ale Dreptului ce se ridica în picioare. Nu!... Nici aliaţii ce bătură Sebastopolea, nici Rusia cu falşele moaşte ale mucenicilor creştini, nici Austro-Ungaria cu tăierea vîntului în patru, nici Prusia care nu făcuse nimica pentru Qriente, niminea n-avea dreptul să lovească Chimera îh frunte, afară de poporaţiunile ce gemuseră sub mesii Padişahului."

In stradă mirosea din ce în ce mai puternic a indruşaim. De undeva din apropiere se auzea ţipătul ascuţit al unui păun, si la adăpostul întunericului care se lăsa încet-încet peste amestecătura de biserici, de palate şi de bordeie ale oraşului, oamenii poliţiei şi ai beiului Ion Ghica începeau să se pregătească pentru manifestaţia de a doua zi. Pînă atunci, Radulian trebuia să ajungă la Paris şi la Bruxelles ca să-şi treacă doctoratul. Mai avea atîtea de făcut! Dar oricum, hotărîrea cea mai importantă fusese luată. Declarase război temutului Imperiu Otoman! Ca înţeleptul Nasr ed-Din Khodja din *Istoria* lui Dimitrie Cantemir.
50

„Turcia atît de spăimîntătoare altădată, care năpădise ca un torent de munte peste Orientul Europei şi-şi revărsase turbatele sale valuri pînă sub zidurile Vienei, Turcia care ar fi proclamat Coranul de la Marmara pînă la Finisterra, dacă pe ţărmul stîng al Dunării Inferioare nu întîlnea un popor de voinici verzi ca brazii de la munte şi cu piepturi de granit, un popor viu, cu fruntaşi ca Mircea şi ca Ţepeş, ca Ştefan şi ca Mihai, nişşte Domni romîni ce-şi iubeau ţara, nişte copii de zmeu ce nu şi-ar fi plecat fruntea romînească la pintenii străinului decît odată cu viaţa, ce ştiau să-ncrucişeze paloşul victorios cu superba Polonie, cu turcii atît de puternici, cu tătarii foc şi pară, cu ungurii sălbatici, Turcia ce ne-a sîngerat de atîtea ori holdele căta astăzi să-şi plece gîtul sub loviturile repeţite ale Dreptului ce se ridica în picioare.
Nu!.. .. Nici aliaţii ce bătură Sebastopolea, nici Rusia cu falsele moaşte ale mucenicilor creştini, nici Austro-Ungaria cu tăierea vîntului în patru, nici Prusia care nu făcuse nimic pentru Oriente, nimeni n-avea dreptul să lovească Chimera în frunte, afară de poporaţiunile ce gemuseră sub meşii Padişahului.”
În stradă mirosea din ce în ce mai puternic a indruşaim. De undeva din apropiere se auzea ţipătul ascuţit al unui păun, şi la adăpostul întunericului care se lăsa încet-încet peste amestecătura de biserici, de palate şi de bordeie ale oraşului, oamenii poliţiei şi ai beiului Ion Ghica începeau să se pregătească pentru manifestaţia de a doua zi. Pînă atunci, Radulian trebuia să ajungă la Paris şi la Bruxelles ca să-şi treacă doctoratul. Mai avea atîtea de făcut! Dar oricum, hotărîrea cea mai importantă fusese luată. Declarase război temutului Imperiu Otoman! Ca înţeleptul Nasr ed-Din Khodja din Istoria lui Dimitrie Cantemir.
51

<titlu>Pariul.
O poveste fără cap şi fără coadă</titlu>
liniştea care se aşternuse dintr-o dată în cortul înţesat de spectatori al *Circului Krutzky* nu putea fi comparată cu nimic. Era o linişte de început sau de sfîrşit de lume. Cîteva sute de perechi de ochi erau îndreptate spre arena luminată de zeci de reflectoare portocalii, roşii, albastre şi verzi, şi toţi cei de faţă păreau că au uitat să mai respire. Evantaiele de hîrtie colorată ale doamnelor, care pînă în acel moment zbîrnîiseră ca nişte aripioare de libelulă, înţepeniseră în aer, o domnişoară palidă din primele rînduri leşinase, fără ca cineva să-i acorde vreo atenţie, şi numai bărbaţii din lojile rezervate cu cel puţin două-trei săptămîni în urmă încercau să-şi păstreze cumpătul, arborînd figuri concentrate, ca atunci cînd îşi aranjaseră seara, înainte de a pleca de-acasă, mustaţa şi perciunii pomădaţi în oglindă. Deşi văzuse multe, însuşi directorul şi proprietarul *Circului Krutzky* transpira din abundenţă, fixând speriat blindajul unei uriaşe case de bani pe care elefantul Tobias reuşise fără nici un efort s-o transporte pînă în cercul plin de rumeguş auriu din mijlocul arenei. Era o casă de bani marca *Wertheimer,* de aproximativ doi metri înălţime, si toată lumea o privea cu încordare. Cu această casă de bani urma să se lupte maestrul Kudini ca să-şi dovedească superioritatea.
De altfel, de cîteva zile în Bucureşti nu se mai vorbea decît despre acest subiect. Iar ziarele se întreceau în reportaje din ce în ce mai extravagante despre per-

formanţele extraordinare ale celebrului iluzionist, care susţinea că este capabil să iasă în mai puţin de 15 minute din orice cufăr, dulap sau casă de bani în care ar fi fost închis ermetic şi legat cu lanţuri. Potrivit ziarului *Viitorul,* cu numai cîteva săptămîni în urmă maestrul Kudini ar fi dat un astfel de spectacol uluitor la Londra, în faţa unei mulţimi imense, adunată pe malurile Tamisei. O macara uriaşă de 15 tone, dintre cele care sînt utilizate la construcţia vestitelor nave de război britanice, scufundase în apele adînci ale fluviului un cufăr metalic în care maestrul Kudini s-ar fi lăsat încuiat de bunăvoie, ca într-un sicriu, pentru ca după mai puţin de un sfert de oră să-şi facă apariţia pe mal. Cu un trandafir alb în mînă şi fără ca elegantul său costum de seară, cu care între timp putea fi văzut şi în Bucureşti, pe afişele lipite în centrul oraşului (haină cu revere lucioase, pantalon cu vipuşcă, plastron, pantofi de lac şi mănuşi de mătase albă), să fi prezentat fie şi cele mai mici urme de murdărie sau de umezeală. Dar cine putea să ia în serios reportajele de senzaţie care apăreau cu regularitate în *Viitorul,* pentru a fi dezminţite chiar de a doua zi în *Universul,* singurul ziar de încredere din Bucureşti!
De data aceasta însă, maestrul Kudini se afla în capitala Regatului României, unde se angajase în faţa reporterilor adunaţi în jurul său, în foaierul *Hotelului Continental,* să realizeze o performanţă cel puţin tot atît de neobişnuită: să iasă după numai 10 minute dintr-o casă de bani marca *Wertheimer,* legată de jur împrejur cu lanţuri groase cît braţul şi închisă cu cheia la toate cele cinci încuietori de către însuşi directorul *Circului Krutzky.*
La sfîrşitul conferinţei de presă reuşise chiar să smulgă asistenţei cîteva ropote de aplauze, dedarînd că nu s-a hotărî încă la care dintre gazetele bucureştene să se aboneze, dar că ţigările *Regale,* pe care le-a descope-

rit din întîmplare la un debit de tutun de pe *Calea Victoriei,* sînt cele mai bune ţigări din lume. Şi ca să fie şi mai convingător, maestrul Kudini desfăcuse un port-ţigaret de argint şi îşi aprinsese cu un băţ de chibrit o ţigaretă *Regală,* aşteptînd mai întîi ca flacăra tulbure să consume în întregime gămălia de fosfor roşu, să se întindă în direcţia lemnului si să-şi limpezească treptat culoarea. Apoi băţul de chibrit fusese scuturat de mai multe ori în aer, ca să se stingă, şi depus elegant, din vîrfurile unor degete lungi si subţiri, într-o scrumieră rotundă de porţelan pe care se puteau distinge literele albastre ale monogramei *Hotelului Continental.*
Cele zece minute se scurgeau cu încetinitorul, înregistrate pe cadranul de faianţă albă al unui ceasornic plasat pe o măsuţă din imediata apropiere a casei de bani. Doar elefantul Tobias, care aspira cu trompa rumeguş pentru a şi-1 arunca încîntat pe spinare, părea că nu este în nici un fel interesat de tot ceea ce se petrece în jurul său.
Orchestra amuţise de mult, reflectoarele îndreptate spre centrul arenei îşi schimbau din ce în ce mai repede culorile, scufundîndu-i pe toţi cei de faţă într-o

apă tot mai adîncă. Apoi un pocnet înfundat îl obligă pe domnul Krutzky să tresară speriat şi să închidă ochii, luminile care începuseră să pîlpîie se stinseră brusc, pentru o fracţiune de secundă, şi cînd reflectoarele se aprinseră din nou, maestrul Kudini se afla chiar în faţa casei de bani şi saluta cu gesturi largi publicul ridicat în picioare pentru a-1 ovaţiona, în spatele său, domnul director îşi freca satisfăcut mîinile şi rîdea cu gura pînă la urechi, încă un şir de reprezentaţii de acest fel şi se putea considera asigurat pentru cel putin trei-patru ani de-acum înainte! Imposibilul devenise posibil şi de lucrul acesta se putuseră convinge cîteva sute de spectatori, care cu mult înainte

de apariţia ziarelor de a doua zi aveau să răspîndească în tot oraşul întîmplarea aceasta incredibilă. Cu numai 10-11 minute în urmă maestrul Kudini fusese închis în faţa lor într-o casă de bani inexpugnabilă, iar acum, deşi lanţurile se aflau la locul lor şi uşa casei de bani continua să rămînă încuiată, acelaşi Kudini oferea un trandafir alb doamnei Protopopescu, soţia primarului capitalei, şi trimitea bezele celorlalte doamne din loji, în timp ce orchestra plasată chiar deasupra unei imense cortine de catifea vişinie, pe care era brodat cu litere mari de aur numele *Circului Krutzky,* intona o arie săltăreaţă.

*

în biroul directorului, unde toată lumea vorbea franţuzeşte, sticlele de şampanie erau desfundate cu zgomot, una după alta, iar fursecurile proaspete, aduse de la *Cofetăria Capsa,* şi tăvile cu pahare înalte erau luate cu asalt. Notabilităţile oraşului, venite la spectacol împreună cu soţiile lor, se înghesuiau să-si prezinte omagiile, după ce avuseseră mai întîi grijă să-şi trimită copiii acasă cu automobilele care aşteptaseră parcate pe străzile din apropierea circului.

în primele rînduri, domnul Tache Protopopescu, primarul oraşului Bucureşti, domnul general Chibici, comandantul *Arsenalului* din *Dealul Spirii,* şi domnul Luigi Cazzavillan, directorul ziarului *Universul,* îl încolţiseră strîns pe maestru, pîndind momentul cel mai potrivit pentru a-si pune planul în aplicare. Ideea lor era simplă, în schimbul sumei de 10 000 de franci, pe care cei trei domni o puneau împreună la bătaie, maestrul Kudini urma să accepte un joc ceva mai complicat. Ca între bărbaţi. Să se lase încuiat într-una din celulele închisorii Militare de la *Arsenal,* de unde să evadeze după scurgerea unui interval de

48 de ore. Dacă reuşea, gurile rele, care susţineau că la mijloc ar fi fost vorba de o sarlatanie şi că dispariţiile sale nu erau altceva decît nişte simple scamatorii, s-ar fi închis pentru totdeauna şi cei 10 000 de franci i-ar fi fost înmînaţi pe loc. Dacă nu, ar fi fost obligat să verse aceeaşi sumă de bani în contul aşezămîntului pentru copii *Elena Doamna.*

— *De acord,* răspunse amuzat maestrul Kudini, *cu toate că pentru mine banii nu mai au de mult nici o valoare! Şi cînd aţi dori, mă rog frumos, să începem?*

— *Chiar acum,* se grăbi să intervină domnul general Chibici, de teamă ca nu cumva maestrul Kudini să se răzgîndească. *Maşina mea ne aşteaptă în faţa* Circului, *aşa încît, cu voia dumneavoastră, am putea pleca numaidecît spre* Dealul Spirii, *la* Arsenal. *De altfel, vineri, 29 iunie, ar trebui să vă reluaţi seria de spectacole.*

— *Domnii mei, cred că vă înţeleg graba, dar vă asigur că pentru a evada din orice încăpere sau celulă în care m-aş lăsa încuiat, nu am nevoie de ajutorul nimănui.*

— *Şi sper că ne veţi acorda permisiunea să reproducem cuvintele dumneavoastră în ediţia de mîine a ziarului* Universul *şi să le vorbim cititorilor noştri despre pariul pe care l-am încheiat,* îndrăzni să mai adauge domnul Cazzavillan.

— *Nu văd de ce m-aş împotrivi,* răspunse maestrul

Kudini, cu o nuanţă de ironie în glas pe care dl Cazzavillan se prefăcu că nu o înţelege. *Ziarul dumneavoastră este răspîndit nu numai în România, dar şi în întreaga lume, aşa încît nu voi avea decît de cîştigat. Tot ceea ce vă cer este să-mi acordaţi permisiunea de a lua cu mine o monedă de 10 franci, ceasornicul cu care să pot cronometra exact scurgerea celor 48 de ore si, să nu cumva să uit!, o pereche de ochelari cu care să pot citi articolele dumneavoastră din ziarul* Universul.

Si rostind aceste cuvinte, ilustrul oaspete începu să-şi golească buzunarele şi să înşire pe masa de lucru a

domnului director Krutzky toate obiectele pe care le avea asupra sa: un pachet de cărţi de joc, un pieptene şi o pudrieră cu oglindă în care obişnuia să-şi disimuleze porţiile zilnice de cocaină, cîteva bancnote şi monezi, port-ţigaretul de argint şi o cutie de chibrituri suedeze. La urmă de tot extrase dintr-o cutiuţă lungă de metal o pereche de ochelari mici si rotunzi, pe care după ce îi arătă demonstrativ cîtorva persoane mai curioase îi împacheta cu grijă într-o batistă subţire de mătase şi îi reintroduse în buzunarul de la piept al hainei. Apoi începu să facă două-trei pase rapide cu mîinile, scoase încă o dată batista din buzunarul de la piept şi după ce o desfăşură cu o mişcare bruscă prezentă asistentei înmărmurite un trandafir alb, pe care îl oferi cu o plecăciune adîncă tot doamnei Protopopescu, roşie pînă în vîrful urechilor de emoţie.
Cei trei domni schimbară între ei priviri scurte, apoi scuturară afirmativ din cap, pentru a da de înţeles că au acceptat toate condiţiile, şi după ce dădură mîna cu maestrul Kudini, în semn că pariul a fost încheiat, îşi luară rămas bun de la toţi cei de faţă şi se îndreptară spre maşina domnului general Chibici, parcată în apropierea *Circului Krutzky.*
Mergînd cu paşi mari în fruntea tuturor, domnul primar Protopopescu, negru la faţă, îşi jura în gînd să desfiinţeze chiar de a doua zi toate straturile de trandafiri albi din grădina casei de la şosea în care şotia, doamna Aneta Protopopescu, îşi petrecea o mare parte a timpului citind tot felul de romane franţuzeşti sau desenînd.
*
Drumul de-a lungul *Bulevardului Elisabeta* şi apoi la stînga, spre *Dîmboviţa* şi spre *Arsenal,* fusese o plăcere. Maestrul Kudini, care cutreierase întreaga Europă

şi ajunsese chiar şi în Statele Unite, la New York şi la Washington, era vizibil impresionat de frumuseţea clădirilor din apropierea *Universităţii,* de cupolele celor două biserici din preajma *Căii Victoriei* sau de splendoarea *Parcului Cişmigiu,* în apropierea căruia maşina domnului Chibici îşi încetinise viteza. Farurile automobilului măturau copacii bătrîni, plantaţi din zece în zece metri pe marginea trotuarelor, şi în dreptul gheretei de pază de la *Arsenal,* unde şoferul oprise maşina, o santinelă echipată cu o uniformă plină de nasturi şi de fireturi aurii bătu pasul pe loc, pocni din cizme şi prezentă arma pentru onor.
Deasupra oraşului, sub acoperişul unui cort şi mai mare, noaptea începea să-şi etaleze pentru toţi muritorii colecţia ei de pietre preţioase, şi printre miliardele de luminiţe de toate culorile, pe o potecă întortocheată şi lungă ca un rîu infinit, o spuză subţire de făină argintie se întindea de la o margine la alta a cerului.
Cînd ajunseră la destinaţie se făcuse tîrziu şi peste exact 48 de ore, adică joi, 28 iunie, la ora 22, maestrul Kudini se angajase să reapară în biroul domnului director, chiar în incinta *Circului Krutzky,* pentru ca a doua zi, vineri, să-şi poată continua seria de spectacole, conform programului anunţat pe toate afişele din capitală.

în aparenţă, celula în care domnul general Chibici îl instalase pe maestrul Kudini nu se deosebea de celelalte încăperi ale închisorii de la *Arsenal.* Zidurile groase de aproape o jumătate de metru, împreună cu tavanul şi podeaua, nu prezentau nici o fisură, singura fereastră (care dădea spre o curte interioară, păzită de un soldat înarmat) era zăbrelită cu mai multe rînduri de gratii solide, iar uşa masivă de stejar, care la intrare scrîşnise din toate încheieturile, era ghintuită de sus şi pînă jos cu drugi şi piroane groase de metal. În plus, zăvoarele duble şi lacătele grele care

atîrnau pe dinafară erau făcute să descurajeze orice tentativă de evadare. Cine ar fi putut să treacă nevăzut peste toate aceste obstacole?!
Şi totuşi, cînd rămase singur în celulă, maestrul Kudini păru că nu acordă absolut nici o importanţă tuturor acestor detalii. După ce depuse pe măsuţa din mijlocul încăperii ceasornicul cu cadran de faianţă albă, ochelarii şi moneda de 10 franci, îşi potrivi cu grijă pătura aspră de păr de cal pe care gazdele de la *Arsenal* i-o puseseră la dispoziţie si întinzîndu-se pe pat, fără să se mai dezbrace, se scufundă într-un somn adînc.
în timpul acesta, printr-o mică deschizătură plasată în mijlocul uşii, un gardian instalat în faţa celulei de către domnul general Chibici îi supraveghea cu atenţie toate mişcările.
*
Miercuri 27 iunie, dis-de-dimineaţă, gardianul de serviciu raporta în biroul domnului general Chibici, în poziţie de drepţi, că maestrul Kudini se afla tot în celulă. Refuzase plictisit mîncarea suspectă pe care însuşi bucătarul-şef al garnizoanei de la *Arsenal* i-o prezentase pe o tavă încărcată cu tot felul de ceşti şi de gamele şi fusese văzut meşterind de zor la ceasornicul de pe măsuţă. Dar abia întors la post, în dreptul celulei, gardianul se trezise în faţa unui spectacol de neînţeles. Aşezat în capul oaselor pe laviţa din încăpere, maestrul Kudini îşi pusese ochelarii şi citea cu mare atenţie ediţia de dimineaţă a ziarului *Universul,* silabisind cu glas tare cuvintele, dar fără să nimerească întotdeauna accentele corecte. Părea că tocmai ieşise din baie, proaspăt ras, pomădat şi cu părul negru strălucind de briantină şi despărţit la mijloc printr-o cărare impecabilă, între degetele subţiri

şi lungi ale mîinii sale stîngi fumega o ţigară *Regală,* iar pe măsuţa din apropiere se puteau vedea cîteva monede mici de argint şi un trandafir alb, cu tulpina lungă scufundată într-o mică vază de cristal.
— *Imposibil, dobitocule!,* se zborşi urît de tot domnul general Chibici, apucîndu-1 de piept pe gardian şi trîntindu-i apoi două perechi de palme, ca să-1 trezească. *Imposibil! Cînd l-am încuiat ieri seară, trandafirul, vaza de flori si mărunţişul nu se aflau în celulă! Si apoi, cine e măgarul care a îndrăznit să-i dea ţigările si ediţia de astăzi a ziarului* Universul?/
— *Io nu, să trăiţi!,* se apără înspăimântat gardianul, ridicînd amîndouă mîinile în dreptul obrajilor. Io *nu! Poate dom' sergent Ghiţă, care m-a schimbat azi-dimineaţă în post!*
— Mei *vorbă, să trăiţi, dom' general!,* exclamă îngrozit sergentul Ghiţă, după ce domnul comandant îl chemă şi pe el la raport. *Maistrul Gudini n-a părăsit celula şi nimini n-a intrat peste el!*
După numai un sfert de ceas, domnul Chibici, domnul Tache Protopopescu şi domnul Cazzavillan discutau cu aprindere în biroul comandantului, în timp ce ordonanţa domnului general îi servea cu ţigări şi cafele turceşti.
— *Sînteţi sigur, domnule general, că printre gardienii*

dumneavoastră nu s-a strecurat vreun complice de-al maestrului Kudini? îndrăzni să întrebe domnul Tache Protopopescu, aruncînd priviri semnificative spre ordonanţa care se apleca să le mai umple o dată ceştile.
— *Exclus,* răspunse domnul general Chibici, ridicînd iritat o sprinceană zbîrlită spre tavan. *Gardienii mei sînt oameni de încredere! Si apoi i-am verificat eu însumi de mai multe ori în timpul nopţii! Maestrul Kudini nu s-a mişcat din celulă!*
— *Bine, bine, i-aţi verificat dumneavoastră, dar atunci cum şi-a putut procura* Universul, se întrebă cu glas

tare domnul CazzaviJlan, căruia lucrul acesta nu părea să-i displacă din cale afară.
— *Dacă e să ne luăm după mărunţişul pe care gardianul l-a văzut pe măsuţă,* spuse domnul primar Protopopescu, *există o singură explicaţie, însuşi maestrul Kudini a ieşit din celula închisorii si din cei W franci pe care îi avea asupra sa si-a cumpărat ziarul* Universul *şi ţigările* Regale.
— *Si trandafirul şi vaza de florii,* adăugă domnul general Chibici, ironic. *După care s-a întors la* Arsenal, *ras, tuns şi frezat, ca să ne facă nouă în ciudă!*
Domnul primar Protopopescu strîngea nervos din buze şi se pregătea să-i dea o replică usturătoare domnului general, care îşi permisese să-i aducă iarăşi aminte de trandafiri.
— *Domnilor, nu cred că are rost să ne enervăm,* interveni împăciuitor domnul Cazzavillan. *Toată această poveste pare să nu aibă nici cap, nici coadă. De aceea vă propun să mai aşteptăm pînă mîine şi să vedem ce se va mai întîmpla. De altminteri, tot nu avem altceva mai bun de făcut! Cel mult, să daţi dispoziţie să fie dublată paza!*
— *Aşa este, domnule director, s-o lăsăm pe mîine! Si pînă atunci,* continuă domnul general Chibici cu o voce duioasă, *vă rog să-mi faceţi şi mie un hatîr. Nu pomeniţi nimic despre toată această întîmplare în ziarul dumneavoastră! Ştiu că nu vă cer puţin lucru, dar să rămînă între noi! N-are nici un rost să ne băgăm singuri în gura lumii. Ne facem de rîs, monşer!*
*
Joi de dimineaţă, după ce mai refuză o dată să mănînce din gamelele oferite de bucătarul-şef al garnizoanei de la *Arsenal,* care nu putea pricepe în ruptul capului că de aproape două zile ciudatul prizonier al domnului general Chibici nu pusese nimic în gură,

maestrul Kudini începu să dea înapoi acele ceasornicului cu cadran de faianţă albă şi să le potrivească pentru ziua de marţi, 26 iunie, la orele 20 şi 30 de minute. Pariul pe care îl încheiase atunci îi dădea posibilitatea să încerce o experienţă nouă. Se gîndi că n-ar fi rău să asiste, ascuns în spatele unei loji sau mai bine în spatele cortinei, la propriul său spectacol de la *Circul Krutzky.* Şi s-o mai vadă o dată pe doamna Aneta Protopopescu. în fond era cît se poate de simplu. Va pleca din celula închisorii la ora 9 şi 30 de minute, va ajunge la circ în seara zilei de 26 iunie si după încheierea spectacolului se va întoarce la *Arsenal* joi, imediat după ora 9 şi 30 de minute. Aşa încît nimeni să nu-i poată observa lipsa, însă nu înainte de a-şi fi cumpărat ediţia de dimineaţă a ziarului *Universul]* Şi un pachet de ţigări *Regale,* cu care începuse deja să se obişnuiască.
Marţi seara, ascuns în spatele cortinei de catifea vişinie de la intrarea în arenă, maestrul Kudini savura emoţia unei săli din care sute de spectatori îşi îndreptaseră privirile spre imensa casă de bani pe care, acompaniat de trompetele şi de tobele îndrăcite ale orchestrei, elefantul Tobias o cărase în mijlocul circului cu numai 10-15 minute în urmă. Iar în casa de bani se afla încuiat el însuşi. Spectatorii îşi ţineau

respiraţia, şi evantaiele de hîrtie colorată, care pînă atunci bătuseră aerul încins ca nişte aripioare nervoase de libelulă, înţepeniseră de mult în mîinile unor doamne pe cît de speriate, pe atît de fermecătoare. Apoi luminile reflectoarelor se stinseră chiar în clipa în care în apropierea casei de bani izbucni o flacără multicoloră, însoţită de un pocnet înfundat. Domnul Krutzky închise pentru o fracţiune de secundă ochii şi elefantul Tobias se ridică speriat pe labele din spate, agitîndu-şi în aer trompa şi urechile împodobite cu tot felul de paiete în formă de steluţă

şi de tatuaje intens colorate. Cînd labele din faţă reveniră pe pămînt, sub ele zăcea zdrobită măsuţa de lîngă casa de bani şi împreună cu ea, misteriosul ceasornic cu cadran de faianţă albă al maestrului Kudini. Luminile se reaprinseră în sală şi din direcţia orchestrei se auzea cum creşte zbîrnîitul din ce în ce mai rapid al unor tobe lovite de beţele unui instrumentist cu o sută de mîini şi de picioare.
Cu gesturi din ce în ce mai precipitate, domnul Rrutzky se repezise să desfacă lanţurile groase fixate de el însuşi în urmă cu numai 10-15 minute şi să descuie cele cinci închizători ale casei de bani. Spectatorii din sală se ridicaseră în picioare ca să vadă mai bine, o domnişoară din primele rînduri leşinase fără ca cineva să-i acorde vreo atenţie, dar după ce uşa groasă de oţel fu deschisă şi dată într-o parte, toată lumea se putu convinge că maestrul Kudini a dispărut, în cîteva secunde încordarea tuturor se transformase în uimire şi uimirea în spaimă. Casa de fier era goală. Apoi cîţiva mitocani de la galerie începură să bată din picioare,, să fluiere şi să ceară banii înapoi.
în loja principală, îmbrăcată într-o superbă rochie de tul roz, ca o cometă de strasuri şi de paiete, şi cu părul negru adunat în creştetul capului pe sub o mică diademă de perle de aceeaşi culoare cu rochia, doamna Aneta Protopopescu îşi lipise palmele de obrajii îmbujoraţi de emoţie.
Rămas singur în mijlocul arenei, domnul director Krutzky îşi freca disperat mîinile, gîndindu-se la sticlele de şampanie puse la gheaţă şi la banii cheltuiţi pe fursecurile comandate la *Cofetăria Capsa,* pentru sfîrşitul spectacolului. Cui să le mai împartă si cine să mai aibă chef de aşa ceva?! Viitorul *Circului Krutzky* începea să atîrne din nou de un fir străveziu de aţă. îl aşteptau zile grele!
64
Singurul spectator care părea să nu-şi fi pierdut cumpătul era domnul Cazzavillan, directorul ziarului *Universul.* Apropiindu-se de urechea domnului general Chibici, care se afla împreună cu soţia si cu cele două fetiţe în loja alăturată, el îi spuse acestuia în şoaptă:
— Domnule general, sînt sigur că maestrul Kudini a reuşit să ne descopere planul. Nu ştiu pe ce cale, dar a aflat! De teama panului pe care l-am fi încheiat împreună la sfîrşitul spectacolului, a preferat să spele putina! Şi nu m-ar mira ca în zilele următoare să aflăm că a ajuns la Berlin sau la Paris, pentru o nouă scamatorie!
— Monşer, respectele mele! Cred că aveţi dreptate! Din închisoarea de la Arsenal *nimeni n-a reuşit pînă astăzi să evadeze! Şi un eşec ar fi însemnat pentru maestrul Kudini nu numai o pagubă de W 000 de franci, dar şi sfîrşitul carierei sale internaţionale. Sînt sigur că în ediţia de mîine a ziarului dumneavoastră veţi povesti pe larg toată această întîmplare.*
— Sigur că voi scrie! Dar, sincer să fiu, aş fi preferat ca Universul să *relateze despre pariul nostru! Pe care bineînţeles că aş fi preferat să-l cîştigăm!*
Cînd ieşiră în stradă, şoferii care rămăseseră la ma-

şini îi aşteptau cu umbrelele mari, deschise deasupra capetelor. Doamna Aneta Protopopescu îşi ascundea cu greu dezamăgirea, în timp ce soţul ei, domnul primar Protopopescu, îşi potrivea nervos macferlanul şi o urmărea cu coada ochiului, încordat ca un arc. O ploaie de vară care izbucnise ca din senin se revărsa deasupra oraşului, motoarele începuseră să duduie şi, luminate de farurile aprinse ale automobilelor, cascadele transparente de apă se izbeau de caldarîm ca să ricoşeze apoi în sute de focuri de artificii fugărite de şirurile nesfîrşite de maşini spre *Şosea,* spre *Bulevardul Elisabeta* şi spre *Cotroceni.*

65

<titlu>Misterul camerei închise

La puţin timp după ce Uniunea Sovietică a reuşit să detoneze prima ei bombă atomică, şi după ce spiritele s-au mai liniştit, un eveniment cu totul ieşit din comun a reuşit să tină timp de aproape trei săptămîni capul de afiş al mai tuturor gazetelor şi revistelor de mare tiraj din Statele Unite ale Americii. Este vorba de moartea stranie a doamnei Reesler, urmată de dispariţia aproape completă a cadavrului acestei nefericite femei cu o biografie cit se poate de modestă şi de neinteresantă. Şi oricît de surprinzătoare ar părea această afirmaţie, ea nu reuşeşte să sugereze decît o foarte mică parte din tot ceea ce s-a petrecut cu acel prilej. Căci trupul doamnei Reesler s-a volatilizat, pur şi simplu, excepţie făcînd capul şi un mic fragment din laba piciorului stîng. Ca să nu mai vorbim de modul în care arătau aceste fragmente descoperite de cei care au pătruns primii în locuinţa victimei. Dar iată cum a fost descrisă în ediţia de seară a ziarului *St. Petersburg Confidenţial Flash* din 2 iulie 1951 această întîmplare senzaţională, care părea sortită să se impună în analele poliţiei americane ca un exemplu clasic de crimă perfectă:

„Pe data de l iulie 1951, în orăşelul St. Petersburg din Florida, doamna P. M. Carpenter, proprietăreasa unei mici vile cu parter şi etaj, împreună cu fiul şi cu soţia acestuia, au fost invitaţii chiriaşei lor, doamna Mary Hardy Reesler, în vîrstă de 67 de ani. întrucît

doamna Reesler era o femeie extrem de sociabilă, avînd darul povestitului si o voie bună molipsitoare, oaspeţii s-au distrat copios. Ca de obicei, la orele 20, doamna R. si-a luat somniferele (două tablete de *Saconal)* şi la orele 21 oaspeţii s-au retras în camerele lor de la etajul întîi, lăsînd-o pe chiriaşă să-şi fumeze în linişte ultima ţigară înainte de culcare, în fotoliul ei preferat, instalat în dreptul unei ferestre întredeschise.
La ora 8 dimineaţa, doamna Carpenter a fost trezită de un curier al Societăţii Western Union, trimis să-i înmîneze doamnei R. o telegramă. Potrivit spuselor acestui curier, care susţinea că din pricina unei întîrzieri intervenite în prelucrarea mesajului nu poate lăsa telegrama decît în mâinile destinatarului, doamna Reesler ar fi refuzat să răspundă la bătăile sale repetate în uşă.
' Gîndindu-se că este vorba de o neînţelegere sau că trimisul Societăţii Western Union este un nepriceput, doamna C. a luat acţiunea pe cont propriu şi, asistată de fiul ei, s-a deplasat pînă în faţa camerei chiriaşei de la parter, unde a început să bată cu pumnii în uşă, explicîndu-i curierului că aşa trebuie procedat atunci cînd destinatarul are obiceiul să ia somnifere. Enervată că nu primeşte nici un răspuns, doamna C. a încercat apoi să apese clanţa uşii, dar a fost obligată s-o elibereze numaidecît si să scoată un urlet înfiorător, spre surpriza celor doi bărbaţi care o asistau. Doi vlăjgani care făceau oficiul de zugravi pe partea cealaltă a străzii, la doamna M., au sosit în goană să vadă despre ce este vorba, încercînd la rîndul lor să deschidă uşa camerei în care locuia doamna R., ei au constatat uluiţi că minerul clanţei pe care îl apucase doamna C. era atît de fierbinte, încît nu putea fi ţinut nici măcar cu ajutorul unei cîrpe. De aceea, proprietăreasa le-a permis celor doi zugravi să forţeze uşa.

Ceea ce a urmat seamănă mai mult cu scenele de coşmar din punctul culminant al unor filme de *groază.* în faţa geamului întredeschis se afla o grămăjoară de cenuşă deasupra căreia cineva aranjase parcă într-o anumită ordine cîteva oscioare pîrjolite, patru bucăţi de lemn care fuseseră în mod evident picioarele unui fotoliu şi extremitatea unui picior stîng, încălţat cu un papuc de casă confecţionat dintr-un material satinat. Deasupra tuturor acestor resturi şi fragmente se putea zări un obiect mic şi rotund ca o portocală. Apropiindu-se de această bilă şi privind-o cu mai multă atenţie, doamna C. a putut recunoaşte îngrozită trăsăturile faciale ale doamnei Mary Hardy Reesler al cărei craniu fusese redus la dimensiunile unui cap de păpuşă!"
în continuare, după ce consemnează leşinul doamnei Carpenter şi ajutorul de urgenţă pe care fiul acesteia, împreună cu cei doi zugravi au încercat să i-1 acorde, articolul din *St. Petersburg Confidenţial Flash* prezintă pe larg celelalte detalii uluitoare înregistrate în încăperea doamnei Reesler.
Mai întîi, temperatura formidabilă din cameră, care îi izbise pe toţi, de la început, deşi fereastra din drep-

tul grădinii era întredeschisă. După toate aparenţele, tot căldura fusese aceea care crăpase oglinda de pe perete şi înnegrise tapetele pînă la o înălţime de circa un metru, un metru şi douăzeci. Mai mult, întreruptorul de lumină din imediata apropiere a fotoliului prezenta urme exterioare de topire, iar ceasul electric, fixat în apropierea oglinzii, se oprise la ora 4 şi 20.
Acţiunea unei temperaturi extraordinare era evidentă şi cu toate acestea, pe patul din spatele fotoliului, la mai puţin de doi metri şi jumătate distanţă, cuvertura nu era nici măcar pîrlită, carpeta pe care se aflau resturile fotoliului şi grămăjoara de cenuşă

nu părea deloc arsă, iar ziarele şi revistele azvîrlite pe podea, nu prea departe de rămăşiţele fotoliului, nu prezentau nici cea mai mică urmă *de* îngălbenire. După ce şi-a revenit din leşin, doamna Carpenter s-a grăbit să anunţe poliţia, care şi-a început imediat ancheta, pornind, cum era şi firesc, de la ipoteza unei crime.

în zilele care au urmat, cazul doamnei Reesler din orăşelul St. Petersburg a fost preluat de tot mai multe gazete si reviste, cu o arie de răspîndire din ce în ce mai mare.

După *St. Petersburg Confidenţial Flash,* următoarea publicaţie care s-a ocupat pe larg de această întîmplare cu totul ieşită din comun a fost *The Tâmpa Free Press Magazine.* Apoi, interesul s-a extins pe coasta de Est a Floridei, de la Hollywood şi Miami pînă la Cap Canaveral şi Jacksonville, unde timp de două-trei săptămîni nu s-a mai vorbit decît despre *Misterul camerei închise* (acesta era titlul preferat al mai tuturor articolelor din gazete) şi despre moartea neobişnuită a doamnei R.

The Miami Herald a examinat pe larg ipoteza unei eventuale crime, în timp ce gazetarii de la *Jackson Citizen Patriot* s-au străduit să-si convingă cititorii că ar fi vorba de un omor ritual, săvîrsit de membrii unei secte mexicane cu care doamna R. s-ar fi aflat de mai mult timp în conflict. Se invocau în acest sens performanţele la care ar fi reuşit să ajungă anumite triburi de indieni, capabile să micşoreze pînă la dimensiunea unei mingi de *baseball* capetele duşmanilor pe care i-au lichidat.

Pînă şi domnişoara Susan Montag, celebra luptătoare pentru drepturile femeilor, aflată pe atunci abia la începutul unei strălucite cariere de critic literar şi de romancier, a consacrat acestui caz un articol de analiză pătrunzătoare, publicat într-o gazetă din Miami

sub titlul „Trip to Florida". După ce descrie cu lux de amănunte inconştienţa arogantă şi decadenţa sfidătoare a celor care la numai cîţiva ani de la încheierea unui distrugător război mondial se destrăbălează în staţiunile balneare din Miami şi din Palm Beach, dra Montag ironizează atmosfera mai degrabă provincială a oraşului St. Petersburg, cu nesfîrşitele sale grădini de legume şi cu plantaţiile sale uriaşe de lămîi şi de portocali, încărcaţi de fructe şi asaltaţi în permanenţă de exemplarele unei specii antipatice de sturzi *(Mimus polyglottus),* care te pot aduce la disperare prin cîrîiturile lor guturale („îshack!") pe care le emit aproape fără întrerupere. E *greu de crezut,* continuă dra Montag, *că într-o comunitate de pomicultori si de zarzavagii provinciali se pot produce crime rituale sau crime, pur si simplu, si asta cu atît mai mult cu cît doamna Reesler nu are nici moştenitori si nici duşmani, iar din camera ei nu lipseşte nimic, abstracţie făcînd de fotoliul care s-a volatilizat împreună cu moarta. De altminteri, după cum a constatat si politia din St. Petersburg* (şi aici dra Montag citează mărturiile doamnei Carpenter, proprietara locuinţei în care s-a produs crima), *singura uşă prin care s-ar fi putut pătrunde în locuinţa*

doamnei Reesler fusese încuiată pe dinăuntru, iar fereastra, cu toate că era deschisă, abia dacă ar fi îngăduit unei pisici să se strecoare dintr-o parte într-alta, pentru simplul motiv că era prevăzută cu mai multe perechi de gratii verticale şi orizontale.

Este adevărat, premisele de la care porneşte dra Susan Montag sînt cît se poate de clare si de amănunţite. Ea observă, pe bună dreptate, că orice crimă, oricît ar fi ea de banală, presupune existenţa cîtorva elemente obligatorii. *Ca să putem vorbi de o crimă,* se afirmă în preambulul acestui articol, *avem nevoie nu numai de o* victimă *şi de un* făptaş, *dar si de un* mobil si *mai ales de o* armă a crimei/ *Or, în cazul morţii doamnei*

Reesler, aproape toate aceste elemente lipsesc! Nu cunoaş-tem mobilul, conchide dra Montag, cadavrul *s-a volatilizat (cu excepţia fragmentelor care urmează să fie analizate), nu ştim nici măcar cefei de* armă *a f ost întrebuinţată, aşa încît nu putem avea pretenţia să-l descoperim pe* făptaş/"

Dar în loc să încerce să dezlege cu calm acest ghem încurcat de probleme (aşa cum a făcut-o pe vremuri celebrul ei coleg Edgar Allan Poe, atunci cînd s-a .ocupat de *Crimele din Rue Morgue),* dra Susan Montag îşi încheie demonstraţia printr-o cascadă de insinuări şi de imprecaţii patetice, adresate nu numai poliţiei incompetente din orăşelul St. Petersburg, dar si întregii societăţi americane. *Cum a fost oare cu putinţă,* se întreabă ea retoric în ultimul paragraf al articolului, *ca tocmai o femeie, si încă o femeie mai inofensivă decît un pieptene fără dinţi, să fie victima unui asasinat bestial, într-unul din Statele cele mai liniştite si mai provinciale din întreaga Americă?! Pentru ce din nou o femeie?! Si mai ales de ce este ţinut secret acest misterios caz si ni se interzice cu brutalitate accesul la locul crimei şi, în general, la orice fel de informaţie?! Nu cumva pentru a-i proteja pe cei care îşi omoară timpul în barurile din Miami si din Palm Beach?!*

Dacă ar fi avut ceva mai multă încredere în forţa raţiunii, dacă ar fi gîndit *politically correct* şi dacă nu s-ar fi lăsat orbită de strălucirea amăgitoare a retoricii de tip stîngist, poate că dra Montag ar fi ajuns pînă la urmă să dezlege singură misterul morţii doamnei R. Mai convingătoare au părut la timpul lor explicaţiile furnizate de un talentat reporter de la *Washington Star,* care într-o serie de foiletoane extrem de pasionante, publicate la mijlocul lunii iulie, a încercat să acrediteze teoria potrivit căreia doamna Reesler ar fi fost fie victima *unui fulger globular,* fie a unui misterios fenomen de *combustie internă.*

72

După o erudită introducere istorică în care sînt citate observaţiile lui Aristotel din *Meteorologica* sau afirmaţiile făcute de Camille Flammarion într-o lucrare apărută la Paris în anul 1866 *(Des Forces Naturelles Inconnues),* referitoare la efectele stranii ale fulgerelor obişnuite (uneori, spune Flammarion, un fulger poate da foc instantaneu unui om, alteori el nu-i topeşte decît cercelul din ureche sau monezile metalice din portofel sau cuiele de la pantofi), reporterul de la *Washington Star* susţine că fulgerele globulare (care pot avea mărimea unui bob de mazăre sau, dimpotrivă, a unei mese de douăsprezece persoane) îşi pot schimba forma sau culoarea şi pot aluneca tăcut pe lîngă un observator, explorînd o încăpere, ca şi cum ar fi dirijate de voinţa unei inteligenţe misterioase. Este citat apoi un memorialist francez din secolul XVI, potrivit căruia în dormitorul unei oarecare Franc.oise Diane ar fi pătruns în seara nunţii acesteia (pe 3 martie 1557) *o flacără zburătoare* care ar fi dat *o roată* prin cameră, iar apoi, apropiindu-se de pat, ar fi aprins cearşafurile şi părul miresei.

Un alt caz, care demonstrează că efectul fulgerelor globulare poate fi devastator, ar fi fost semnalat în

Germania (la puţin timp după preluarea puterii de către Hitler), în centrul oraşului Niirnberg, unde o sferă incandescentă, cu un diametru de circa 20-30 de centimetri, s-ar fi rostogolit de-a lungul rîului Pegnitz, ar fi pătruns pe străduţa din spatele catedralei, provocînd în pavaj gropi de cîţiva zeci de centimetri adîncime, după care s-ar fi învîrtit de mai multe ori în jurul casei lui Albrecht Diirer, pentru ca în cele din urmă să dispară în fundul unei rîpe din apropiere. Ultima parte a foiletoanelor din *Washington Star* conţine cîteva exemple de un alt tip, pe care autorul le numeşte *cazuri de combustie internă.* Spre deosebire de accidentele provocate de fulgerele globulare, în

cazul combustiei interne am avea de a face cu arderi care se produc din interior spre exterior. In această situaţie, o persoană se poate aprinde brusc, fără să fi intrat în contact cu vreo sursă exterioară de căldură. Uluitor este faptul că persoana respectivă se poate transforma aproape instantaneu în cenuşă, în timp ce alte materiale inflamabile, aflate în apropiere, scapă, în mod paradoxal, neatinse!
Potrivit articolelor din *Washington Star,* celebrul roman al lui Charles Dickens, *Black House,* ar conţine după chiar spusele autorului englez o descriere completă a unui caz de combustie internă (numit de acesta *Spontaneous Combustiori).* Si anume îh capitolul XXXII, în care este descrisă moartea zgîrcitului Krook. Asteptînd să se facă miezul nopţii, pentru a primi din partea vecinului lor un important pachet cu scrisori, Guppy si Weevle simt un miros respingător, pătrund în camera în care locuieşte bătrînul Krook, dar odată ajunşi aici nu mai găsesc altceva decît o urmă de arsură şi tăciunele unui mic buştean împestriţat cu cenuşă albicioasă, în aer pluteşte un miros respingător de slănină rîncedă, boneta de blană şi haina bătrînului se află la locul lor, pe spătarul unui scaun, si în timp ce o pisică speriată se zbîrleşte într-un colţ al camerei, Guppy şi Weevle o iau la fugă în stradă, îmbrîncindu-se îngroziţi şi strigînd după ajutor. Or, îşi încheie reporterul de la *Washington Star* demonstraţia, tocmai aşa ceva s-ar fi întîmplat şi în cazul morţii doamnei Reesler!
Şi totuşi, oricît de seducătoare ar părea toate aceste explicaţii, nu e nevoie de mai mult de cîteva secunde pentru a ne da seama de caracterul lor speculativ şi arbitrar.
în ce priveşte fulgerele globulare, acestea iau naştere în timpul sau după terminarea unei furtuni, însă la sfîrşitul lunii iunie şi la începutul lui iulie 1951,

buletinele meteorologice pentru zona în care se află oraşul St. Petersburg (şi în general, pentru întregul Golf Mexic) nu înregistrează nici un fenomen de această natură.
Cît priveşte exemplul de aşa-zisă combustie internă oferit de Charles Dickens, el are un mic (dar hotărîtor) defect: nu a fost extras din realitate, ci din fantezia aprinsă a unui scriitor. Ceea ce ar trebui să ne oblige la mai multă circumspecţie! Pentru că, altfel, unde am ajunge dacă am lua în serios tot ceea ce ne povesteşte un scriitor, oricît ar fi el de popular sau de genial?!
O încercare mai recentă de a dezlega *misterul crimei din St. Petersburg* a fost întreprinsă la începutul anilor '90 de matematicianul Mandics Gyorgy (autor şi el al unor extravagante povestiri ştiinţifico-fantastice si al unor cărţi despre „obiectele zburătoare neidentificate" sau despre monştrii din literatura S.F.). Potrivit acestui talentat prozator şi matematician, cazul s-ar explica dacă am lua în consideraţie trecerea unui OZN dintr-o dimensiune a universului într-alta. Dacă e să dăm crezare teoriei lui Mandics Gyorgy, în noaptea de l spre 2 iulie 1951, în faţa ferestrei

deschise a unei locuinţe din orăşelul St. Petersburg ar fi avut loc saltul în spaţiu-timp al unui obiect zburător neidentificat de circa 30 de centimetri diametru, plasat într-un unghi de aproximativ 30 de grade în raport cu poziţia ocupată de fotoliul doamnei Reesler. Obiectul respectiv ar fi găurit spaţiul-timp, iar şocul produs de această străpungere ar fi modificat echilibrul existent în universul nostru, determinînd dezintegrarea ultrarapidă a tuturor corpurilor materiale aflate într-o zonă de acţiune limitrofă. Prin aceste salturi spaţio-temporale de energie s-ar explica şi poziţia limbilor ceasului electric (la 4 şi 20), „aruncate"

în trecut, la o dată pe care însă, din păcate, n-ar mai fi posibil s-o stabilim cu precizie.
Ca şi în cazul fulgerelor globulare sau al fenomenului de combustie internă, caracterul fantezist al acestei ipoteze poate fi imediat sesizat. Căci există sute de mărturii serioase în legătură cu apariţia sau cu dispariţia bruscă a unor „farfurii zburătoare", dar nici un exemplu de „combustie instantanee" provocată de presupusele aparate de zbor ale extratereştrilor, ca în cazul dispariţiei doamnei Reesler.
In ciuda numărului relativ mare de ipoteze şi de explicaţii în aparenţă deosebit de amănunţite şi de ingenioase (dar care la o analiză ceva mai atentă se dovedesc a fi extrem de fragile), poate că nu am fi aflat niciodată adevărul în legătură cu moartea doamnei Reesler, dacă la sfîrşitul anilor '80 şi începutul anilor '90 în Europa nu s-ar fi produs o serie de transformări radicale, pe care nici chiar cei mai îndrăzneţi oameni politici nu le-ar fi putut anticipa: căderea zidului de la Berlin, unificarea paşnică a Germaniei, prăbuşirea sistemului comunist din ţările aflate sub controlul ruşilor şi, *laşi but not least,* însăşi dezmembrarea Uniunii Sovietice.
Ca urmare a tuturor acestor schimbări, ţările din Occidentul Europei s-au văzut confruntate cu un număr de fenomene care le-au surprins nepregătite şi care ameninţau să le pericliteze stabilitatea. Este vorba, între altele, de exodul masiv de populaţii dinspre Răsărit spre Apus şi de apariţia unor forme de contrabandă de mari proporţii, între care si transferul ilegal de materiale radioactive, capabile să contribuie la fabricarea unor bombe atomice care să scape controlului internaţional.
Ca să ne putem da seama de amploarea primejdiei atomice este suficient să amintim faptul că la începutul anilor '90, un raport strict confidenţial, alcătuit

la solicitarea *Pentagonului* de către Compania americană *Rând Corporation,* atrăgea atenţia asupra pericolului reprezentat de existenţa unei cantităţi uriaşe de plutoniu provenit din armamentul dezafectat al marilor puteri militare şi în special al fostei U.R.S.S. Conform acestui raport, din plutoniul disponibilizat de aceste puteri s-ar fi putut produce, numai pînă în anul 2003, cel puţin 47 000 de bombe nucleare. De aceea, raportul recomanda autorităţilor din S.U.A. să cumpere surplusul de plutoniu provenit din statele fostei Uniuni Sovietice, pentru a împiedica în felul acesta procurarea lui de către una din ţările nenucleare interesate.
Cînd în vara anului 1994 vameşii vest-germani au reuşit să captureze pe aeroportul din Miinchen o mare cantitate de plutoniu ilegal transferat din fosta Uniune Sovietică, Statele Unite au decis să ia legătura cu autorităţile de la Moscova, pentru a discuta în mod oficial problema scurgerilor clandestine de materiale radioactive.
în acest scop, în septembrie 1994 o delegaţie de experţi şi de înalţi funcţionari ai *Biroului Federal de Investigaţii* din S.U.A. s-a întîlnit la Geneva cu mai

mulţi reprezentanţi ai *Institutului de fizică nucleară* de la Dubna si cu o echipă de ofiţeri superiori ai fostului KGB. '

Pentru a-şi dovedi bunele intenţii, ruşii au oferit americanilor nu numai date exacte referitoare la producţia lor de materiale radioactive şi de combustibili nucleari, dar şi un dosar voluminos, cuprinzînd extrase din rapoartele unor spioni americani din perioada războiului rece, care au lucrat pentru Moscova. Printre aceste rapoarte strict secrete au fost descoperite şi stenogramele discuţiilor purtate de doi importanţi oameni de ştiinţă americani, însărcinaţi de *FBI* cu elucidarea cazului morţii inexplicabile a

doamnei Reesler. Unul dintre aceşti doi oameni de ştiinţă a lucrat pentru ruşi pînă spre sfîrşitul anului 1968'.
Odată ajunse în Statele Unite ale Americii, *Stenogramele de la Geneva,* cum au fost ele numite de americani, au intrat în fondurile secrete ale *Bibliotecii Congresului,* de unde un redactor al revistei *Argosy* a reuşit să şi le procure şi să le publice sub acest titlu în cursul anului 1995.
Ce rezultă de aici?
Ancheta declanşată de poliţia din St. Petersburg în iulie 1951 a ajuns foarte repede într-un punct mort. Inspectorul Christopher Kuppilas, însărcinat cu rezolvarea cazului, a început prin a sta de vorbă cu martorii: doamna Carpenter, fiul şi nora acesteia, curierul Societăţii *Western Union* şi cei doi zugravi angajaţi de doamna M. S-a trecut apoi la examinarea amănunţită a locului în care s-ar fi comis crima. Dar după cîteva zile de investigaţii, în afara tabloului terifiant, pe care îl cunoaştem deja din reportajele gazetelor locale, inspectorul de poliţie Kuppilas n-a putut descoperi nimic neobişnuit, într-adevăr, singura uşă de acces în locuinţa doamnei Reesler fusese încuiată pe dinăuntru, iar fereastra (deschisă în momentul morţii) era prevăzută cu două rînduri de gratii care formau o reţea de carouri cu latura de 15-16 centrimetri. De mai bine de douăzeci de ani, doamna Reesler trăia în această locuinţă extrem de modest, dintr-o mică moştenire ale cărei fonduri începeau să se epuizeze. Cu toate acestea (şi în ciuda unei vîrste destul de înaintate), ea dispunea încă de mari rezerve de optimism şi de sociabilitate, la care se adăuga o sănătate de fier, ceea ce excludea ipoteza unei eventuale sinucideri.
Un singur detaliu mai puţin obişnuit a reţinut cu adevărat atenţia inspectorului Kuppilas. De jur împrejurul camerei în care doamna Reesler îşi petrecea

aproape tot timpul, chiar la baza celor patru pereţi, cineva presărase o şuviţă neîntreruptă de praf alb, groasă cam de un deget. Analiza cîtorva probe colectate în timpul anchetei a stabilit că era vorba de o puternică otravă împotriva furnicilor şi, într-adevăr, într-o debara de lîngă bucătăria locuinţei doamnei R., inspectorul Kuppilas a putut să identifice un număr impresionant de cutii cu *Fumitox,* care conţineau exact praful descoperit la baza pereţilor din interiorul casei.
Se pare că doamna Reesler era obsedată de furnicile care ameninţau să-i ia în stăpînire micul apartament. De altfel, proprietăreasa casei, doamna Carpenter, a confirmat bănuiala inspectorului Kuppilas, declarînd că fosta ei chiriaşă o abordase de mai multe ori şi o rugase din ce în ce mai insistent să încerce să întreprindă ceva pentru a pune capăt „inavaziei", cum se exprimase ea.
Dar ce legătură putea să existe între toată această poveste mai mult sau mai puţin banală şi moartea îngrozitoare sau chiar asasinarea doamnei Reesler?
Adevăratele surprize au început să apară abia în momentul în care inspectorul Kuppilas s-a gîndit să

examineze cu mai multă atenţie pereţii încăperii si mai ales porţiunea în care era fixat comutatorul electric al lămpii din tavan, care prezenta semne de topire. După ce tapetul de lîngă comutator a fost înlăturat cu ajutorul celor doi zugravi care lucrau la doamna M., inspectorul Kuppilas a observat un lucru curios. O galerie de aproximativ doi centimetri lăţime, alta decît cea în care fuseseră instalate cablurile electrice ale comutatorului, făcea legătura între podeaua încăperii şi cutia în care era fixat comutatorul, la o înălţime de circa un metru şi treizeci de centimetri, în interiorul acestei curioase galerii puteau fi zărite cîteva fire extrem de subţiri, care dispăreau sub podeaua

camerei. Cînd două sau trei din scîndurile duşumelei au fost înlăturate, inspectorul Kuppilas a descoperit o reţea regulată de şanţuri, un fel de străzi de mici dimensiuni, care conduceau spre un soi de amfiteatru plasat într-unul din colţurile de lîngă fereastră ale camerei. Iar în acest neobişnuit amfiteatru se aflau adunate mii de furnici.

Din acest moment, ancheta poliţiei din St. Petersburg a fost întreruptă, accesul ziariştilor la „locul crimei", interzis, iar cazul a fost preluat de către *FBI,* care şi-a continuat cercetările în cel mai desăvîrşit secret.

Din *Stenogramele de la Geneva* rezultă că *Biroul Federal de Investigaţii* a recurs la serviciile unui tînăr şi talentat mirmecolog, doctorandul M. S. Brian, care din anul 1957 va lucra ca profesor la Universitatea din Harvard.

Pentru M. S. Brian furnicile din locuinţa doamnei Carpenter nu puteau avea nici o legătură cu moartea doamnei Reesler. In schimb, ele reprezentau un subiect ştiinţific de cel mai mare interes. Iar atunci cînd are de-a face cu un asemenea subiect, orice om de ştiinţă care se respectă este obligat să înceapă prin a stabili adevăratele proporţii ale fenomenului. Şi, bineînţeles, M. S. Brian era un astfel de om de ştiinţă. In acest scop, el a recurs la *Metoda Tracer,* altfel spus, la utilizarea unor izotopi radioactivi cu ajutorul cărora sînt puse în evidenţă dimensiunile unor procese tehnice, chimice sau biologice. Ceea ce urmărea să stabilească de la început M. S. Brian era dimensiunea exactă a furnicarului din locuinţa doamnei Carpenter.

Ideea pe care se bazează *Metoda Tracer* este cît se poate de ingenioasă şi de eficientă. Intrucît toate furnicile practică un sistem intens de schimb social al hranei, cu ajutorul unui „buzunar" abdominal în care

se transportă un fel de sirop extrem de nutritiv (fiecare furnică hrăneşte un anumit număr de furnici care, la rîndul lor, aplică altor furnici acelaşi sistem de alimentaţie), este suficient să foloseşti un radioizotop cu o perioadă rezonabilă de înjumătăţire, pe care să-l amesteci într-o soluţie de sirop de miere, pentru ca în decurs de maximum 24 de ore izotopul să se răspîndească în mod egal în toată populaţia furnicarului. Apoi, utilizînd un contor de scintilaţii ale cărui sonde vor fi aplicate pe suprafaţa care urmează să fie investigată, se va putea stabili cu cea mai mare precizie traseul galeriilor şi poziţia încăperilor locuite de furnici.

în realizarea experimentului său, M. S. Brian a utilizat izotopul de *Brom 82,* cu o perioadă de înjumătăţire de numai două zile şi jumătate, într-o soluţie izotonică de *natriu-brom* avînd o activitate specifică de 0,1-1 mC/ml, amestecată într-o proporţie de 1:1 cu o cantitate redusă de sirop de miere.

Experimentul acesta mai fusese realizat cu puţin timp în urmă de M. S. Brian pentru a studia modul în care furnicile din specia *Camponotus* populează trunchiul unui fag în vîrstă de peste 100 de ani. Cu

acel prilej, după ce utilizase un radioizotop al iodului cu o perioadă de înjumătăţire de opt zile, M. S. Brian avusese surpriza să constate că populaţia marcată radioactiv ocupa un areal de aproximativ 130 m^2, în 13 copaci care intraseră în stăpînirea aceleiaşi colonii, de la rădăcini şi pînă la înălţimea de 3-4 m a trunchiurilor!
De data aceasta însă, surpriza a fost de o cu totul altă natură, în momentul în care a încercat să efectueze cea dintîi măsurătoare prin aplicarea sondei unui contor de scintilaţii marca *Tracerlab* pe suprafaţa unuia din pereţii locuinţei doamnei Reesler, M. S. Brian a trebuit să constate uluit că acul indicator al apara-

tului se dă peste cap, depăşind cu mult limita superioară a radiaţiilor emise de soluţia oferită ca hrană furnicilor!
Astăzi noi ştim că doza de toleranţă a radiaţiilor diferă de la o ţară la alta şi că graniţa acestei doze s-a modificat de-a lungul timpului. Aşa de exemplu, la începutul anilor '50, *Comitetul american pentru protecţia împotriva radiaţiilor* a fixat doza de toleranţă la 0,3 r pe săptămînă (pentru o expunere a întregului corp), în timp ce în aceeaşi perioadă ea era în Germania de 0,25 r pe zi, respectiv 1,5 r pe săptămînă.
Cu toate acestea, valorile înregistrate în încăperea doamnei Reesler la data de 15 iulie 1951, cînd a fost efectuat experimentul *Tracer,* depăşeau cu mult limitele admise de infestare a apei (1Q-^{7} jiC/cm^{3}) şi a atmosferei (10-VC/cm^{3}).
Singura concluzie care decurgea în mod logic din această situaţie era că radiaţiile înregistrate nu puteau proveni din hrana oferită furnicilor în cadrul experimentului *Tracer,* ci dintr-o cu totul altă sursă.
în acest moment al anchetei si-a făcut intrarea în scenă un nou personaj, care a contribuit în mod decisiv la rezolvarea *misterului morţii doamnei Reesler.* Dar şi la transferul spre Moscova al tuturor informaţiilor legate de acest mister.
Cum s-au petrecut lucrurile?
La puţin timp după ce a intrat în posesia ultimelor date oferite de M. S. Brian, *Biroul Federal de Investigaţii* a decis să ia legătura cu *Laboratorul metalurgic* din Chicago, condus de Enrico Fermi, pentru a obţine concursul unui specialist în identificarea şi măsurarea diferitelor tipuri de radiaţii. Laboratorul din Chicago 1-a trimis la St. Petersburg pe Hermann Fliege, care sosise în Statele Unite ale Americii în vara anului 1947, după ce se formase ca fizician în Germania, în

laboratorul condus de Werner Heisenberg la Universitatea din Leipzig.
Hermann Fliege este cel care a impus evacuarea imediată a familiei Carpenter, urmată de izolarea ermetică a vilei în care aceasta locuise şi de interzicerea oricăror legături cu presa. Cît priveşte continuarea anchetei, Fliege ar fi vrut să lucreze de unul singur, aşa încît a fost nevoie de intervenţia hotărîtă a unui înalt funcţionar FBI care să-1 convingă să accepte colaborarea cu M. S. Brian.
După efectuarea celor dintîi operaţiuni de decontaminare, Hermann Fliege a decis continuarea cercetărilor în cel mai strict secret. Discuţiile purtate cu acest prilej de cei doi oameni de ştiinţă şi reproduse cu rigurozitate în *Stenogramele de la Geneva* par ieşite din imaginaţia unui autor de literatură S.F. Şi totuşi s-ar putea ca ele să fie în întregime adevărate! De aceea, eu nu fac altceva decît să transcriu, cuvînt cu cuvînt, foiletoanele publicate în revista *Argosy* la mijlocul anului 1995, lăsîndu-i pe cititori să decidă singuri dacă este vorba de un document autentic, de fantezia aprinsă a unui autor de literatură S.F. sau pur şi simplu de o farsă. După părerea mea însă, avem de-a face cu o suită de întîmplări reale, care ar fi putut modi-

fica în chip dramatic soarta întregii noastre planete. Aşadar, echipaţi cu halate speciale de protecţie, Hermann Fliege si M. S. Brian şi-au început cercetările comune pe data de 17 iulie 1951. Iată rapoartele lui Hermann Fliege, aşa cum au fost ele consemnate în revista *Argosy.*

Marţi, 17 iulie 1951

încă din prima zi a colaborării mele cu M.S.B. sînt nevoit să constat existenţa unui conflict de interese care nu anunţă nimic bun. Eu insist să trecem cît mai repede la identificarea sursei radioactive din încăperea

în care a locuit doamna R., în timp ce M.S.B., care mai mult ca sigur nu este în stare să aprecieze întreaga gravitate a situaţiei, ar vrea să întreprindă mai întîi o serie de experienţe de-a dreptul caraghioase. Convingerea lui e că am avea de-a face cu o specie de furnici superinteligente si că în cazul în care ne vom apuca imediat să demontăm locuinţa doamnei *C., nu* le vom mai putea studia obiceiurile şi comportamentul, încercînd să mă convingă, M.S.B. se străduieşte să-mi demonstreze că ne-am afla exact în situaţia în care pe terenul unde urmează să se construiască o locuinţă a fost făcută o importantă descoperire arheologică, într-o astfel de împrejurare, arhitectul ar fi obligat să procedeze la întreruperea temporară a lucrărilor de construcţie, pentru a le da arheologilor posibilitatea de a-şi face aşa cum trebuie datoria. Mie, comparaţia nu mi se pare deloc nimerită. Mai întîi pentru că nimeni n-a descoperit, cel puţin pînă în acest moment, vreo rămăşiţă arheologică în locuinţa doamnei C.; dimpotrivă, în cazul nostru este vorba de nişte nenorocite de furnici, pe care ar trebui să le otrăvim cît mai repede, ca să ne putem continua în linişte cercetările ştiinţifice, în al doilea rînd, pentru că eu nu sînt arhitect. Eu nu vreau să construiesc o locuinţă ci, dimpotrivă, vreau s-o demolez! Ca să nu mai punem la socoteală faptul că dacă e vorba să ne gîndim la o descoperire, atunci aceasta o reprezintă tocmai sursa misterioasă de radioactivitate pe care ar trebui s-o identificăm cît mai urgent!

In fine, cu toate că nu văd ce legătură poate exista între nişte biete furnici şi problema care mă obsedează pe mine, am acceptat în cele din urmă pretenţiile lui M.S.B., care şi-a dat cuvîntul de onoare că după ce îşi va încheia experienţele îmi va ceda întreaga iniţiativă.

84

Ceea ce a urmat se poate compara mai mult cu o joacă de copii, decît cu un adevărat experiment ştiinţific. După ce a adunat cu grijă tot praful de *Furnitox* pe care doamna R. îl presărase de-a lungul pereţilor, M.S.B. şi-a procurat mai multe larve de furnici (n-am avut curiozitatea să le număr) pe care le-a plasat în cameră, la cea mai mare distanţă posibilă de gaura din podea practicată de anchetatori, explicîndu-mi că pentru acest gen de insecte, larvele reprezintă tot ceea ce au ele mai important, într-adevăr, după cîtva timp şi-a făcut apariţia o furnică de circa 14-15 mm, care s-a apropiat de aceste larve şi le-a examinat cu cea mai mare atenţie. Apoi a apucat cu mandibulele una din larve şi s-a întors cu ea în propria colonie, pe acelaşi traseu pe care venise. După alte cîteva minute furnica a reapărut, avînd intenţia evidentă de a repeta operaţiunea începută, în acest moment, M.S.B. a capturat-o şi după ce a marcat-o cu o vopsea galbenă pe spinare a închis-o într-o sticluţă pe care a introdus-o într-unul din buzunarele halatului său de protecţie. După cîteva ore de aşteptare în care începusem să-mi cam pierd răbdarea, pentru că a trebuit să ascult tot felul de poveşti despre inteligenţa si memo-

ria insectelor sociale, M.S.B. a eliberat furnica marcată chiar în apropierea grămăjoarei de larve. De data aceasta, furnica-prizonier s-a întors cît se poate de repede spre intrarea în colonie, fără să se mai fi încărcat cu o nouă larvă, apoi a pătruns în interiorul furnicarului şi a reapărut după foarte puţin timp la suprafaţă, însoţită de alte şapte-opt furnici. Grupul acesta s-a pus în mişcare în direcţia larvelor, dar odată ajuns cam la jumătatea distanţei pe care ar fi trebuit s-o parcurgă, M.S.B. a capturat pentru a doua oară furnica marcată şi a repetat operaţiunea cu sticluţa din buzunarul halatului. Cele şapte-opt furnici însoţitoare au început să se învîrtă în toate direcţiile, dez-

orientate, şi după scurt timp s-au reîntors în colonia lor. Au urmat alte două-trei ore de aşteptare enervantă, după care, încă o dată, M.S.B. a eliberat furnica marcată cu vopsea. Aceasta s-a reîntors în colonie, unde a rămas ceva mai mult timp (în jur de 10-15 minute). Apoi din colonie au ieşit cam 15-20 de furnici care, fără cea mai mică ezitare, s-au îndreptat în direcţia grămăjoarei de larve, le-au înşfăcat pe toate şi le-au cărat în cea mai mare grabă înapoi, în subteranele din care ieşiseră, însă furnica marcată cu galben nu se mai afla în acest ultim grup!

în timp ce ne curăţăm costumele de protecţie si ne spălăm cu atenţie în autobuzul-laborator care ne aşteaptă în apropierea locuinţei doamnei C., M.S.B. îmi explică entuziasmat că experienţa pe care tocmai a încheiat-o dovedeşte cît se poate de limpede că furnicile dispun nu numai de memorie, dar si de un sistem de comunicare extrem de avansat. Iniţial, furnica marcată ar fi avut intenţia să transporte singură larvele întrebuinţate ca momeală în cadrul experimentului. După cea dintîi capturare, ea a decis să cheme în ajutor alte cîteva furnici, pe care să le conducă apoi la grămăjoara de larve. Dar pentru că nu le-a indicat de la început însoţitoarelor sale poziţia exactă a acestor larve, după ce ea a fost capturată pentru a doua oară, ajutoarele au fost obligate să se reîntoarcă dezorientate în furnicar. Cînd a fost pusă din nou în libertate, furnica marcată nu a mai repetat greşeala anterioară. Ea s-a întors imediat în colonie, a luat legătura cu un număr suficient de mare de furnici, pentru ca toate larvele să poată fi transportate dintr-o dată si, în plus, le-a indicat acestora poziţia exactă a larvelor. Şi mai surprinzător ar fi faptul că după ce a făcut de două ori experienţa „prizonieratului" în sticlă, furnica marcată a decis că e mai bine să nu mai iasă din furnicar! Sau, cine ştie, am adăugat eu,

mai mult ca să-i dovedesc lui M.S.B. că experimentul său poate fi interpretat şi altfel, ea a reuşit să-si şteargă, singură sau cu ajutorul tovarăşelor sale, marcajul galben de pe spinare, pentru a nu mai putea fi identificată!

Observaţia mea n-a făcut decît să-1 irite pe M.S.B., care mi-a ţinut o adevărată prelegere universitară despre posibilităţile de comunicare ale furnicilor. După cum susţine el, *mirmecologia* ar fi o ştiinţă care a reuşit să acumuleze o cantitate imensă de observaţii şi de teorii referitoare la viaţa socială a furnicilor. Numai pentru perioada de pînă la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, *Serviciul entomologie* din Washington ar poseda peste 20 000 de fişe în legătură cu viaţa furnicilor, iar monografia lui W. M. Wheeler, *Ants* (New York, 1926), ar conţine o bibliografie de peste 130 de pagini, care între timp s-ar fi dublat.

în ce priveşte *comunicaţia,* M.S.B. mă asigură că furnicile dispun de un aşa-numit organ stridulator, adică de o suprafaţă striată care, frecată repede cu ajutorul unei excrescenţe de pe corpul insectei, produce o serie de sunete comparabile cu ceea ce se aude atunci cînd ne atingem dinţii cu un diapazon care

vibrează. Deşi aceste sunete nu pot fi percepute de om, fie pentru că frecvenţa lor nu e cuprinsă în zona de audiţie accesibilă nouă, fie pentru că intensitatea lor e prea mică, ele pot sta la baza unui alfabet sonor deosebit de complex.
în plus, unul dintre colegii de disciplină ai lui M.S.B., un oarecare Edward Wilson, ar fi pe punctul de a identifica în laborator o substanţă chimică purtătoare de memorie, pe care furnicile ar utiliza-o în vederea comunicării!
Joi, 19 iulie 1951
Ieri am evacuat toată mobila din locuinţa doamnei C. şi astăzi am început să demontăm duşumelele

din camera în care a locuit victima. M.S.B., care a refuzat orice ajutor din afară, face toată această treabă de unul singur si nu-mi dă voie să ating nici un obiect. Pe măsură ce avansează îşi face însemnări într-un carnet si alcătuieşte un plan amănunţit al încăperii. Eu îl supraveghez cu atenţie şi nu mă pot împiedica să izbucnesc în rîs atunci cînd îl aud cum scoate tot felul de icnete şi de onomatopee, care vor probabil să exprime uimirea sau entuziasmul.
Spre seară, M .S.B. îmi prezintă un fel de hartă pe care a schiţat o reţea de străzi, trasate după o schemă extrem de riguroasă şi formînd prin încrucişarea lor o suită de dreptunghiuri si de pătrate.
în colţul pe care îl face peretele uşii de la intrare cu fereastra s-ar afla un fel de amfiteatru în care M.S.B. susţine că se pot aduna cel puţin 10 000 de furnici. Cînd îl întreb la ce le-ar putea folosi furnicilor un astfel de amfiteatru, M.S.B. îmi răspunde că la începutul secolului XIX elveţianul P. Huber ar fi descris într-o carte celebră, consacrată obiceiurilor sociale ale furnicilor, jocurile lor sportive (un fel de lupte greco-romane, la care asistă întregul furnicar), observaţii pe care le-ar fi confirmat ceva mai tîrziu Stumper, Stănger şi chiar A. Forel, un mare savant a cărui autoritate n-a fost deocamdată contestată de nimeni. După care, întinzîndu-mi o lupă, M.S.B. îmi indică, în imediata apropiere a amfiteatrului, un fel de „cartier" înţesat cu mici ateliere de manufactură, în care am reuşit să identific eu însumi cîteva băi de electroliză conectate la reţeaua electrică a încăperii şi chiar o topitorie cu arc voltaic.
Tot aici M.S.B. îmi prezintă o moară minusculă pentru seminţe, alcătuită din mai multe pietre circulare suprapuse şi o macara uriaşă, dacă o raportăm la talia unei furnici. Această macara este prevăzută cu un sistem de scripeţi multipli, în aşa fel încît să

poată fi ridicate, cu un efort minim, obiecte avînd o greutate de cîteva sute de grame!
Ţinînd harta în mînă, M.S.B. îmi arată, în jurul unei mari „pieţe" centrale, un canal de alimentare cu apă, realizat dintr-un material foarte asemănător cimentului şi acoperit cu un fel de solzi de şindrilă. Culmea este că aproape toată podeaua camerei este căptuşită cu o adevărată reţea de galerii subterane, săpate în aşa fel încît să dubleze pe dedesubt reţeaua de „străzi". Aceste galerii, îmi explică el gîtuit de emoţie, ar colecta deşeurile „industriale" şi „menajere" ale coloniei şi le-ar deversa într-o mare cloacă centrală, plasată la mare adîncime, sub furnicar. Dar pentru a descoperi şi această cloacă, adaugă M.S.B., urmează să mai facem şi alte săpături.
în apropierea amfiteatrului s-ar afla chiar si un mic labirint, în care M.S.B. presupune că ar avea loc antrenamentele pentru perfecţionarea sistemului de orientare al furnicilor!
După părerea lui M.S.B., întreaga construcţie realizată de furnici sub duşumeaua camerei ar respecta un plan care aminteşte în mod izbitor de structura unui *castru* roman. El însă promite să formuleze o

concluzie definitivă abia după ce vom termina de examinat pereţii şi tavanul încăperii în care a locuit doamna R.

Toată această poveste începe să mi se pară din ce în ce mai fantastică, însă după ce M.S.B. mi-a descris tot felul de tipuri de colonii de termite sau de furnici, încep să mă întreb dacă n-ar trebui totuşi să-i acord ceva mai multă atenţie.

Dacă e să dau crezare acestor poveşti, microtermitele nigeriene, de exemplu, ar fi capabile să construiască locuinţe de circa cinci metri înălţime, după un plan minuţios, pe care nu ştim exact cum reuşesc să-l ducă la îndeplinire. O astfel de termitieră ar conţine

89
la baza ei o „baterie" de lamele de lut cu ajutorul cărora s-ar extrage apa din pămînt, iar aceasta apă ar fi utilizată la creşterea unor specii de ciuperci, în camere special amenajate în acest scop. La rîndul ei, activitatea de cultivare a ciupercilor ar impune existenţa unui sistem de ventilaţie si, într-adevăr, termitele nigeriene ar fi reuşit să conceapă o reţea de galerii prin care se introduce în interior oxigenul şi se elimină bioxidul de carbon. Pentru a egala performanţa extraordinară a acestor insecte, îşi încheie M.S.B. explicaţiile, oamenii ar trebui să ridice o construcţie de un kilometru înălţime, ceea ce, după cum bine se ştie, nu a fost încă realizat.
La fel de complicat şi de ingenios ar fi adăpostul furnicilor tăietoare *de* frunze *(Atta sexdens)* din Brazilia. Un astfel de furnicar este prevăzut cu o intrare şi cu un canal circular, plasat orizontal, la o adîncime de circa 60-80 de centimetri. Prin inelul acesta furnicile care intră şi ies realizează un transport neîntrerupt al frunzelor necesare cultivării unei specii de ciuperci pe care le folosesc apoi drept hrană. Din acest canal inelar pornesc cîteva galerii verticale mai scurte, care se termină cu un fel de încăperi în formă de ciorchine de strugure, avînd un diametru de 25-30 de centimetri. In aceste încăperi sînt cultivate ciupercile. Şi de data aceasta este nevoie de oxigen şi de eliminarea bioxidului de carbon produs de ciuperci. Problema a fost rezolvată cu ajutorul unui al doilea sistem de galerii, plasate radial, în jurul axului central al furnicarului, într-un unghi de circa 50°. Aceste galerii se unesc în punctul cel mai adînc al furnicarului şi se termină la suprafaţă printr-un fel de mici cratere, care amintesc de furnalele unor oţelării. Un astfel de furnicar poate ocupa un volum de 8 m^3 şi se poate întinde pînă la o adîncime de 4 metri.
90
Dar construcţia furnicarelor complexe nu reprezintă apanajul exclusiv al coloniilor supradimensionate (MS.B. susţine că într-un muşuroi de tip nigerian pot trăi pînă la un milion şi jumătate de termite), în India, furnica *Harpegnathos saltator* si-a conceput adăpostul pentru a rezista unor ploi foarte puternice. Furnicarul acestei specii, care nu atinge o adîncime mai mare de 30 de centimetri, conţine mai multe încăperi şi etaje şi este prevăzut cu o cupolă impermeabilă, confecţionată dintr-un ciment fabricat cu ajutorul unei secreţii speciale. Si surprizele nu se opresc aici. Adăpostul micilor furnici indiene este învelit în întregime de un *atrium,* care joacă rolul de vid sanitar pentru colectarea surplusului de apă şi pentru deversarea lui într-un puţ plasat la mare adîncime.
Ei bine, îmi explică entuziasmat M.S.B., *comunitatea acestei specii de furnici numără cel mult 50 de exemplare, dintre care doar 10 îndeplinesc rolul de vînători, în timp ce restul lucrează permanent în interiorul coloniei.*
Demonstraţia pe care mi-a făcut-o astăzi M.S.B. s-a încheiat cu această concluzie uluitoare: *Dacă admitem că procesele degîndire pot fi ierarhizate valoric si dacă mai admitem că în fruntea acestei ierarhii se află* mate-

matica, *atunci furnicile, si nu omul, reprezintă specia supremă de pe planeta noastră. Şi asta pentru simplul motiv că în realizarea unor furnicare atît de complexe este nevoie de* geniu matematic/
Nu are nici un rost să-1 contrazic pe M.S.B. Asta ar însemna să pierdem timpul. Dar din cîte ştiu eu, mai există şi alte explicaţii în legătură cu aptitudinea aparent neobişnuită a insectelor de a construi adăposturi complicate. Dacă n-aş fi din ce în ce mai interesat de surprizele pe care ni le mai poate furniza colonia de furnici din locuinţa doamnei C., i-aş aminti lui M.S.B. recenta teorie a colegului nostru francez Pierre Paul Grasse, pe care mirmecologia n-ar tre-

bui s-o ignore. Potrivit acestei noi teorii (a *stigmergiei,* cum a numit-o el), în astfel de împrejurări se acţionează la impulsul unui „pinten" iniţial. Altfel spus, fiecare operaţiune individuală a unei insecte este determinată de rezultatul unei operaţiuni anterioare, care a fost efectuată de către o altă insectă. De unde rezultă că aşa-zisa colaborare socială dintre furnici ţine de însăşi structura construcţiei şi n-are nimic de-a face cu inteligenţa, cu memoria sau cu sistemele de comunicaţie, cum crede M.S.B.

Vineri, 20 iulie 1951

Observ cu surprindere că furnicile pe care le tot examinează M.S.B. sînt foarte diferite. Unele au un cap enorm şi mandibule puternice, care arată ca nişte adevărate ferăstraie. Altele sînt mult mai mărunte, dar posedă antene extrem de dezvoltate si un fel de ochi bulbucaţi, care seamănă cu obiectivul unui aparat de fotografiat.

M.S.B. e fericit că poate dezvolta o lungă dizertaţie despre viaţa furnicilor. Iată, pe scurt, ce am aflat cu acest prilej.

O colonie de furnici este formată dintr-o regină, dintr-un mare număr de femele (în general lucrătoare sterile şi luptători) şi din cîţiva masculi. Regina depune ouă (uneori poate fi vorba de cîteva zeci de mii de ouă pe zi), lucrătoarele procură hrana, construiesc muşuroiul şi îl curăţă, luptătoarele îl apără sau organizează adevărate expediţii războinice, în timp ce unica funcţie a masculilor este aceea de a fecunda regina furnicarului. Din ouăle fecundate ies furnicile lucrătoare şi o nouă regină, care va întemeia o nouă colonie. Din cele nefecundate ies masculii.

In general, lucrătoarele nu au aripi, spre deosebire de regină (care la unele specii poate fi de douăzeci de ori mai mare decît celelalte furnici) şi de masculi.

Cu ajutorul aripilor, regina şi masculii execută aşa-numitul zbor nupţial, în cursul căruia masculii fecundează regina, iar apoi mor. Lichidul seminal colectat de regină cu acest prilej se va păstra într-o pungă specială a abdomenului, aşa încît pînă la sfîrşitul vieţii ea se va putea dispensa de orice alte servicii ale masculilor!

Această specializare strictă explică şi durata de viaţă a diferitelor caste de furnici. Pentru că este singura care depune ouă, regina poate trăi 15-20 de ani. Lucrătoarele, de care este nevoie în treburile zilnice, legate de buna funcţionare a furnicarului, trăiesc mai puţin. Aşa de exemplu, lucrătoarele din familia *Formicafusca* trăiesc 8 ani, cele din familia *Formica sanguinea* numai 5 ani. Iar masculii, care îşi epuizează utilitatea după încheierea zborului nupţial, au durata cea mai redusă de viaţă.

Şi mai interesant este faptul că naşterea şi dezvoltarea furnicilor sînt determinate de hrană şi de temperatura din furnicar. Cînd larvele sînt hrănite doar cu nectar, nu se vor naşte furnici-soldaţi. Pentru a se evita această situatie este nevoie ca nectarului obişnuit să i se adauge şi o cantitate oarecare de substanţe bogate în albumine. în ce priveşte temperatura, la

valori mai mari de 24° C se vor naşte aproximativ 4% soldaţi, iar sub 24° C, numai furnici-lucrătoare. Culmea este că furnicile, care pot distinge diferenţe de temperatură mai mici de un sfert de grad, controlează cu precizie tot acest mecanism. Cînd o larvă ameninţă să se dezvolte prea mult şi să se transforme în regină, o furnică-chirurg îi aplică o înţepătură într-o anumită regiune a capului. Imediat după „operaţie" creşterea este încetinită şi din larva respectivă se va naşte o furnică-lucrătoare!

însă fenomenul cel mai important este altul. Gradul de organizare socială a întregii activităţi a orga-

nismelor vii este determinat de numărul de caracteristici ereditare comune tuturor indivizilor unui anumit grup. Coralii, de exemplu, care au atins gradul cel mai înalt de organizare socială, au numărul cel mai mare de caracteristici comune. Iar vertebratele, printre care ne numărăm şi noi, ajung la o proporţie de 50%. Din acest punct de vedere, furnicile sau albinele sînt plasate la mijlocul scalei cuprinse între vertebrate si corali. *Ai să mă întrebi acum,* continuă M.S.B., *de ce în cazul furnicilor s-a ajuns la o formulă de asociere de tip matriarhal? lată de ce!*
în timp ce masculii provin din ouă nefertilizate (haploide), femelele (lucrătoare sau luptătoare) provin din ouăle fertilizate (ăiploide). Asta înseamnă că femelele care provin din părinţi comuni au 75% caracteristici comune, pentru că moştenesc toate caracteristicile tatălui haploid şi jumătate din caracteristicile mamei diploide. Cu fiicele lor, aceste exemplare n-ar mai avea decît 50% elemente comune. Deci, idealul acestui tip de comunitate îl reprezintă producerea unei specii sterile de lucrătoare harnice, tenace si disciplinate. După cum vezi, în comparaţie cu furnicile, omenirea nu prea are viitor!
Şi cînd afirmă lucrul acesta, M.S.B. lasă impresia că ar face el însuşi parte din marea familie a furnicilor!
Sîmbătă, 21 iulie 1951
Surprizele continuă. M.S.B. a descoperit locul în care este adăpostită regina furnicarului, iar eu am reuşit să identific sursa radioactivă în tavanul încăperii în care doamna R. a fost omorîtă. Este vorba de cîteva grame de pulbere metalică, iar rezultatul la care am ajuns în urma analizelor de laborator indică fără putinţă de tăgadă că avem de-a face cu *uraniu* 235! De aceea, sînt absolut stupefiat! Cum şi-au putut procura furnicile această substanţă radioactivă, care nu

se găseşte în stare naturală?! Dacă ar fi fost vorba de uraniu pur, aş mai fi înţeles, pentru că el ar putea fi extras din oxidul de uraniu, folosit drept colorant în industria ceramică. Dar *uraniu* 235? Dispun, oare, furnicile de un sistem de îmbogăţire a uraniului? Insă atunci ar trebui să dispună si de un accelerator de particule, ca să nu mai vorbim de apa grea, indispensabilă unui astfel de accelerator. Este adevărat că izolarea unor substanţe radioactive se poate realiza si prin centrifugare, prin termodifuziune sau prin aplicarea unor procedee electrochimice si electromagnetice. Dar chiar şi aşa, rămîne să ne întrebăm la ce le-ar fi putut folosi furnicilor o cantitate oarecare de *uraniu* 235?!
Pentru orice eventualitate mă consult cu M.S.B. în această problemă. Crede el oare că furnicile ar fi capabile să producă un astfel de material radioactiv? Răspunsul său mă lasă cu gura căscată.
Am parte, din nou, de o adevărată conferinţă, care însă începe să mă intereseze din ce în ce mai mult. S-ar putea totuşi ca între uciderea doamnei R. şi furnicile din St. Petersburg să existe o legătură mult mai mare decît presupunem noi în acest moment şi atunci şi legătura dintre mirmecologie şi fizica nucleară în-

cepe să devină mai mult decît interesantă.
De data aceasta, „prelegerea" lui M.S.B. conţine două părţi distincte, între care el se pare că nu vede nici o incompatibilitate.
în celebra sa Istorie, îmi explică precipitat M.S.B., *Herodot relatează despre existenta unor furnici care ar trăi în pustiurile Indiei si care ar f i capabile să extragă aurul din nisip, în 1786, traducătorul lui Herodot în franceză a susţinut că un şah al Persiei i-arfi trimis în dar sultanului Soliman, în anul 1559, o astfel de furnică, amintită de altfel şi în* Mahabharata *sub numele de papilika. însuşi Albertus Magnus ar fi reluat afirmaţiile lui*

Herodot în celebrul său Opus de animalibus. *Cu o rezervă totuşi pe care noi, oamenii de ştiinţă, sîntem obligaţi s-o luăm în consideraţie:* „şed hoc non satis est probatum per experimentum".
Un alt exemplu, pe care de data aceasta nu l-a mai pus nimeni la îndoială, poate fi întîlnit la Alexander von Humboldt. El a descoperit în Mexic o specie de furnici capabile să colecteze de sub pămînt mici grăunţe de hyalită si de berii, folosite în scop mai degrabă estetic, pentru decorarea pereţilor exteriori ai propriilor colonii.
Pe de altă parte (şi din acest moment afirmaţiile lui M .S .B. mi se par mult mai interesante), *furnicile deţin calitatea rară de a izola substanţe şi materii care nu se găsesc decît cu foarte mare greutate în natură. Aşa de exemplu, în corpul furnicilor roşii se găseşte acidul f ormic, o substanţă corosivă, incoloră şi volatilă, extrem de rară în stare naturală (prezenţa ei a mai fost semnalată în frunzele de urzici si, fapt extrem de curios, în interiorul unor nebuloase cosmice, descoperite de curînd).*
în sfirşit, şi-a încheiat M.S.B. expunerea, *astăzi se ştie cu precizie că există anumite specii de bacterii capabile să fixeze, ca nişte adevărate mici uzine chimice, diferite metale grele, cum ar fi plumbul sau cadmiumul, pe care apoi le elimină. Or, dacă lucrurile stau într-adevăr aşa, de ce n-am accepta ideea că furnicile, şi cu atît mai mult o specie de furnici superinteligente, cum este cazul celor de care ne ocupăm noi, n-arfi în stare să „producă" la rîndul lor uraniu sau chiar uraniu îmbogăţit?*
Ceea ce probabil M.S.B. nu ştie este faptul că furnicile sînt capabile să reziste unui bombardament de radiaţii p şi y de peste 18 R pe secundă (în timp ce doza noastră de toleranţă se situează în jurul valorii de 0,1 mrad pe oră!).
în orice caz, retin din expunerea sa un fapt care mi se pare cu adevărat important şi care, dacă nu se va dovedi o simplă coincidenţă, mă poate duce la o con-

cluzie absolut senzaţională. *Berilul,* despre care aflu că a vorbit Humboldt în relatările sale referitoare la furnicile mexicane, este un excelent accelerator de particule. Iar accelerarea particulelor reprezintă una din problemele esenţiale care se pun atunci cînd dorim să realizăm o bombă atomică!
Duminică, 22 iulie 1951
Deşi este duminică, lucrăm în continuare, fără întrerupere. Aproape toată ziua de astăzi ne este ocupată cu desfacerea pereţilor, în care descoperim tot felul de galerii care fac legătura între tavan şi podea. Pe tot traseul acestor galerii, la o distanţă de 40-50 de centimetri, se află un fel de mici puncte de observaţie, în care două-trei furnici stau nemişcate şi par că ne supraveghează toate mişcările.
Lansîndu-se din nou într-un monolog interminabil, M.S.B. îmi schiţează un tablou ameţitor al asemănărilor dintre om şi furnică. *Dar mai întîi,* spune el la un moment dat, *ar trebui să ne întrebăm care este locul pe care fiecare dintre aceste două specii îl ocupă la scara întregii noastre planete.*
Ceea ce a urmat m-a făcut să-mi schimb cu totul părerile pe care le aveam pînă acum despre furnici.

Dar si despre oameni!
Cred că la şcoală ţi s-a împuiat destul capul cu teoria darwinistă privind evoluţia speciilor prin selecţie naturală, mi-a spus MS.B. încruntîndu-se la mine, de parcă eu însumi aş fi fost autorul acestei teorii!
După cum probabil că îţi mai aminteşti, teoria formulată de Darwin într-o lucrare celebră din 1859 se bazează pe două mari principii. Cel dintîi, numit al variaţiei, constă înfăptui că la toate speciile, descendenţii oricăror indivizi diferă într-o oarecare măsură de părinţii si de fraţii lor. Cel de-al doilea principiu, numit al selecţiei, si extras de Darwin din lectura lui Lamarck şi Malthus, constă în

faptul că nu toate progeniturile din cadrul unei anumite specii ating vîrsta maturităţii, ca să se poată reproduce la rîndul lor. Dacă excludem accidentele, care nu joacă nici un rol în teoria darwinistă, situaţia aceasta s-ar datora capacităţii diferite a indivizilor de a se adapta la un anumit mediu si de a supravieţui în competiţia cu duşmanii sau cu ceilalţi indivizi ai aceleiaşi specii. Conform acestui principiu, atunci cînd mediul respectiv se modifică, vor supravieţui doar exemplarele cele mai bine adaptate. Cu timpul, proporţia diferitelor variaţii în cadrul unei specii anumite creşte, si specia însăşi se va transforma. Ca să ne convingă că aşa stau lucrurile, Lamarck a citat exemplul girafei, care de atunci a devenit celebru. Potrivit naturalistului francez, girafa, care se hrăneşte cu frunze de copaci plasate la o înălţime de cîţiva metri, a făcut efortul de a ajunge la ramurile cele mai înalte, ceea ce a dus la modificarea vertebrelor gîtului si la alungirea celor două picioare din faţă. însă în cazul în care înţelegem selecţia doar în sensul ideii de adaptare la un anumit mediu, şi nu de orientare a unei specii într-un anumit sens (celebrul „punct omega" din filozofia lui Teilhard de Chardin), atunci va fi limpede că selecţia şi adaptarea nu au nimic de-aface cu evoluţia sau mai exact spus cu progresul şi că în locul sensului ascuns într-un anumit proiect iniţial, care pentru noi rămîne secret, va trebui să ţinem seama de rolul accidentelor si al hazardului.
Cei dinţii oameni de ştiinţă care au sesizat importanţa accidentelor în evoluţia unei specii au fost naturalista. La sfîrşitul secolului XIX, S. Korjinski a publicat o importantă lucrare în legătură cu rolul heterogenezei în evoluţia speciilor, iar la începutul secolului nostru, olandezul Hugo de Vries a elaborat o teorie în cadrul căreia a dat numele de mutaţie variaţiilor bruşte care, după părerea lui, ar explica originea tuturor speciilor. Concluzia la care a ajuns Hugo de Vries s-a bazat pe studiul modificărilor spontane pe care le-a putut constata la indivizii unei specii de musculiţe din familia Drosophilidaelor.

Ce se întîmplă însă cu omul? Cum a apărut el, cînd si de ce? Iată marea problemă pe care nici Lamarck, nici Darwin şi nici Hogo de Vries n-au reuşit s-o rezolve!
Şi ajungînd aici, trebuie să mărturisesc că M.S.B. a făcut o glumă extrem de reuşită, observând că în cazul acestei probleme am avea de-a face cu un adevărat roman poliţist. *Pentru că într-un roman poliţist,* susţine el, *s-a produs un eveniment neobişnuit, pe care noi ne străduim să-l înţelegem şi să-l dezlegăm, identificîndu-l pe făptaş, descoperindu-i mobilul si instrumentele de care s-a folosit, în cazul misterului evoluţiei speciilor şi al originii omului avem de răspuns aceluiaşi gen de întrebări: cine, cînd, unde, cum, de ce? Singura deosebire ar fi aceea că în centrul unui roman poliţist obişnuit se află o crimă, deci un act de distrugere, în timp ce noi, savanţii, avem de rezolvat o problemă de creaţie. De aceea, romanul nostru poliţist este un roman cosmic şi ontologic. Prin urmare,* continuă din ce în ce mai entuziasmat M.S.B., *dacă ne vom întreba cum a apărut omul, cînd şi de ce, vom ajunge la concluzia că, abstracţie facînd de teoria creaţionistă, potrivit căreia omul a fost creat ca în* Biblie, *după chipul şi înfăţişarea lui Dumnezeu, sau de*

teoria finalistă, conform căreia omul evoluează spre ceva, nici transformismul lui Lamarck, nici evoluţionismul lui Darwin şi nici mutationismul lui Hugo de Vries nu ne oferă un răspuns satisfăcător. Şi asta pentru simplul motiv că experienţele prin care s-a urmărit verificarea valabilităţii acestor teorii au arătat pînă la urmă că nici caracteristicile dobîndite prin adaptare (cazul girafei) şi nici cele rezultate ca urmare a unei mutaţii (cazul drosophilei) nu se transmit ereditar. Mizeria tuturor acestor teorii este că în evoluţia lor, speciile nu respectă un plan desfăşurat continuu şi cu atît mai puţin un plan prestabilit!

în realitate, omul nu se trage din maimuţă, cum credea Darwin, chiar dacă cimpanzeii sînt verii noştri îndepăr-

taţi şi coboară, probabil ca şi noi, dintr-un strămoş comun, care are o vîrstă de cîteva milioane de ani. Acest strămoş, pe care nimeni n-a reuşit încăsă-l identifice, a dat naştere unor ramuri paralele, dintre care una singură a condus spre specia numită de noi Homo sapiens.
Cu siguranţă că mă vei întreba acum de ce o singură ramură si mai ales de ce, cum, în ce împrejurări?
Ca să găsim răspunsul la toate aceste întrebări complicate, va trebui să ne întoarcem la problema accidentelor şi a hazardului. Iar ca să înţelegem importanţa lor în evoluţia generală a speciilor şi în procesul apariţiei omului e suficient să luăm două exemple.
Primul exemplu este celebru şi se referă la moliile de la Manchester.
în secolul XIX, majoritatea acestor molii erau verzi si de aceea ele se confundau cu lichenii de pe copaci, ceea ce le permitea să realizeze un camuflaj perfect împotriva păsărilor. Totuşi cîteva dintre aceste molii (nişte mutanţi?) aveau o culoare cenuşie. Ei bine, un recensămînt făcut în toamna anului trecut la Manchester a stabilit că această ultimă varietate de molii reprezintă astăzi 98% din totalul speciei! Cum se explică fenomenul? Printr-un „accident". Mediul puternic industrializat, mai exact spus, fumul si funinginea din regiunea oraşului Manchester au determinat schimbarea culorii lichenilor, aşa încît de data aceasta au supravieţuit toanai moliile cenuşii, nu şi cele de culoare verde, care în noile condiţii pot fi identificate mult mai uşor de către duşmanii lor. Dacă vechile condiţii de mediu s-arfi menţinut, molia cenuşie nu ar fi avut nici o şansă de supravieţuire, lată deci că în cadrul evoluţiei unei specii oarecare, nu indivizii care au reuşit să-i învingă pe ceilalţi si să se impună prin calităţi deosebite au supravieţuit, ci indivizii care au avut mai mult noroci Fără intervenţia accidentului sau a hazardului, mutaţia pe care o putem constata în cazul moliilor cenuşii nu ar fi avut nici o şansă de impunere, în fond, toate speciile produc în mod perma-

nent mutaţii. Dar pentru ca una dintre ele să se impună şi să se generalizeze e nevoie de intervenţia hazardului.
Cel de-al doilea exemplu este legat de dispariţia dinozaurilor în urmă cu circa 65 de milioane de ani, ca urmare a ciocnirii planetei noastre cu un meteorit uriaş, ceea ce a provocat o modificare drastică a climei terestre. Dacă acest meteorit, susţine M.S.B., *ar fi intersectat orbita Pămîntului cu numai 15 minute mai devreme sau mai tîrziu, impactul nu s-arfi produs, iar specia dinozaurilor ar fi continuat să se dezvolte şi să domine fauna întregii planete. Prin dispariţia lor însă, o specie de mamifere contemporane cu dinozaurii (nişte rozătoare aproape insignifiante) s-a putut dezvolta în nişa ecologică rămasă liberă. Iar aceste rozătoare sînt strămoşii noştri îndepărtaţii*
în concluzie, darwiniştii si neodarwiniştii sînt convinşi că am avea de-aface cu o evoluţie în cadrul căreia supravieţuieşte cel mai puternic şi mai bine dotat. Eu susţin că avem de-aface cu salturi a căror logică ne scapă şi în cadrul cărora supravieţuiesc cei care au mai mult noroc. Esenţiale nu sînt necesitatea, forţa sau constrîngerea ecologică, ci, dimpotrivă, norocul şi libertatea!
Ca să fiu si mai clar, pe de o parte înregistrăm o continuitate fizică a naturii, iar pe de alta, o discontinuitate

ontologică a materiei vii, exprimată în cele din urmă prin apariţia spiritualităţii si a inteligenţei umane.
Momentul trecerii de la fizic şi natural, la viu si spiritual reprezintă adevărata noastră problemă! A noastră, dar poate că si a altor specii.
Pentru că, dacă tot am ajuns în acest punct, trebuie să ne punem încă o întrebare: Este, oare, spiritualitatea (care înseamnă activitate metafizică, putere de invenţie, imaginaţie, memorie şi conştiinţă de sine) o caracteristică exclusivă a speciei umane?
Este adevărat, datorită activităţii creierului său, omul a reuşit să scape de legile selecţiei naturale si să se încadreze într-o ordine nouă, care este a culturii. Iar această

ordine de nivel superior nu se mai transmite pe cale ereditară, ci se dobîndeşte şi se transformă. Dar să fim noi, oamenii, singura specie capabilă de această performanţă?
Luni, 23 iulie 1951
Azi-dimineaţă, în timp ce ne ocupam cu demontarea tavanului, M .S.B. a observat cum furnicile se adună în număr din ce în ce mai mare în piaţa circulară din centrul coloniei. Mai întîi în grupuri de cîte cinci-şase, atingîndu-se continuu şi mişcînd cu frenezie antenele *(Fiecare antenă,* mi-a explicat M.S.B., *este alcătuită din aproximativ 3 000 de organe senzoriale),* iar apoi într-un grup compact care, privit de la înălţimea tavanului, seamănă cu pilitura de fier, ordonată de liniile de forţă ale unui uriaş magnet invizibil.
M.S.B. e de părere că furnicile se sfătuiesc şi că pe viitor va trebui să fim mai atenţi la tot ceea ce ar putea ele întreprinde. *Pentru că,* adaugă el uitîndu-se speriat în toate părţile, *furnicile sînt singurele insecte capabile să întreţină adevărate armate, cu care să întreprindă apoi războaie distrugătoare. De exemplu, Raptiformica sanguinea, o furnică europeană destul de răspîndită, declanşează în fiecare vară două-trei campanii de mare amploare, terminate de fiecare dată cu o captură masivă de alimente si de furnici adverse, care vor fi transformate în sclavi.*
Poate n-ai să mă crezi, continuă extrem de îngrijorat M.S.B., *dar războaiele acestea conţin aproape toate formele „clasice" de luptă pe care le cunoaştem noi, oamenii: încercuiri, asedii sau retrageri strategice, urmate de atacuri fulgerătoare. Colegul meu A. Forel a descris un astfel de război în celebra sa monografie despre lumea socială a furnicilor, apărută la Geneva la începutul anilor '20. Mai întîi au fost trimise cîteva iscoade în recunoaştere. Apoi furnicarul advers a fost înconjurat de agresori, după care a urmat atacul. Iar după încheierea bătăliei, ouăle şi*

larvele învinşilor au fost transportate de învingători în propriul lor furnicar!
Ca să înţelegi de ce sînt în stare furnicile, îţi voi aminti că tot Forel descrie o răscoală de tip Spartacus, declanşată în rîndul prizonierilor luaţi de furnica Polyergus rufescens (poreclită şi furnica legionară sau amazoniană) si transformaţi apoi în sclavi. După declanşarea răscoalei, furnicile-stăpîni l-au identificat pe conducător, l-au capturat şi apoi i-au tăiat capul, în cadrul unei adevărate ceremonii la care au fost obligate să asiste toate celelalte furnici captive!
începe să mă ia cu fiori.
Marţi, 24 iulie 1951
în ultimul timp mă întreb din ce în ce mai des dacă nu există totuşi o anumită legătură între teoriile lui M.S.B. privitoare la importanţa hazardului în evoluţia speciilor şi fizica nucleară? M.S.B. mi-a vorbit despre rolul naturaliştilor în descifrarea mecanismelor ereditare. Dar, în definitiv, nu sîntem tocmai noi, fizicienii, cei care, odată cu apariţia mecanicii cuantice a lui Planck şi Heisenberg, am înţeles cei dintîi că în interiorul materiei domnesc legile hazardului şi că *probabilismul,* şi nu *determinismul,* reprezintă legea principală din cadrul disciplinei noastre? încă

din 1927 Heisenberg a constatat că nu este posibil să indicăm cu precizie, concomitent, poziţia şi viteza unei particule atomice, în cazul în care măsurăm şi indicăm precis poziţia acestei particule, atunci, datorită intervenţiei instrumentelor noastre de observaţie, nu mai este posibilă indicarea exactă a vitezei şi invers, prin măsurarea vitezei exacte dispare posibilitatea de a stabili cu precizie poziţia! De aceea, trebuie să ne mulţumim cu relaţiile de indeterminare. Ceea ce înseamnă că determinismul trebuie să facă loc unei înţelegeri mai complexe a lumii.

Iată un singur exemplu.
Conform celei de a doua legi a termodinamicii, căldura nu se poate propaga decît de la un corp cu o temperatură mai mare, la altul cu o temperatură mai mică. Şi totuşi fizicianul englez J. H. Jeans a demonstrat că apa care este pusă pe un cuptor fierbinte poate nu numai să fiarbă, dar să şi îngheţe, ocazie cu care cuptorul nostru se va încălzi şi mai tare! în cazul acesta, n-ar fi deloc exlus ca *întîmplarea,* un *accident* sau valorificarea unei *şanse* aparent improbabile să le fi ajutat pe furnicile din locuinţa doamnei C. să facă excepţie de la regula obişnuită de existenţă a propriei lor specii şi să atingă un nivel de dezvoltare comparabil, cel puţin din anumite puncte de vedere, cu cel atins de noi. Trebuie deci să ne obişnuim cu surprizele, cu efectul accidentelor şi al probabilităţii. Poate că raportate la tot restul furnicilor de pe Pămînt, vecinele de cameră ale doamnei R. reprezintă exact acelaşi lucru ca strămoşul nostru *Homo sapiens* în comparaţie cu maimuţele lui Darwin! Şi totuşi sînt tentat mai degrabă să-i dau dreptate matematicianului Emil Borel, care susţine că nu ar exista decît o singură certitudine în ce priveşte rolul întîmplării în lumea noastră. Şi anume aceea că fenomenele cu un grad redus de probabilitate nu se produc!
Miercuri, 25 iulie 1951
De cîteva zile M .S.B. se întoarce mereu la problema inteligenţei animalelor si a insectelor considerate inferioare. Astăzi, de exemplu, el mi-a rezumat părerea colegilor săi în această chestiune.
Cei mai mulţi mirmecologi din zilele noastre, îmi explică M.S.B., *consideră că problema inteligenţei nu se poate pune în cazul furnicilor, pentru că ele ar aparţine în mod exclusiv domeniului naturii şi nu al culturii.*

Conform acestei teorii, insectele sociale, adică furnicile şi albinele, ar fi programate chiar de la naştere, ca nişte automate; ele n-ar învăţa nimic în timpul existenţei lor. Mai mult, cu cît gradul de socializare al vieţii acestor insecte este mai mare, cu atît ele sînt mai automatizate, ceea ce face ca şi comportamentul lor să ni se pară mai complex si mai „civilizat". Exemplul tipic care se citează în acest sens a fost împrumutat de la reverendul H. McCook. La sfîrsitul secolului XIX, el a fost convins că are de a face cu un adevărat oraş, atunci cînd a descoperit in Pennsylvania o imensă colonie de furnici din specia Formica exsectoides. Aceste furnici, răspîndite pe o suprafaţă de aproximativ 20 de hectare, trăiau în mai mult de l 600 de furnicare, dintre care unele aveau peste un metru înălţime şi peste patru metri lăţime, în realitate, spun cei care aplică tuturor insectelor sociale teoria naturii, n-ar fi vorba decît de un fel de explozie endemică, favorizată de absenţa duşmanilor naturali ai furnicilor în zona respectivă din Pennsylvania, ceea ce ar fi dus la o aparenţă de socializare extremă a activităţii lor.
Adevărul însă este cu totul altul.
Noi trăim cu iluzia că reprezentăm o culme a creaţiei, îşi continuă M.S.B. teoria, *şi că civilizaţia noastră nu are termen de comparaţie şi nici nu poate fi întrecută de*

performanţele altor specii. Ne înşelăm profund! în realitate, lucrurile stau cu totul altfel. Las la o parte faptul că există o întreagă literatură de specialitate consacrată psihismului şi inteligenţei furnicilor, de la A. Bethe, E. L. Bouvier, R. Brun, K. Escherich, P. *Huber sau K. Heyde, pînă la G. J. Romanes, C. Schăfer si E. Wasmann.*
Trec si peste amănuntul că nu numai insectele sociale, dar si cele care trăiesc individual sau în grupuri foarte mici sînt capabile de activităţi extrem de complexe, care ne oferă nu puţine dovezi de inteligenţă.
Iar despre cazurile care pot fi întîlnite în cadrul altor specii, ce să mai vorbim?! Iată doar cîteva exemple, alese

aproape la întîmplare. Se ştie că există o specie de stăncuţe care aruncă de la o înălţime oarecare pietre în vederea spargerii unor nuci. în Noua Caledonie s-a semnalat existenţa unei specii de corb (Corvus imoneduloides) care nu se mulţumeşte doar să folosească anumite unelte atunci cînd vînează insecte şi larve, dar le şi confecţionează! Ceea ce înseamnă că această pasăre este mai inteligentă decît omul din Paleolitic! Pentru că atunci cînd îşi fabrică, uneltele, corbul caledonian nu numai că îşi alege o ramură mai îngustă, cu care să-si poată extrage larvele din crăpăturile unor trunchiuri de copac, dar o si prelucrează, confecţionîndu-i la capăt un fel de mic cîrlig. Iar atunci cînd zboară dintr-un copac într-altul, acest corb îşi transportă preţioasa unealtă cu sine, strîngînd-o cu ghearele sau ţinînd-o în cioc!

In orice caz, exemplele din această categorie sînt mult mai numeroase decît ne închipuim, îţi mai dau unul singur, care dovedeşte că nu numai omul este capabil să dezvolte activităţi absolut gratuite, de tipul jocurilor estetice, fără nici o altă explicaţie în afara lor. Măgîndesc la delfinii amazonieni (Inia geoffrensis) sau la cei din apropierea insulelor Hawai (Tusiops truncatus), care lansează nişte rotocoale alcătuite din mici bule de aer cu care apoi se joacă, trecînd prin interiorul lor ca printr-un inel sau spărgîndu-le. Cam în felul în care se distrează fumătorii atunci cînd trimit în aer mici rotocoale de fum de ţigară.

Dar să ne întoarcem la furnicile noastre!

Dacă inteligenţa ca atare este legată de activitatea unui anumit centru de comandă, atunci ar trebui să ne întrebăm unde se află ascuns creierul unui furnicar? Un scriitor, deci un diletant în materie de mirmecologie, care totuşi a scris o carte destul de interesantă despre viaţa furnicilor (este vorba de Maurice Maeterlinck), e de părere că furnicarul ar trebui privit ca un singur individ ale cărui celule trăiesc separat, dar care comunică între ele printr-o reţea de legături electromagnetice sau psihice.

Adevărul este că nu ştim încă unde se află şi cum funcţionează centrul de comandă sau „creierul" unui furnicar. Dar avem la dispoziţie dovezi indiscutabile privind activitatea acestui aşa-zis centru de comandă. Este vorba de o serie de obiceiuri si de activităţi pe care, dacă n-am şti că aparţin furnicilor, le-am putea foarte bine atribui omu-
lui;'
îmi amintesc că am vorbii la un moment dat despre crescătoriile de ciuperci ale furnicilor. Ei bine, la sfîrşitul secolului XIX, germanul Alfred Moeller a studiat cu atenţie furnicile Acromyrmex din Brazilia, care cultivă ciuperci, şi a ajuns la concluzia că fiecare specie are propriile ei metode de creştere aşa încît nu poate fi vorba de o activitate generală, moştenită şi repetată instinctiv.

în general, în furnicarele de acest tip există trei categorii de furnici lucrătoare. Cele uriaşe, de 15-16 *mm lungime, care rămîn mereu în colonie şi îi apără intrările. Apoi cele mijlocii, care taie frunzele introduse în colonie, le prelucrează şi le depozitează, în fine, cele mici, care nu părăsesec nici ele furnicar ui, dar lucrează în „subteran", unde se îndeletnicesc cu semănatul sporilor de ciuperci şi cu pregătirea amestecului nutritiv în care acestea urmează să crească. Prelucrarea acestui adevărat „pat de cul-*

tură" presupune frămîntarea unui amestec de excremente, de seminţe de maniac şi de pămînt, care trebuie menţinut apoi la un nivel constant de temperatură şi de umiditate. Acelaşi lucru se poate spune şi despre furnicile-păstori, specializate în creşterea unor specii de purici de plante, cu ale căror excremente siropoase, bogate în zaliaruri, săruri minerale şi vitamine se hrănesc. Nici ele nu procedează stereotip. Furnica europeană Lasius niger taie aripile puricilor de plante, pentru ca aceştia să nu mai poată fugi, şi le construieşte acoperişuri pentru a-i apăra de ploaie. Datorită acestei îngrijiri atente se obţine de la fiecare purice o „producţie" de 40-50 de picături de „nectar" pe oră, ceea ce asigură hrana întregii colonii.

Furnica Lasiusflavus umbratus aduce puricii în propriul ei furnicar, uneori de la mari distanţe, unde îi fixează pe rădăcinile unor plante, în plus, această specie de furnici îngrijeşte de ouăle puricilor-prizonieri si de creşterea larvelor acestora.
Un exemplu si mai spectaculos îl oferă furnica americană Cremastogaster pilosa, care le confecţionează puricilor de plante un fel de cuşti de celuloza în care îi închide pentru a-i apăra de alte omizi si insecte.
în paranteză fie spus, slăbiciunea furnicilor pentru sucurile nutritive ale altor specii de insecte poate lua forme dintre cele mai neaşteptate, într-un studiu celebru, care a produs mari emoţii în mediile antropologilor darwinişti, Henri Pieron a semnalat încă de la începutul acestui secol mai multe cazuri de intoxicaţie voluntară la furnici, adică de comportament vicios, care merge pînă la anularea instinctului de conservare al speciei! Exact ca în cazul morfinornanilor, al consumatorilor de substanţe halucinogene sau al beţivilor notorii, cărora nu le mai pasă dacă prin viciile lor ajung să se ruineze si să-şi distrugă familiile. Formica sanguinea, de exemplu, capturează larvele unor mici insecte coleoptere, Lochemusa strumosa, pentru a se delecta cu exsudatul odorific emanat de acestea la maturitate. Pasiunea furnicilor pentru larvele „adoptate" este atît de mare, încît creşterea propriei regine şi a propriilor progenituri este neglijată, ceea ce are ca efect distrugerea întregului furnicar. Şi mai curios este faptul că Formica fusca, o altă specie de furnici, care în libertate ucide larvele insectelor din specia Lochemusa, atunci cînd a fost luată în captivitate de Formica sanguinea se consacră cu cea mai mare abnegaţie îngrijirii lor. Ceea ce înseamnă că stăpînii au reuşit să le transmită sclavilor propriile lor vicii!
Există chiar şifurnici-agricultori, aşa cum sînt cele de lîngă Houston (între New Orleans si Los Angeles). Furnicile care trăiesc în această zonă cultivă în jurul furni-

carului lor o specie de iarbă destul de înaltă (Arista oligantha), numită de aceea si iarba furnicilor. Cînd plantele au ajuns la maturitate, tulpinile sînt retezate de la rădăcină, iar seminţele sînt transportate în interiorul coloniei unde vor servi drept hrană.
Iar în legătură cu obiceiul de a depozita hrana în încăperi special amenajate în acest scop e de observat că în acele zone ale Europei în care datorită climei mai aspre furnicile sînt obligate să hiberneze, nu există cămări şi rezerve de alimente, în schimb, în zonele celelalte, furnicile se gîndesc la viitor şi îşi iau măsurile corespunzătoare de precauţie. Aşa de exemplu, în coloniile furnicilor Messor barbarus din Sudul Franţei şi din Algeria există cămări speciale în care sînt depozitate seminţele şi plantele care urmează să fie consumate de-a lungul întregului an. Dar în afară de agricultură şi de păstorit furnicile mai pot desfăşura si activităţi meşteşugăreşti, în cadrul cărora sînt folosite uneltele. Iată cum procedeazăfumicile-ţesătoare din Vietnam atunci cînd îşi construiesc locuinţele. Mai multe furnici apropie două frunze, în timp ce tovarăşele lor vin cu o larvă de fluture care tocmai a început să-şi fabrice coconul. Cu ajutorul firului ţesut de aceste larve, utilizate ca nişte adevărate maşini de cusut, fur-

nicile-croitor fixează marginile frunzelor, în felul acesta ele reuşesc să construiască o locuinţă de mari dimensiuni, cu numeroase camere, coloane de sprijin şi pereţi despărţitori!
După cum vezi, diversitatea tuturor acestor activităţi este impresionantă, iar asemănările cu ceea ce poate realiza omul sînt frapante, în fond, se poate spune că în evoluţia lor furnicile au parcurs toate stadiile „clasice" de dezvoltare prin care a trecut şi civilizaţia noastră. Omul a fost si el mai întîi vînător, apoi a devenit păstor şi agricultor, pentru ca în cele din urmă să ajungă la desfăşurarea unor activităţi industriale dintre cele mai complexe. Dar spre deosebire de om, care are în urma lui o istorie de cel

mult şaizeci-şaptezeci de mii de ani, sistemul de organizare socială a vieţii furnicilor s-a menţinut de cel puţin treizeci de milioane de ani. Şi există fosile de furnici cu o vechime de o sută de milioane de ani (deci din Mezozoic) sau chiar de aproximativ o sută treizeci şi cinci de milioane de ani (adică de dinainte de Cretacic)!
Să mai adăugăm la toate acestea faptul că furnicile pot locui în acelaşi furnicar de-a lungul mai multor generaţii, timp de sute de ani, că au o capacitate de orientare în spaţiu cu totul ieşită din comun si că unele din obiceiurile lor seamănă izbitor cu obiceiurile oamenilor sau le întrec cu mult din punct de vedere etic şi moral, în prima categorie poate intra exemplul dat de Reaumur, care a descris o nuntă a furnicilor, surprinsă de el pe Loara, la începutul lui septembrie 1731. Din a doua categorie voi cita un exemplu absolut extraordinar. Cînd o furnică se întoarce în colonie cu o povară de trei-patru ori mai mare decît propriul ei corp, ea va fi întîmpinată de nişte furnid-paznic, care mai întîi o vor hrăni. Apoi o vor curăţa de praf, o vor peria cu grijă si în cele din urmă o vor conduce într-un fel de dormitor rezervat furnicilor epuizate de efort, la adăpost de agitaţia produsă de activitatea celorlalte fumici-lucrătoare!
Joi, 26 iulie 1951
Mă gîndesc din ce în ce mai intens la posibilitatea ca furnicile din locuinţa doamnei C. să fi ajuns să declanşeze o explozie nucleară. Nu pot pricepe însă în ruptul capului cum au reuşit ele să rezolve o serie de dificultăţi care pentru noi rămîn insurmontabile. Astăzi, orice începător într-ale fizicii nucleare ştie că cele două mari probleme care se pun atunci cînd vrem să realizăm o bombă atomică sînt fabricarea materialului radioactiv, pe de o parte, şi obţinerea unei mase critice cît mai reduse, pe de alta.

Dacă explicaţiile pe care mi le-a dat M.S.B. în legătură cu capacitatea furnicilor de a produce substanţe şi metale rare pot oferi un răspuns la cea dintîi problemă, cea de-a doua mi se pare de nerezolvat. Deşi, dacă stau să mă gîndesc mai bine, 1-am auzit de mai multe ori pe Robert Oppenheimer afirmînd că n-ar fi deloc exclus ca, la un moment dat, o minte genială să descopere modalitatea de a realiza masa critică necesară fabricării unei bombe atomice, în tigaia de la bucătărie!
După cum se ştie, *masa critică* reprezintă cantitatea minimă de material radioactiv necesar pentru declanşarea unei reacţii în lanţ. în acest caz, un nucleu de uraniu bombardat cu neutroni se scindează şi, conform teoriei lui Einstein *($E = mc^2$),* eliberează o cantitate de energie de aproximativ 200 000 000 eV, suficientă pentru a muta din loc un fir de praf. în cursul procesului de fisiune, nucleul respectiv de uraniu emite cel puţin doi neutroni, care vor declanşa la rîndul lor alte procese de fisiune, într-o progresie geometrică.
Cel care a calculat pentru prima dată volumul şi greutatea masei critice a fost fizicianul francez Francis Perrin, care a ajuns la concluzia că ar fi nevoie de nouă tone de uraniu, ceea ce ar reprezenta o sferă

cu un diametru de 2,75 m.
în cazul în care se lucrează cu *uraniu 235* (aflat în probele de uraniu natural într-o proporţie de 1:140), masa critică va fi de numai 500 de grame, deci echivalentul unei sfere ceva mai mici decît o minge de tenis. Cu ajutorul acestei mase critice vor fi produse 80 de generaţii de fisiune nucleară, înainte ca întreaga cantitate de material radioactiv să se volatilizeze din pricina căldurii uriaşe (ceea ce se va întîmpla în mai puţin de o milionime de secundă!). Asta înseamnă că energia iniţială de 200000000 de electroni-volţi,

produsă de o singură fisiune, se va dubla de 80 de ori, în progresie geometrică (mai întîi de 2 ori, apoi de 4, de 8, de 16 ori şi aşa mai departe), ceea ce va produce în final o forţă de distrugere capabilă să pulverizeze un întreg oraş.
Ar mai fi de discutat chestiunea planului propriu-zis de fabricare a unei bombe atomice. Dar lucrul acesta a încetat de mult să mai reprezinte un secret! Modelul unei bombe atomice a fost desenat pe o tablă de Morrison şi de alţi studenţi ai lui Oppenheimer încă de la începutul anului 1939. Cel dintîi articol ştiinţific despre posibilitatea realizării unei astfel de bombe (numită pe atunci *Uranmaschine)* a fost publicat de un tînăr fizician german, Siegfried Fliigge, în iunie 1939, în revista *Die Naturwissenschaften,* pentru ca pînă la sfîrşitul aceluiaşi an în întreaga lume să apară peste 100 de comunicări ştiinţifice în legătură cu fisiunea nucleară.
Iar în literatură, impulsionat de cartea lui Frederick Soddy, *The Interpretation of Radium,* apărută la începutul secolului nostru, H. G. Wells a publicat încă din anul 1914 un roman devenit între timp celebru, *The World Set Free,* în care este anticipat controlul energiei atomice şi se foloseşte chiar termenul de *bombă atomică pentru* o armă care, „utilizată" în anul 1958, va transforma Europa în ruine.
Şi să nu uit: acest roman a fost citit şi de Robert Oppenheimer, părintele bombei atomice!
Vineri, 27 iulie 1951
Cu cîteva zile în urmă, după ce mi-a vorbit pe larg despre mutanţii din lumea animalelor şi plantelor, MS.B. mi-a lăsat să citesc o povestire de Clifford Simak, apărută la începutul acestui an în revista *Astounding Science Fiction.*
112
Din cîte am înţeles este vorba de o serie de opt povestiri a căror publicare a început încă din anul 1942. Cea de-a opta povestire din acest ciclu, o povestire cu furnici, scrisă din perspectiva unui viitor foarte îndepărtat, relatează cum în urmă cu 12 000 de ani, întrebîndu-se de ce oare aceste insecte nu reuşesc să acumuleze cunoştinţe şi să progreseze continuu, ca oamenii, un mutant ar fi ajuns la concluzia că de vină trebuie să fie întreruperile ciclice pe care le produce hibernarea. Din cauza hibernării, lanţul memoriei s-ar rupe în fiecare an, experienţa şi informaţiile dobîndite în cursul verii s-ar pierde şi la sosirea primăverii, furnicile ar fi obligate să ia totul de la început. Pentru a-şi verifica ipoteza, mutantul lui Simak acoperă un furnicar cu o cupolă de sticlă pe care o încălzeşte în timpul iernii, aşa încît furnicile să nu mai fie obligate să hiberneze. Şi într-adevăr, încetul cu încetul furnicile respective încep să înregistreze progrese importante, să prelucreze minereuri metalifere şi să construiască diferite aparate şi maşini, în decursul mai multor secole, ele ajung să realizeze un edificiu impunător, de dimensiunile unui întreg oraş, la adăpostul căruia îşi pot desfăşura în linişte activitatea, ajutate de o mulţime de maşinării si de roboţi harnici care mişună peste tot, avînd înfăţişarea unor crabi minusculi.

După cum era de aşteptat, îngroziţi de perspectiva ameninţătoare pe care dezvoltarea vertiginoasă a furnicilor o reprezintă pentru ei, oamenii se decid să le extermine.
întrebarea e dacă au mai avut timpul s-o facă! în orice caz, povestirea lui Clifford Simak se încheie înainte de a ne oferi vreun răspuns în acest sens.
Sîmbătă, 28 iulie 1951
I-am împărtăşit şi lui M.S.B. convingerea că doamna R. a fost ucisă de explozia unei bombe atomice,

provocată de furnici. După părerea mea, între aceste insecte aparent inofensive şi chiriaşa doamnei C. s-a desfăşurat un adevărat război. Doamna R. s-a străduit în chip sistematic să ucidă furnicile, care probabil că se înmulţiseră tot mai mult şi deveniseră din ce în ce mai sîcîitoare. O dovadă clară în acest sens o reprezintă cantitatea exagerat de mare de *Furnitox* care a fost găsită în locuinţa doamnei R. Dorind să-şi extermine duşmanii, chiriaşa doamnei C. a utilizat din plin praful ucigător, iar în camera în care locuia a încercat să se înconjoare cu un fel de cordon sanitar, peste care „agresorul" să nu mai poată trece. Furnicile au ripostat într-un mod absolut uluitor, dovedind că sînt capabile să producă o explozie atomică!

După toate probabilităţile, o bombă de dimensiunea unui bob de strugure a fost construită în atelierele de sub podeaua camerei în care a locuit doamna R. Printr-una din galeriile săpate în pereţii apartamentului, această bombă a fost ridicată pînă în tavan, cu ajutorul macaralei cu scripeţi pe care a descoperit-o M .S.B., iar de acolo ea a fost lansată printr-un orificiu aflat exact în dreptul fotoliului din faţa ferestrei. Atacul a fost declanşat în jurul orei 21^{30}, înainte ca victima să mai fi avut timpul să se ducă la culcare, iar explozia s-a produs în aer, la aproximativ 50-60 de centimetri deasupra podelei, şi a provocat dezintegrarea aproape instantanee a corpului doamnei R. şi a fotoliului în care aceasta aştepta ca somniferele consumate să-şi facă efectul. Fragmentele rămase (capul, comprimat ca urmare a presiunii şi a temperaturilor înalte provocate de lanţul dezintegrărilor atomice, o parte din laba piciorului stîng şi cele patru picioare ale fotoliului) s-au aflat plasate la marginea razei de acţiune a bombei, în timp ce tot restul a ocupat zona imediat învecinată cu epicentrul exploziei.

Unda termică a provocat crăparea oglinzii, topirea contactelor electrice ale întrerupătorului de lumină si încălzirea clanţei de la uşă, dar nu a mai reuşit să deterioreze în vreun fel celelalte obiecte (patul din spatele fotoliului şi cuvertura, covoraşul sau ziarele de pe podea). Oprirea ceasului electric la ora 4 şi 20 se datorează tot exploziei nucleare, care înainte de a topi firele din perete le-a supraîncălzit şi a provocat un salt, o accelerare bruscă a mişcării celor două limbi de pe cadran.

Ceea ce rămîne să mai aflăm e procedeul prin care furnicile au ajuns la performanţa de a realiza o bombă nucleară cu o masă critică atît de redusă.

După ce m-a ascultat cu cea mai mare atenţie, M.S.B. s-a uitat lung la mine si mi-a spus că în cazul în care ipoteza mea este corectă, furnicile reprezintă o ameninţare gravă pentru întreaga omenire.

Exact în timpul de care am nevoie pentru a formula această ipoteză, a continuat el, *pe planeta noastră se nasc 700 de milioane de furnici şi numai 40 de milioane de oameni! După cum poţi lesne constata, raportul acesta ne este net defavorabil! îţi dai seama ce se va întîmpla cu noi dacă secretul pe care îl deţin furnicile din această lo-*

cuinţă se va transmite şi altor comunităţi de furnici? Cred că cel mai înţelept lucru ar fi să le distrugem cît mai repede cu putinţă!

Poate că M.S.B. are dreptate. Dar înainte de a face acest lucru va trebui să intrăm *noi* în posesia secretului prin care masa critică a unei bombe atomice poate fi redusă atît de drastic!

Duminică, 29 iulie 1951

M.S.B. e din ce în ce mai neliniştit. A ajuns la convingerea că furnicile ne ameninţă direct existenţa şi că ar trebui să întreprindem cît mai repede ceva pentru a le opri expansiunea. Ca să mă convingă de fragili-

tatea situaţiei noastre şi de raportul de forţe net defavorabil nouă, el îmi schiţează un tablou care, într-adevăr, mi se pare şi mie extrem de ameninţător.
Planeta noastră, îmi explică el cu o figură răvăşită, *s-a format în urmă cu aproximativ 4,5 miliarde de ani. Dacă ne-am imagina un an convenţional în care să se cuprindă toată această perioadă de timp scursă de la începutul începuturilor si pînă în clipa de faţă, în aşa fel încît fiecare aproximativ 375 de milioane de ani reali să echivaleze cu o lună, iar naşterea Pămîntului să se plaseze la l ianuarie, atunci cianobacteriile, care fac parte din patrimoniul microscopic al planetei, au apărut pe data de 19 martie, cele mai vechi fosile vizibile cu ochiul liber ar putea fi plasate pe 26 noiembrie, strămoşul nostru din Neandertal, Homo sapiens, ar intra în scenă pe data de 31 decembrie, la orele 23 şi 52 de minute, agricultura si-ar face debutul în seara aceleiaşi zile, la orele 23 şi 59 de minute si, în fine, ştiinţa noastră modernă, în ultimele două secunde ale acestui calendar fictiv.*
Care crezi că este locul furnicilor în tabloul pe care tocmai ţi l-am prezentat?
Ei bine, în vreme ce omul îşi începe cariera planetară abia spre sfîrşitul zilei de 31 decembrie, furnicile apar în jurul datei de 21 decembrie, deci înainte de dispariţia dinozaurilor şi înaintea tuturor mamiferelor pe care le cunoaştem în acest moment! Iar pînă de curmă, mirmecologia a reuşit să înregistreze aproximativ 150 000 de specii răspîndite pe toate meridianele lumii!
Prin urmare, cine crezi că le-ar mai putea opri?
Luni, 30 iulie 1951
Am făcut o mare greşeală atunci cînd i-am împărtăşit lui M.S.B. convingerea că furnicile ar avea o legătură directă cu moartea doamnei R. si că această moarte s-ar putea datora unei explozii atomice. Sinceritatea mea a provocat o nenorocire ireparabilă. De

dimineaţă, cînd am vrut să ne continuăm cercetările, am constatat că în lipsa noastră, probabil în timpul nopţii, s-a declanşat un incendiu care a afectat aproape întreaga locuinţă a doamnei C. Distrugerea a fost apoi desăvîrsită de pompieri, care au reuşit să inunde complet camerele de la parter. Laboratoarele şi atelierele de sub podeaua încăperii în care a murit doamna R. au. f ost în întregime distruse, iar furnicile au dispărut fără urmă. Probabil că cele mai multe dintre ele au ars, iar puţinele supravieţuitoare au fost măturate de apă. După mirosul puternic de benzină care mai persista la sosirea noastră în holul de la intrare al clădirii, bănuiesc că focul a fost pus. Dar mă întreb, cine să fi fost autorul? M.S.B.? Sau mai degrabă *Biroul Federal de Investigatul* în orice caz, dacă a fost M.S.B., trebuie să recunosc că este un actor desăvîrsit! După ce am examinat împreună ruinele clădirii, a înce,put să se lamenteze şi să-mi explice cît de mult regretă că nu a putut fi de faţă la declanşarea incendiului, pentru a observa comportamentul furnicilor! Căci, susţine el, literatura de specialitate ar consemna cazuri în care, în astfel de situaţii, furnicile s-ar fi comportat ca nişte adevăraţi pompieri. Astfel, Marguerite Combes, fiica marelui botanist francez

Gaston Bonnier, ar fi afirmat într-un articol publicat în *Revue des Deux Mondes,* pe data de l aprilie 1930, că a reuşit să vadă cum mai multe furnici din specia *Rufa* ar fi stins cu apă un chibrit aprins, aruncat de la fereastra *Laboratorului de biologie a plantelor* din Fontainebleau, chiar peste intrarea furnicarului lor. *Deoarece angajaţii acelui laborator,* îmi explică foarte serios M.S.B., *obişnuiau să azvîrle adesea pe fereastră chistoace de ţigări aprinse, care aterizau în ierburile din apropierea furnicarului, insectele din colonia respectivă s-au obişnuit cu focul şi într-un moment în care existenţa lor a fost serios ameninţată, au reuşit să-l stingă.*
117

Nu ştiu ce să mai cred, dar mă tem că M.S.B. şi-a pierdut minţile! A citit prea multe cărţi despre furnici şi de aceea nu mai este în stare să discearnă între ficţiune şi realitate! îmi citează cu toată seriozitatea articolul acestei Marguerite Combes, dar nu mai reuşeşte să înregistreze adevărata lui semnificaţie, ascunsă cu umor în spatele datei de apariţie!

Marţi, 31 iulie 1951

Nu mai e nimic de făcut! După dezastrul de ieri nu vom mai reuşi niciodată să aflăm cît de departe au ajuns furnicile în cercetările lor de fizică nucleară. Lucrul acesta ar fi putut să aibă pentru noi o importanţă capitală! Si n-o să-mi iert niciodată faptul că n-am dus pînă la capăt ideea care mi-a venit după ce am ascultat relatările lui M.S.B. în legătură cu cadoul primit de sultanul Soliman din partea unui şah al Persiei. Ar fi trebuit să-i trimit generalissimului losif Visarionovici Stalin cîteva furnici din colonia distrusă de pompieri! Poate că fizicienii de la Dubna ar fi fost în stare să reconstituie cu ajutorul lor experienţele de la St. Petersburg.

Mă mai nelinişteşte si faptul că înainte de a ne despărţi, M.S.B. mi-a pus această întrebare neobişnuită: *Domnule F., am reuşit să stabilim modul în care a murit doamna R., ştim cine sînt autorii „crimei", care a fost motivul lor şi cunoaştem chiar şi arma întrebuinţată. Un singur lucru ar mai fi de lămurit. Dacă acceptăm ideea că furnicile au reuşit cu adevărat să producă explozia unei bombe nucleare, atunci pe ce cale au ajuns ele la secretul de fabricaţie al acestei bombe?!*

Ce puteam să-i răspund?

Domnule B., cred că îţi dai seama că nu avem prea multe explicaţii la îndemînă. După umila mea părere, nu există decît trei posibilităţi. Primo: *printre furnicile din*

St. Petersburg s-a născut un Einstein, un Oppenheimer sau un Heisenberg. Secundo: furnicile noastre l-au citit pe H. G. Wells, în fine, tertio: *furnicile au dispus de un spion genial, care nu numai că a reuşit să pătrundă pînă la locul în care sînt ţinute documentele strict-secrete ale* Pentagonului, *dar a fost în stare să le mai şi descifreze!*

EPILOG

în dosarul *Stenogramelor de la Geneva* există şi o fişă detaliată a modului în care fizicianul american de origine germană Hermann Fliege a fost racolat de serviciile secrete sovietice.

Imediat după încheierea celui de al doilea război mondial, americanii şi sovieticii s-au lansat într-o cursă infernală pentru capturarea unui număr cît mai mare de specialişti germani din cele mai diferite domenii ale ştiinţei şi tehnicii. Ca urmare a acestei neobişnuite competiţii declanşate între foştii aliaţi, în zona de ocupaţie sovietică au fost „vînaţi" specialiştii în motoare cu reacţie de la uzinele *Junkers* din Dessau, inginerii de la fabricile BMW din Strassfurt, *Siebel* din Halle şi *Askania* din Berlin. Apoi chimistii de la uzinele *Leuna* din Bitterfeld, electroniştii de la *Telefunken* şi *AEG* (în Berlin), ba chiar si lucrătorii de la uzinele *AGFA* din Wolfen. Numai din Jena ruşii au reuşit să scoată peste 300 de opticieni de la

fabricile *Zeiss* si *Schott,* pe care i-au transportat în U.R.S.S. în octombrie 1946.
însă acţiunea cea mai spectaculoasă a fost pusă la cale de către spionajul militar sovietic chiar în Berlin. Pentru a-i atrage pe savanţii germani care lucrau în zona vestică a oraşului, ruşii le-au oferit locuinţe extrem de confortabile într-unul din cartierele cele mai elegante din Est *(Hirschgarten)* si salarii mult mai mari decît cele cu care aceştia fuseseră obişnuiţi pînă

atunci. Printre cei care au căzut în plasa întinsă de sovietici s-a numărat şi fizicianul Hermann Fliege. Dar spre deosebire de majoritatea colegilor săi germani, care după ce au acceptat să se stabilească în Berlinul de Est au fost transportaţi în Rusia împreună cu laboratoarele şi uneori chiar cu familiile lor, Hermann Fliege s-a angajat să lucreze pentru ruşi, ca spion infiltrat în S.U.A. Explicaţia acestei manevre destul de primejdioase este simplă, în U.R.S.S. ruşii nu prea ar fi avut cum să-1 utilizeze. Şi iată de ce!
în 1945-1946, pentru sovietici, americani, francezi sau englezi, prioritatea absolută o reprezentau savanţii atomişti şi constructorii germani de rachete. Or, din acest punct de vedere, echipele americane şi engleze (în primul rînd celebra *Misiune Alsos)* au reuşit să-i captureze pe aproape toţi fizicienii din jurul lui Werner Heisenberg, precum şi întregul grup al constructorilor de rachete de la Peenemiinde, în frunte cu Werner von Braun. Toti aceştia au fost transportaţi fie în Anglia, fie în Statele Unite ale Americii. Pentru a micşora decalajul creat în urma tuturor acestor operaţiuni, rusii au recurs la soluţia plasării unor agenţi secreţi în chiar rîndurile americanilor. După ce a fost instruit în Berlinul de Est, Hermann Fliege a fost trimis din nou în Vest, spre a se lăsa capturat acolo de englezi sau de americani. Ceea ce s-a şi întîmplat. Odată ajuns în Statele Unite în vara anului 1947, el a fost încadrat în echipa lui Enrico Fermi, la *Metallurgical Laboratory* din Chicago, de unde a reuşit să le transmită ruşilor informaţii de o valoare inestimabilă. Cel dintîi raport expediat de Hermann Fliege *NKVD-ului* conţine date secrete în legătură cu procedeul de îmbogăţire a uraniului necesar pentru fabricarea unei bombe atomice, în felul acesta, ruşii au reuşit să anuleze un decalaj de cel puţin cinci ani şi să realizeze încă din 1949 propria lor bombă atomică.

Fizicianul Hermann Fliege a încetat din viaţă în noiembrie 1968, în condiţii destul de misterioase. Dar lucrul acesta nu vrea să însemne în nici un caz că pînă în toamna anului 1994, americanii ar fi ştiut ceva despre legăturile sale cu spionajul sovietic.
M. S. Brian a predat pînă în anul 1982 la Universitatea din Harvard, fiind unul dintre profesorii cei mai îndrăgiţi ai studenţilor de la secţia de ştiinţe ale naturii. Insă renumele său a depăşit cu mult cadrul destul de îngust al specialităţii sale. Pe de altă parte, la Harvard toată lumea este de părere că într-o viată anterioară M. S. Brian trebuie să fi fost cu siguranţă furnică. Bineînţeles, şi-a încununat cariera ştiinţifică publicînd o monografie despre viaţa socială a furnicilor, care este considerată de către toţi mirmecologii drept o lucrare standard, greu, dacă nu chiar imposibil de depăşit. Această monografie se intitulează *The Formicidae of Florida* si a apărut la Harvard în 1974.
De doamna Mary Hardy Reesler nu-şi mai aduce nimeni aminte. Nici măcar inspectorul Christopher Kuppilas, care pînă la urmă a trebuit să se consoleze

cu ideea că moartea ei a fost rezultatul unei crime perfecte al cărei secret nu va putea fi niciodată dezlegat.
Vestitele livezi cu lămîi şi portocali din St. Petersburg au căzut de mult în paragină. Multe dintre ele au fost împărţite şi vîndute de proprietarii lor în mici parcele, ca să facă loc unor căsuţe cochete în care s-a mutat noua generaţie de funcţionari si de mărunţi oameni de afaceri ai oraşului. Dar în grădiniţele din jurul acestor locuinţe, sturzii sînt la fel de zgomotoşi şi de enervanţi ca pe vremuri, atunci cînd scot cîrîiturile lor guturale *(Tshack!).*
Casa doamnei P. M. Carpenter a fost demolată la scurt timp după consumarea incendiului devasta-

121
tor din 1951. Pe locul ocupat de ea şi de alte cîteva clădiri învecinate a fost amenajat mai întîi un parc de distracţii pentru copii, iar apoi un imens complex de magazine adăpostite într-o hală cu sute de secţii şi de raioane întinse pe mai multe etaje, ca într-un labirint suprapus.
Nici despre furnicile inteligente din St. Petersburg nu se mai ştie nimic. Se pare că au pierit cu adevărat în incendiul din noaptea de 29 spre 30 iulie 1951. Cu toate acestea, mai ales la sfîrsitul unei săptămîni de lucru, cînd mii de persoane se adună pentru cumpărături în complexul de magazine construit pe locul ocupat cîndva de locuinţa doamnei Carpenter şi aleargă în toate direcţiile, după tot felul de obiecte şi de alimente, conform unor reguli care, desigur, există, dar rămîn ascunse ochiului nostru profan, ai din nou senzaţia că te afli în mijlocul unui furnicar uriaş.
Un singur amănunt din toată această poveste ii\-credibilă a rămas pînă astăzi nelămurit. Este vorba de telegrama pe care curierul Societăţii *Western Union* a încercat să i-o înmîneze doamnei Mary Hardy Reesler în dimineaţa zilei de luni, 2 iulie 1951. Oricît ar părea de curios, nici inspectorul de poliţie Kuppilas, nici mirmecologul M. S. Brian, nici fizicianul Hermann Fliege şi nici gazetarii care au scris pe larg despre *Misterul camerei închise* nu i-au acordat vreo atenţie. Şi totuşi n-ar fi deloc exclus ca această telegramă ciudată să fi cuprins tocmai declaraţia oficială de război adresată doamnei Reesler de furnicile din St. Petersburg. Altfel spus, cheia misterului!
122
<titlu>Sarakarmaphalatyaga
O poveste de dragoste</titlu>
Pentru Nicole
Sunt un adversar hotărît al mersului cu liftul, în primul rînd, din motive de sănătate. Am aproape 43 de ani, exercit o meserie sedentară care mă ţintuieşte ore întregi la masa de lucru şi din acest motiv am ajuns să cîntăresc peste 90 de kilograme. De aceea, urcatul sau coborîtul scărilor rămîne pentru mine una dintre puţinele forme de activitate fizică. Aproape un sport!
în al doilea rînd, pentru că mi-e frică. Dar nu de daustrofobie sau, şi mai rău, de ghinion, ci pur şi simplu de faptul că ori de cîte ori nimeresc într-un lift, urmează în mod obligatoriu să mi se întîmple ceva neobişnuit. Si cînd fac această afirmaţie ştiu ce spun! Am avut ocazia s-o verific de mai multe ori. Iată un singur exemplu:
în Bucureşti, la scurt timp după inaugurarea aripii noi a *Facultăţii de Istorie,* am avut proasta inspiraţie să recurg la lift pentru a ajunge mai repede la biblioteca de la ultimul etaj, de unde trebuia să împrumut o carte. Bineînţeles, am rămas blocat între etaje aproape trei sferturi de oră. Fiind vară, am fost nevoit să aştept cuminte în clădirea pustie pînă cînd să-şi facă apariţia cineva care să mă scoată de acolo.
Dacă stau să mă gîndesc mai bine, prima experienţă de acest gen am făcut-o încă de pe vremea stu-

denţiei, tot într-unul din localurile *Universităţii,* la *Facultatea de Litere* din Bucureşti, unde poate fi admirată una dintre cele mai pitoreşti instalaţii de lift din tot oraşul.
123

Eram student în anul al III-lea, descoperisem în depozitele *Bibliotecii de Stat* o piesă de teatru scrisă de criticul literar Titu Maiorescu în tinereţe, la Viena, şi trebuia să ţin o comunicare ştiinţifică la care fuseseră invitaţi aproape toţi profesorii mei, în frunte cu decanul şi cu şeful *Catedrei de literatură.* Am fost la un pas de un fiasco total! Dorind să ajung cît mai repede în sala în care urma să-mi ţin comunicarea, am făcut greşeala să iau liftul. E uşor de ghicit ce mi s-a întîmplat: am rămas blocat în cabină! Şi pentru că s-a nimerit să fie duminică dimineaţa, pînă la prînz a fost imposibil să se ia legătura cu mecanicul Facultăţii, care se ocupa de zarzavaturile din grădina de legume a socrilor săi, undeva la marginea oraşului, prin *Colentina.* în cele din urmă i-am încredinţat unui coleg de grupă referatul pe sub uşa liftului, urmînd ca acesta să-1 citească în numele meu. Cîteva studente din anii mai mici au organizat un fel de ştafetă şi din zece în zece minute una dintre ele îşi făcea apariţia în dreptul cabinei în care rămăsesem prizonier, ca să-mi relateze pe scurt modul în care evoluau lucrurile, în orice caz, am fost cît se poate de frustrat pentru că nu mi-am putut trăi în mod direct momentul „debutului ştiinţific", în sala de la etajul al doilea în care *Cercul de istorie literară* al Facultăţii noastre îşi ţinea şedinţele săptămînale, chiar dacă la numai cîteva luni după consumarea evenimentului mi-am văzut publicat studiul în *Analele Universităţii,* ceea ce pe vremea aceea mi s-a părut un lucru extraordinar. Sigur, mi s-ar putea aduce obiecţia că pînă la urmă n-am avut decît de cîştigat (pe lingă publicarea studiului, aventura prin care trecusem a făcut numaidecît „turul" Facultăţii, transformîndu-mă peste noapte într-un mic erou) sau că, oricum, nu se întîmplă în fiecare zi să rămîi blocat într-un lift. Şi apoi, chiar dacă accidentele acestea ar fi extrem de frecvente,

liftul nu e avion. Deci nu are nici un rost să transformăm o defecţiune mecanică oarecare într-o catastrofă de proporţii cosmice.

în principiu aşa este. Dar cînd mă urc eu într-un lift, lucrurile se complică!

Iar pe de altă parte, nu e deloc sigur că rămasul într-o cabină de lift, blocat ore întregi între etaje, este o treabă chiar atît de nevinovată sau de lipsită de riscuri.

După cutremurul din 1977, o colegă de facultate care locuia la ultimul etaj al unui bloc de pe bulevardul *Mihai Bravu* mi-a povestit cum, încercînd să ajungă cît mai repede la parter, s-a repezit să ia liftul, în momentul în care cabina s-a pus în mişcare, curentul electric s-a întrerupt în tot oraşul, aşa încît a rămas suspendată între etaje, fără nici un ajutor şi fără nici o posibilitate de a se mai salva. De teama unui nou cutremur, pînă a doua zi nimeni n-a mai îndrăznit să intre în clădire. Cînd a fost scoasă de acolo, după o aşteptare de mai bine de douăsprezece ore, colega mea a constatat că albise.

Un caz şi mai dramatic se petrece într-o povestire de Mârquez în care o femeie de serviciu rămîne blo-

cată în casa celor care au angajat-o, într-un orăşel izolat dintr-o ţară latino-americană. Dacă îmi amintesc bine, povestirea debutează cu scena în care proprietarii se pregătesc să-şi părăsească locuinţa pentru a pleca în concediu. După ce i-au dat femeii din casă ultimele instrucţiuni, aceştia au coborît cu liftul la parter, şi-au strîns bagajele si apoi au întrerupt curentul electric de la un tablou central plasat în vestibulul din dreptul intrării principale. Dar între timp, menajera, care se afla la etajul întîi, a luat la rîndul ei liftul pentru a-i mai întreba ceva pe stăpîni. Nu i-a mai putut ajunge din urmă! Abia la sfîrşitul concediu-

lui proprietarii casei o vor descoperi în cabina liftului, moartă de foame şi de sete!
Ca să nu mai vorbim de exemplele neliniştitoare din proza lui Isaac Asimov sau Mircea Eliade, în care personajele intră într-o cabină de lift din secolul nostru, pentru a se trezi apoi, nu se ştie prin ce minune, într-un univers paralel sau într-o secvenţă de timp care ţine de un cu totul alt secol!
Din nefericire pentru mine, la *Universitatea Ruhr,* unde fusesem invitat ca profesor din semestrul de vară al anului 1993, deplasările cu liftul nu puteau fi evitate. De fapt, Universitatea din Bochum (cu cei aproape 50 000 de studenţi înmatriculaţi în momentul sosirii mele în Germania) este un *campus* uriaş, plasat pe nişte dealuri domoale, în partea de sud-est a oraşului, deasupra unor mine de cărbuni dezafectate la începutul anilor '60. Spre nord, în dreptul staţiei metroului „35", care traversează oraşul de la Răsărit la Apus şi face legătura între *Hustadt* şi castelul *Striinkede* din Herne, se află o parte din cămine, biserica studenţească şi centrul comercial al Universităţii, cu magazine şi librării, poştă, farmacie, agenţii de turism, sucursale de bănci, cofetării, cafenele şi mici restaurante, dintre care unul chinezesc, înghesuit între două prăvălii de articole coloniale şi de computere, şi altul italienesc, frecventat aproape numai de studenţi, poate şi din cauza firmei sale cu pretenţii academice *(Summa cum Laude).* Spre sud, dincolo de staţia de metrou, sînt plasate bibliotecile şi laboratoarele, administraţia Universităţii, terenurile de sport, o sală circulară de spectacole, cam de proporţiile *Circului de Stat* din Bucureşti, o cantină *(Mensa)* în care pot lua masa cîteva mii de studenţi şi cele treisprezece blocuri de cîte unsprezece etaje fiecare, dispuse pe două rînduri şi grupate pe discipline *(medicină, ştiinţele naturii, inginerie* etc.).

Cele trei clădiri în care se află *Facultatea de Medicină* şi *Centrul tehnologic* al Universităţii seamănă cu nişte crucişătoare imense, cu punţi de comandă, catarge şi coşuri vopsite în mai multe culori, iar pe terasa facultăţilor de matematică, geologie şi geografie, plasate într-un bloc de la extremitatea sud-estică a *campusului,* chiar în dreptul *Grădinii botanice,* se înalţă o imensă antenă parabolică şi cupolele unor mici observatoare astronomice, care privite de departe arată ca nişte jumătăţi de dovleac.
Cei mai mulţi dintre studenţii cu care am stat de vorbă pe această temă sînt de părere că Universitatea Ruhr, cu blocurile ei de beton şi de sticlă, este una dintre cele mai „reci" universităţi din Germania, însă în luna martie, înainte de începutul semestrului de vară, pe pajiştile dintre cele două rînduri de clădiri înfloresc pe neaşteptate cîteva mii de narcise. Mai întîi cele galbene, de dimensiunea unor ceşcuţe de ceai, şi abia după aceea, la un interval de două-trei săptămîni, cele albe, mult mai puţin numeroase, dar mai elegante şi mai convingătoare în simplitatea lor.
Vara, în timpul zilelor călduroase, foarte mulţi studenţi preferă să rămînă afară, întinşi la soare (cu re-

zultatul că în cel mai scurt timp majoritatea fetelor arată ca nişte raci scufundaţi în apă clocotită) sau instalaţi unul lîngă altul pe treptele de la capătul drumurilor de acces din partea de sud a *campusului,* în schimb, seara, după ce majoritatea studenţilor a plecat acasă, pantele dealurilor sînt luate în stăpînire de zeci sau poate chiar sute de iepuri, iar din vîrful coloşilor de beton şi sticlă, luminate de ultimele raze ale soarelui care apune, răzbat pînă departe concertele unor mierle singuratice, supravegheate din cînd în cînd de cîte o pereche de ulii care se rotesc în cercuri, la mari înălţimi. Din camera mea de la ultimul etaj al clădirii „GB", unde sînt instalate o parte din birourile

Facultăţii de romanistică, le pot urmări zborul care se prelungeşte întotdeauna spre sud, în direcţia Ruhrului şi a salbei de lacuri de la Kemnade.
Iar ca să ajung aici, la etajul *„8",* trebuie, vrînd-nevrînd, să iau liftul. In plus, în timpul zilei sînt obligat să cobor cel putin o dată la *copiatoarele* de la subsol, ca să nu mai vorbesc de nenumăratele drumuri spre amfiteatre şi spre sălile de seminar aflate şi ele în partea de jos a clădirii. Aşa încît astăzi, cînd mă gîndesc la sutele de „urcări" şi de „coborîri" pe care le-am făcut cu lifturile din clădirea „GB", de la parter („02") la etajul „8" şi invers, de la biblioteca seminarului de romanistică la *copiatoarele* de la „03" sau la sălile de seminar si de cursuri, trebuie să mă felicit şi să-mi spun că am avut noroc. Am scăpat destul de uşor!
Totul a început chiar înainte de vacanţa de Crăciun. Cele cinci cabine de lift din partea de nord a clădirii „GB" (în aripa de sud funcţionează alte cinci lifturi) fuseseră decorate cu panglici multicolore, abtibilduri şi steluţe de staniol. Am fost luat prin surprindere, deşi ar fi trebuit să mă aştept la aşa ceva după atmosfera sărbătorească din *Centrul comercial* al Universităţii, unde în fiecare zi mici orchestre, coruri de copii şi chiar măicuţele de la o mînăstire din apropiere dădeau scurte concerte pentru studenţi şi pentru vizitatorii întîmplători.
într-una din zile, urcînd ca de obicei spre biroul meu de la etajul „8", am constatat cu stupoare că în cabina „3" în care mă instalasem împreună cu alţi cîţiva profesori şi studenţi, cineva mîzgălise pe unul din pereţii metalici ai liftului un desen oribil, folosind în acest scop culoarea cea mai stridentă şi mai provocatoare: *rosul.* Chiar în momentul în care se deschideau cele două uşi glisante ale cabinei, de pe peretele din faţă te lua în primire un omuleţ roşu, un fel de homuncul dizgraţios şi crăcănat, aplecat spre inte-

rior pînă la limita de la care aveai impresia că, în mai puţin de o fracţiune de secundă, urma să se prăbuşească peste tine. Si pentru ca efectul să fie şi mai puternic, din gură îi ţîsneau, ca dintr-o adevărată fîntînă arteziană, zeci de stropi sîngerii care se împrăştiau în toate direcţiile, ca un evantai de noroi, dîndu-ţi aproape instantaneu senzaţia că ai fost murdărit din cap pînă-n picioare. Eram oripilat!
Chiar în seara aceleiaşi zile, înarmat cu o găleată de plastic pe care am împrumutat-o de la unul dintre colegii mei, m-am apucat să curăţ cu apă şi detergenţi peretele profanat al ascensorului. Mai întîi însă, am apăsat pe senzorul de apel al celor cinci lifturi şi am constatat destul de uimit că n-a fost nevoie să repet operaţia: cabina „3" a sosit aproape imediat. Celelalte lifturi *se* mişcau pe alte traiectorii. Cînd uşile cabinei s-au retras în perete am fixat două ghemotoace de hîrtie în orificiile de pe canaturile din stînga şi din dreapta, în aşa fel încît să întrerup funcţionarea celulei fotoelectrice care comanda închiderea şi deschiderea ascensorului. Cabina „3" a rămas imobilizată la etajul „8", pînă ce am reuşit să şterg cu buretele

înmuiat în găleata cu detergenţi monstrul de pe peretele din faţă. Atmosfera sărbătorească a revenit ca prin minune. Am îndepărtat cele două ghemotoace de hîrtie şi înainte de a părăsi cabina am apăsat pe toti senzorii de comandă, de la „8" şi pînă jos, la „03", pentru a mă convinge că totul a reintrat cu adevărat în normal. *Ledurile* roşii de pe rama din stînga uşii, împreună cu cele unsprezece cifre afişate în panoul orizontal din partea de sus a cabinei s-au aprins dintr-o dată, ca o ghirlandă de beculeţe colorate într-un pom de Crăciun.

După ce mi-am strîns instrumentele cu care făcusem curăţenie m-am retras în biroul meu, aproape de mijlocul culoarului de legătură dintre aripa de

nord şi cea de sud a clădirii. Cînd m-am reîntors în holul de la etajul „8" pentru a pleca acasă, cabina „3" mă aştepta cu uşile deschise!

Adevărul este că observasem cu mai mult timp în urmă că ceva nu e în regulă cu mine sau cu liftul. Cu cîteva luni înainte de întîmplarea din preajma Crăciunului, la sfîrşitul unui seminar din timpul semestrului de vară (primul meu semestru la Bochum), am intrat împreună cu mai mulţi studenţi de la parter în cabina „3". In momentul în care mi-am apropiat degetul arătător la cinci-sase centimetri de senzorul etajului „8", unde vroiam să ajung în acea dimineaţă, s-a produs o scînteie şi beculeţul roşu s-a aprins instantaneu. Probabil că surpriza mea a fost atît de mare, încît studenţii care observaseră scena au izbucnit în hohote de rîs.

Pe vremea aceea m-am oprit la o explicaţie „deterministă", care excludea orice factor iraţional sau supranatural. Veneam de la un seminar la care dezbătusem foarte aprins o temă extrem de interesantă şi de aceea eram, pur si simplu, „încărcat" cu electricitate sau cu biocurenţi de înaltă tensiune!

După Crăciun însă, manifestările de simpatie ale cabinei „3" au început să devină din ce în ce mai evidente si mai greu de explicat. Pe cea dintîi m-am încăpăţînat s-o consider în continuare un accident bizar sau o simplă coincidenţă. La sfîrşitul unei zile de lucru am luat ca de obicei cabina „3" şi am apăsat pe senzorul „02" pentru a coborî la parter. Eram singur (după ora şapte sau opt, clădirea secţiilor de filologie e aproape pustie) si *ledul* roşu pe care tocmai îl activasem mi-a clipit prietenos. Mai tîrziu, cînd am recapitulat în memorie întîmplarea, mi-am dat seama că în timp ce coboram am început să mă gîndesc din ce în *ce* mai intens la cafeneaua profesorilor de la „03", unde profesorul Manfred Dietz, un bărbat

mărunt şi rotofei, cam de aceeaşi vîrstă cu mine, dar afişînd în permanenţă un aer optimist, de universitar lipsit de griji, vesel şi răsfăţat, mă invitase imediat după sosirea mea la Bochum pentru a mă familiariza cu noii mei colegi şi cu ambianţa universitară, cum afirmase el, făcîndu-mi complice cu ochiul. Cînd liftul s-a oprit şi s-au deschis uşile am avut un moment de descumpănire, pentru că nu mai recunoş-

team ieşirile obişnuite spre foaierul mare de la parter, în cele din urmă am zărit pe unul din pereţii holului cifra care indica faptul că mă aflam la nivelul „03". Am revenit în cabină pentru a verifica încă o dată dacă nu cumva am apăsat din greşeală pe un alt buton. Beculeţul roşu de la „02" era aprins în continuare, dar cabina „3" mă dusese mai departe, pînă la etajul la care mă gîndeam şi la care profesorul Dietz mă făcuse să mă simt aproape ca acasă!

La puţin timp după cea dintîi „călătorie telepatică" a urmat ceva şi mai ciudat.

De data aceasta sosisem de dimineaţă la Facultate şi urcasem spre biroul meu de la etajul „8". M-am trezit din nou în cabina „3", plină pînă la refuz de profesori şi de studenţi. Toată lumea se grăbea să ajungă la ore şi din cauza numărului mare de comenzi, cei nouă senzori, de la parter („02") şi pînă la etajul „8", erau activaţi. Au urmat un „oprit" şi un „pornit" continuu, din zece în zece secunde, cu alte cîteva intrări şi ieşiri ale altor profesori şi studenţi, spre exasperarea vizibilă a celor care trebuiau să ajungă, ca;şi mine, la ultimul etaj. începusem să meditez la nocivitatea şocurilor pe care urma să le mai recepţionez şi să mă întreb dacă nu era mai înţelept să-mi cqntinuu drumul pe scări. Şi atunci s-a întîmplat din nou un lucru incredibil. Comenzile de oprire la etajele „5", „6" şi „7" au fost ignorate şi cabina „3" s-a oprit direct la etajul „8", în ciuda revoltei sau a

protestului celor care ar fi trebuit să coboare mai înainte.
Cu toate că detest indiscreţiile, m-am apucat să-i povestesc toate aceste peripeţii neobişnuite noului meu coleg de la Catedra de spaniolă a Facultăţii, profesorului Manfred Dietz, în familia căruia mi-am petrecut numeroase sfîrşituri de săptămînă. Cum era de aşteptat, profesorul Dietz a refuzat să ia în serios întîmplările pe care i le înşiram din ce în ce mai intrigat. Ba mai mult, după un timp a început să mă ia peste picior, botezînd cabina „3", „Sabina" şi reproşîndu-mi cu o îngrijorare bine jucată că m-aş fi îndrăgostit de ea şi că mi-aş fi pierdut capul. Ori de cîte ori ne întîlneam pe coridoarele Facultăţii (el lucra într-un birou de la etajul „7") mă ruga să-i transmit Sabinei salutările sale respectuoase, iar atunci cînd pierdeam la partidele de bridge sau de canastă pe care le organiza destul de des la el acasă si unde noi doi formam de obicei o echipă extrem de redutabilă, îmi reproşa zîmbindu-le celorlalţi cu subînţelesuri că m-am îndrăgostit cu siguranţă de vreo nemţoaică blondă şi că în Facultate se vorbeşte din ce în ce mai insistent despre legăturile mele secrete cu o oarecare Sabina.
Nu ştiu dacă eram chiar îndrăgostit, dar sigur e că mă comportam ca atare. Mă gîndeam tot timpul la „Sabina", iar dimineaţa, cînd ajungeam la Facultate sau după-amiaza, la plecare, aveam o strângere de inimă la ideea că s-ar putea să n-o întîlnesc.
La un moment dat, exasperat probabil de confesiunile mele din ce în ce mai amănunţite (între altele i-am povestit cum, întîmplîndu-se să strănut în cabina liftului am auzit-o cît se poate de clar pe Sabina urîndu-mi *sănătate),* profesorul Dietz mi-a dat să citesc un articol care tocmai apăruse într-o revistă de uz intern a Universităţii *(Rubens)* şi în care era vorba

despre o iminentă raţionalizare a întrebuinţării ascensoarelor. Asta avea să-mi scoată pentru totdeauna din cap, susţinea el, teoriile despre *sufletul misterios al Sabinei* şi despre dragostea de care ar fi fost capabilă o biată cutie de tinichea prevăzută cu ventilator, butoane de comandă, telefon pentru avarii şi lămpi de semnalizare.
Şi într-adevăr, articolul pe care mi-1 adusese şi care se intitula *Taxe pentru utilizarea raţională a ascensoarelor* a făcut asupra mea o impresie extrem de puternică. Era de o trivialitate inimaginabilă! Iată-1 reprodus aici, în întregime:
în curînd, la *Universitatea din Bochum* se vor percepe taxe de ascensor. Pentru început, această măsură se va aplica doar celor care urcă sau coboară mai puţin de trei etaje, în schimb, persoanele care au de parcurs un număr mai mare de trei etaje vor putea utiliza liftul în mod gratuit.
După ce *Rectoratul* a aprobat propunerile „Comisiei de expertiză *Ascensorul"* (o echipă alcătuită din specialişti în ştiinţele sociale şi economice, ingineri, medici si reprezentanţi ai Departamentului de aplicaţii tehnologice), urmează să intre în acţiune

mecanicii, începînd cu data de l aprilie 1994, ei vor trece la dotarea celor 145 de lifturi ale Universităţii cu linii de blocaj automat, computere neuronale şi aparate laser pentru contabilizarea taxelor.
Din punct de vedere teoretic, acest proiect face de mai mult timp obiectul unor discuţii şi analize în cadrul *Universităţii Ruhr.* Cercetările întreprinse şi-au accelerat ritmul mai ales din momentul în care cheltuielile anuale reclamate de asistenţa şi de repararea lifturilor au atins nivelul unor sume cu mai mult de şase cifre. Cea dintîi concluzie la care s-a ajuns a fost aceea că studenţii şi profesorii circulă prea mult cu liftul. Şi asta mai ales în ceea ce priveşte deplasările

scurte. Conform datelor furnizate de un mare număr de teste efectuate de medicii Universităţii noastre pe oameni şi pe animale, *Comisia de expertiză* a ajuns la concluzia că utilizarea lifturilor pe o porţiune mai mică de trei etaje este nu numai costisitoare, dar şi extrem de dăunătoare pentru sănătate. Opririle şi pornirile repetate la intervale scurte pot afecta în mod grav (asemenea loviturilor pe care le primeşte un boxer) creierul uman sau alte organe interne, cum ar fi pancreasul, ficatul sau splina, în afară de aceasta, psihologii au semnalat existenţa unui factor suplimentar de risc, atunci cînd deplasările se efectuează în spaţii mici şi supraaglomerate.
Aceeaşi comisie a putut constata că în ultimii doi ani, mai mult de două treimi din totalul deplasărilor cu liftul s-au limitat la unul sau două etaje, în cazul celor 30 de lifturi de la secţiile de ştiinţe umaniste (clădirile „GA", „GB" şi „GC"), numărul acestor mişcări pe distanţe scurte si foarte scurte a depăşit proporţia de 80%. în plus, datorită acestei ponderi exagerate a pornirilor si opririlor, timpul de care au nevoie persoanele ce doresc să parcurgă distanţe mai mari a crescut considerabil. Aşa de exemplu, în clădirea „GA" (în care se află secţiile de teatru, arte plastice şi istorie), pentru a parcurge distanţa dintre nivelul inferior („03") si cel superior (etajul „8"), o persoană are nevoie de 15 minute şi 28 de secunde.
Pentru toate aceste motive, începînd din semestrul de vară 1994 persoanele care vor continua să .utilizeze lifturile în vederea unor deplasări pe distanţe scurte şi foarte scurte vor trebui să achite o taxă obligatorie de 0,50 DM pe etaj. Vor fi exceptaţi de la plata acestor taxe invalizii, handicapaţii de orice fel, gravidele şi studenţii care au depăşit vîrsta de 50 de ani.
Pentru punerea în practică a proiectului se vor distribui tuturor studenţilor şi profesorilor cartele elec-

tronice şi vor fi utilizate computere neuronale, capabile să identifice figura oricărei persoane, chiar şi atunci cînd aceasta nu s-a mai bărbierit de cîteva zile sau a recurs la schimbarea coafurii şi a culorii părului.
Administraţia Universităţii apreciază că toate investiţiile reclamate de realizarea proiectului (aproximativ 750 000 DM) vor fi amortizate chiar în cursul acestui an.
De altfel, *Universitatea Ruhr* nu este cea dintîi Universitate la care se percep taxe pentru utilizarea ascensoarelor. încă din anul 1987, la *Universitatea Lomonosov* din Moscova se experimentează un program asemănător, chiar dacă soluţia la care s-a ajuns în fosta U.R.S.S. este cu totul alta. Ca efect al succesului neaşteptat de rapid al noii politici economice *(perestroika),* încasarea taxelor de ascensor a devenit aici o meserie rezervată şomerilor.
Fireşte, nu puteam lua în serios articolul din revista *Rubens,* deşi multe din ideile cuprinse în el mi se păreau judicioase şi chiar realizabile. Mai mult ca sigur însă, trebuia să fie vorba de o farsă şi cea mai bună dovadă în acest sens o constituia faptul că articolul respectiv apăruse pe data de l aprilie!

Ca să mă convingă totuşi că articolul din *Rubens* era cît se poate de serios, Manfred mi-a mai arătat o scurtă notiţă din ziarul *Ruhr Nachrichten,* referitoare la vizita pe care rectorul Universităţii din Bochum, profesorul Karl Rohrmann, o făcuse cu puţin timp în urmă la *Casa Albă,* unde a fost primit de preşedintele Bill Clinton şi de soţia acestuia, Hillary Clinton, *prima Doamnă a Statelor Unite ale Americii.* Cu acest prilej a fost semnat un important protocol de transfer tehnologic în virtutea căruia Statele Unite se angajau să livreze Universităţii din Bochum o instalaţie completă de telefoane digitale, în timp ce *Universitatea Ruhr* ceda *Pentagonului* dreptul de a utiliza pe

o perioadă de cinci ani algoritmul sistemului de identificare facială, pus la punct de specialiştii secţiei sale de informatică neuronală.
Deci proiectul „Comisiei de expertiză *Ascensorul"* urma să fie pus în practică şi bietele *mele fantasme de universitar intrat prematur în zona tulbure a andropauzei* (chiar aceasta fusese expresia folosită de Manfred Dietz, *andropauză)* aveau să-si piardă orice suport.
Bineînţeles că articolul din revista *Rubens* a avut asupra mea un cu totul alt efect decît cel scontat de colegul meu. După ce 1-am citit cu cea mai mare atenţie, înăbuşindu-mi cu greu revolta, am reluat cu şi mai multă aprindere discuţiile despre *inteligenţa organismelor inferioare* şi a sistemelor bazate pe legături şi circuite anorganice.
în faţa ironiilor ieftine de care profesorul Dietz începuse să cam abuzeze în ultimul timp, eu am venit cu rezultatul concret al experienţelor americanului Cleve Backster, specialist în construcţia detectoarelor de minciuni, denumite de el *poligrafe.* Utilizînd aceste aparate, Backster a reuşit să demonstreze că plantele simt exact ca şi noi, oamenii, ba chiar că sînt în stare să ne ghicească gîndurile şi să ne anticipeze acţiunile. Decizia mentală de a tăia frunzele unei begonii, de exemplu, îi provoacă acesteia un şoc atît de puternic, încît oscilograma realizată de un aparat de detectat minciuni care a fost pus în legătură cu tulpina plantei respective înregistrează imediat o deviere extrem de puternică. Ceva mai mult, într^un studiu publicat în revista *Natura,* Cleve Backster dă şi exemplul unui prieten chestionat în prezenţa unei violete de Parma pe care a conectat-o în prealabilla un *poligraf de* sensibilitate medie. Ei bine, exact ca atunci cînd o persoană este supusă unor teste cu ajutorul unui aparat de detectat minciuni, planta a

înregistrat toate răspunsurile neadevărate ale subiectului examinat. In cadrul aceleiaşi serii de experienţe, Backster a putut să constate că trandafirii pe care îi îngrijea în grădina din spatele locuinţei sale începeau să emită un puternic nor de parfum chiar din clipa în care doamna Backster îşi făcea apariţia în capul străzii, la o distanţă de circa 80-90 de metri de casă!
în ciuda tuturor acestor argumente, colegul meu de la Catedra de spaniolă nu s-a lăsat convins. *A* avut un singur moment de slăbiciune, cînd a trebuit să constate el însuşi un fapt ieşit din comun, pe care nu si 1-a mai putut explica.
într-una din zilele în care urcam spre biroul meu, cabina „3" s-a oprit la etajul „7", unde alţi studenţi si profesori aşteptau să coboare la parter. Printre ei se afla şi profesorul Dietz. Avea curs jos, într-unul din amfiteatrele de la „03". Zărindu-mă singur în lift nu s-a putut abţine să nu mă întrebe, ca de obicei, cum îmi merge şi ce mai face Sabina. După care s-a hotărît să urce cu mine pînă la etajul „8", *ca să mai stăm puţin de vorbă.* Dar abia ajuns în cabină, uşile s-au trîntit în urma lui cu un zgomot care probabil că s-a auzit pînă la parter şi liftul a refuzat să se mai urnească

din loc. A fost rîndul meu să-1 tachinez pe Manfred, observînd că riscam să rămînem închişi pentru totdeauna la etajul *„7"* dacă nu se hotăra să-şi ceară imediat scuze Sabinei!
Cînd ne-am întîlnit din nou la el acasă, la sfîrşitul aceleiaşi săptămâni (mă anunţase că a pregătit în mod special pentru mine o salată de măduvă de palmier cu sos *remoulade, ossobuco,* îngheţată *banana split* şi două sticle de vin alb si roşu, păstrate pentru ocazii deosebite), am reluat discuţia despre *inteligenţa materiei.*
De data aceasta Manfred a fost ceva mai conciliant. Şi-a pierdut cu totul verva arunci cînd i-am citit un pasaj dintr-un roman de Robert Heinlein, pe care

îl împrumutasem de la biblioteca secţiei de engleză, tocmai pentru a-mi putea susţine cît mai convingător punctul de vedere. E vorba de episodul în care tehnicianul Manuel Garcia O'Kelly, prietenul unui computer cu ambiţii de scriitor si de agitator politic, dezvoltă o teorie foarte convingătoare în legătură cu inteligenţa computerelor. lat-o:

„Nu ştiu dacă o maşină poate trăi *cu adevărat,* dacă poate *cu adevărat* avea conştiinţă de sine. Este un virus conştient de existenţa sa? Nu. O stridie? Probabil că nu. Dar o pisică? Cu siguranţă! Şi omul? Absolut sigur! Intr-un anumit moment, în cursul evoluţiei de la macromoleculă la creierul uman, s-a format conştiinţa propriei existenţe, care depinde de numărul circuitelor asociative. După părerea mea este lipsit de importanţă dacă circuitele respective sînt alcătuite din proteină sau din platină."

Din păcate (sau din fericire, pentru că altfel cine ştie ce s-ar mai fi putut întîmpla în continuare), toată această poveste incredibilă s-a încheiat pe neaşteptate, si tot din cauza mea.

Spre sfîrşitul semestrului următor a apărut o nouă serie de inscripţii provocatoare în cabina numărul „2", care circulă chiar în dreptul colţului holului în care se află cele cinci lifturi din aripa de nord a clădirii „GB". De data aceasta, pe uşa din dreapta cineva scrisese cu litere mari, de tipar:

GO VEGETARIAN
XXX

iar pe uşa din stînga:

STAY CARNIVORIAN!

şi se iscălise:

666

Am numit din acel moment cabina numărul „2", „liftul satanic" şi, într-adevăr, în numai două-trei zile

atît uşile cît şi cei trei pereţi laterali ai ascensorului s-au umplut de sus şi pînă jos cu cele mai deşănţate desene şi *graffiti.* Aveai impresia că te aflai într-un WC! în dreptul unui falus uriaş de pe peretele din stînga se putea citi:

Sraistpt!

iar imediat alăturat, altcineva adăugase:

Pepe el culito

Ceva mai departe se lăfăiau alte trei inscripţii, realizate de mîini diferite:

SEPULTURA
SCHEISSPROFESSOREN
Accelerate the Race!

în timp ce în dreapta, şapte sau *optgraffiti* umpluseră peretele în rînduri strînse, care se încolăceau exact ca teniile din stomacul unui om bolnav:

SHIT!
NO SALVATION!
ewa konewa
ouga-bouga les tontons-macoutes

sau, într-o limbă ininteligibilă:

NOKEN MEKIM PEK PEK LONG DISPELA PLES!

Culmea este că cineva avusese ideea să mîzgălească un *graffiti* neliniştitor chiar si pe tavanul cabinei:

Damokles e cu ochii pe tine!
Ce mai, „semnul fiarei" lucra din plin!
Exasperat de spectacolul dizgraţios pe care era imposibil să-1 ignori m-am apucat si de data aceasta să fac de unul singur curăţenie în lift.
Chiar de la sfîrşitul aceleiaşi zile Sabina a început să mă evite, într-o seară a refuzat să mai pornească spre parter şi a rămas cu uşile deschise, minute în şir, în timp ce eu o pîndeam de după unul din stîlpii masivi

ai holului. Cu alt prilej, în loc să mă urce la etajul *„8",* s-a oprit pentru a lua pe cineva de la etajul „7" şi apoi a revenit la parter, ignorîndu-mă cu desăvîrşire. Ca şi cum nici n-aş fi existat!
A mai dat o singură dată un mic semn de simpatie, aducîndu-şi parcă aminte de tot ceea ce ne legase atîta timp.
Spre sfîrşitul anului următor, cu puţin timp înainte de a mă reîntoarce la Bucureşti, la avizierul aflat pe peretele din stînga cabinei numărul „l", chiar în faţa Sabinei, acolo unde Secretariatul *Facultăţii de romanistică* şi studenţii obişnuiau să lipească tot felul de comunicate importante (invitaţii la conferinţele unor profesori, oferte de serviciu, propuneri de vînzare-cumpărare, meditaţii, excursii, cereri urgente de locuinţă şi aşa mai departe) şi-a făcut apariţia un mic afiş prin care se anunţa o conferinţă intitulată cît se poate de şocant:
DUMNEZEU NU EXISTĂ!
Intr-una din serile următoare, înainte de a pleca acasă, m-am oprit la avizier şi cu un pix pe care mi-1 pregătisem din timp am tăiat cu două linii încrucisate (crucea Sfîntului Andrei) cele două litere din mijlocul titlului conferinţei, aşa încît pe afiş să se poată citi:
DUMNEZEU EXISTĂ!
Aproape fără să vreau, în momentul în care am apăsat pe senzorul de chemare a lifturilor m-am întrebat cine va răspunde mai întîi la apel. Sabina sau „liftul satanic"?
A venit ea! între timp, în interiorul cabinei „3" apăruse un nou *graffiti* care mi-a atras numaidecît atenţia pentru că suna ca un *memento* budist sau ca un fel de *rănws-bun,* la capătul unui drum lung, presărat cu tot felul de peripeţii:

Iar pe mijlocul celor două uşi, chiar în centru, la vedere, o invitaţie ironică sau jucăuşă, foarte puţin potrivită cu starea de spirit în care mă aflam în acel moment:
DO YOU KNOW
ELEVATOR-TENNIS?
NO?
LOOK LEFT!
M-am uitat curios spre peretele din stînga al cabinei, unde se putea citi:
LOOK RIGHT!
Şi, bineînţeles, cînd am întors capul spre dreapta, am dat peste o invitaţie asemănătoare:
LOOK LEFT!
Din seara aceea n-am mai văzut-o pe Sabina. Micul afiş datorită căruia am reuşit să ne mai întîlnim o dată a dispărut chiar de a doua zi. Iar la sfîrşitul aceleiaşi săptămîni eu m-am reîntors în România.
141
<titlu>Recviem pentru o maşină de scris
Spiru Ferentino, pe numele său adevărat, Victor Bunea, scriitor prea puţin apreciat în comparaţie cu numărul mare de romane poliţiste publicate în ulti-

mii zece—cincisprezece ani, trase o înjurătură cumplită, smulse cu un gest brusc foile din maşina de scris şi le rupse în zeci de bucăţele, pe care le aruncă, privindu-le apoi scîrbit cum se risipesc prin cameră. Era o zi cenuşie de început de decembrie şi prin geamurile înalte ale încăperii în care locuia, la etajul al treilea al unei clădiri cu numeroase terase şi balcoane, se vedeau acoperişurile de plumb ale Mitropoliei. *Cele patru sute de ocale de plumb,* cum îi plăcea să spună cînd avea invitaţi dispuşi să-i asculte micile dizertaţii despre stilul brâncovenesc şi despre istoria oraşului Bucureşti, în care se născuse şi în care trăiseră alte patru sau cinci generaţii ale strămoşilor săi. Geamurile luceau de curăţenie, dar lucrurile refuzau să mai meargă ca înainte şi Victor Bunea n-ar fi putut să explice cu precizie dacă de vină era el, Spiru Ferentino sau maşina de scris.
în cele din urmă, Victor Bunea se decise pentru cea de-a treia variantă. Da, asta trebuia să fie: maşina lui de scris, un *Wanderer- Werke* moştenit din familie, la care se poate spune că bătuse, fără nici o exagerare, încă din fragedă pruncie, începuse să îmbătrînească şi să-i facă tot felul de greutăţi. Rîndurile nu mai cădeau ca lumea, literele de plumb, din ce în ce mai îmbîcsite, începeau să se încalece pe neaşteptate şi cul-

mea, cînd se părea că, în sfîrşit, o pagină muncită din greu va arăta cum trebuie, tocmai jos de tot, la ultimele două-trei rânduri, cînd îţi era lumea mai dragă, fie că se înţepenea un semn, fie că, pur şi simplu, carul maşinii se bloca, refuzînd să mai înainteze! în orice caz, de cîteva luni bune Spiru Ferentino nu-şi mai putea scrie cum trebuie romanele, se poticnea din ce în ce mai des si, ceea ce era şi mai rău, începuse să intre în conflict cu editura la care publica de cel puţin zece ani, pentru că nu mai reuşea să se ţină de cuvînt şi să respecte datele de predare a dactiloscriptelor.
La un moment dat încercase cu maşina de scris a unui bun prieten, un *Olivetti* foarte perfecţionat, cu litera ceva mai mică şi mai pătrată decît la maşina lui, dar cu un desen foarte elegant. Degeaba! De ani de zile Spiru Ferentino nu bătuse decît la vechiul şi credinciosul său *WW,* aşa încît în faţa maşinii noi se bloca si aproape că nu mai era în stare să scrie.
Crezuse că a reuşit să inventeze o istorie extraordinară, o nouă istorie cu Aron Preiss, detectivul său preferat, dar cînd vroia să se apuce de lucru constata că nu mai are nici un chef sau că se împiedică de la prima pagină, tocmai el, Spiru Ferentino, scriitorul care pînă nu de mult reuşea să bată zece, cincisprezece sau chiar douăzeci de pagini pe zi, fără să obosească şi fără să-i poată reproşa ceva harnicului său WW.
Şi dacă totuşi de vină nu era maşina? Dacă obosise? Dacă *se* plictisise de scris? Sau dacă, Doamne fereşte, îi secase „izvorul de inspiraţie", pe care se obişnuise să-1 considere inepuizabil?!
în fine, oricum ar fi fost, bătrânul WW trebuia dus odată şi-odată la un specialist pentru o revizie generală.
După ce luă această hotărâre, Victor Bunea începu să se simtă ceva mai bine. Detectivul cu care colabo-

rase perfect în ultimii zece-cincisprezece ani începu să dea din nou semne de viaţă, îl vedea mişcîndu-se dezinvolt în costumul său de *tiveed,* la mînă cu celebrul său ceas *Chrono Felsus* şi, fireşte, cu nu mai puţin celebra sa pipă *Bruyere,* pe care toti cei care citiseră romanele lui Spiru Ferentino ştiau că o cheamă *Josephina.*
Da! WW trebuia dus cît mai repede la reparat!
Momentul nu era însă prea bine ales. Mai erau puţine zile pînă la Crăciun şi, detaliu extrem de important, W W nu putea fi dat pe mîna oricui. De aceea, Victor Bunea crezu că trebuie să vorbească mai întîi cu cîţiva buni prieteni, să tatoneze cu grijă în stînga şi-n dreapta, în căutarea unui om de încredere, a unui adevărat specialist.
In cel mai scurt timp, unul dintre cunoscuţii la care apelase descoperi o pistă şi îl îndrumă spre un meseriaş care lucra nu departe de *Piaţa Victoriei,* pe strada *Grigore Alexandrescu,* fostă *Clopotarii Noi.* înainte de a-i da adresa, prietenul său, care era şi el un foarte bun cunoscător al Bucureştilor, îi făcu pe scurt istoricul străzii, explicîndu-i că aici s-a născut *marele critic literar Şerban Cioculescu,* autorul *Vieţii lui L L. Caragiale*

— o adevărată capodoperă în comparaţie cu care eseul pretenţios al unui oarecare F. Manolescu, bombastic intitulat Caragiale şi Caragiale, Jocuri cu mai multe strategii, *nici n-ar mai trebui amintit —*, că tot aici locuieşte *marele poet Marin Sorescu,* despre care nu numai prietenii, dar chiar si duşmanii susţin că ar fi trebuit să primească de mult *Premiul Nobel* pentru literatură, sau că, pe la începutul secolului XX, un maniac inofensiv îşi făcea apariţia în cartier, în fiecare dimineaţă, la aceeaşi oră, ca să scandeze cu o voce puternică, spre deliciul copiilor sau al trecătorilor întîmplători, aceste două versuri deopotrivă de caraghioase si de stranii:

„Eu sînt cel mai mare de pe mare,
Cine mă miroase moare!"

Cu gîndul la Aron Preiss şi la versurile ciudate ale maniacului de pe vremuri, Spiru Ferentino înşfacă minerul cutiei de lemn în care WW se odihnea de cîteva zile si o porni decis, din celălalt capăt al oraşului, pe *Bulevardul 1848,* pe *Magheru* şi apoi pe *Ana Ipătescu,* printre nămeţii imenşi, căci iarna se năpustise cu furie asupra capitalei şi din pricina zăpezii deplasarea maşinilor fusese interzisă şi se circula numai pe jos.

Pe strada *Grigore Alexandrescu,* Victor Bunea descoperi cu uşurinţă atelierul de reparaţii pe care îl căuta. Deasupra vitrinei mici de la intrare vîntul zgîlţîia o firmă de tablă pe care se puteau citi de departe numele şi ocupaţia meşterului:

FRANTZ HEISIG

MECANIC & CEASORNICAR

Atelierul era plasat în apropierea unei staţii de tramvai şi pe partea cealaltă a străzii, acolo unde era Ambasada Siriei, un militar echipat cu pîslari şi cu o subă groasă de iarnă patrula încruntat între două panouri dreptunghiulare de tablă, pe care scria cu litere mari negre:

TRECEREA OPRITĂ!

OCOLIRE PIETONI!

Oricum, din cauza zăpezii nu se mai putea circula decît pe mijlocul străzii.

Aruncîndu-şi o privire curioasă spre mulţimea obiectelor expuse în vitrină, Spiru Ferentino urcă cele trei trepte de ciment ale prăvăliei, curăţate cu grijă, si deschise uşa cu un gest hotărît. Făcuse un drum lung, era leoarcă de transpiraţie şi inima îi bătea cu putere, din cauza oboselii sau din cauza emoţiei. Din cărţile pe care le scrisese ştia că atunci cînd ai de-a face cu un meseriaş trebuie să-ţi compui o figură de

om pe care nimeni nu-l poate intimida sau trage pe sfoară. Dar, din nefericire, nu reuşea niciodată să pară un astfel de om.

In atelier nu mai era nimeni şi privind de jur împrejur, în căutarea lui Frantz Heisig, Victor Bunea fu uimit să zărească tot felul de instrumente şi de obiecte ieşite de mult din uz: maşini de cusut de toate mărcile, un pian cu manivelă desfăcut în mai multe bucăţi, păpuşi mecanice, jucării cu cheie, ceasuri, pendule şi mai ales maşini de scris, în total, cel putin douăzeci de maşini de scris.

Meseriaşul, care apăru pe neaşteptate din spatele unui morman de ţevi şi de cutii de tablă, era un bărbat vînjos, de statură potrivită, părînd a avea şaizeci-şaizeci şi cinci de ani, adică mai mult bătrîn decît tînăr. Ceea ce te impresiona imediat la el era părul ciufulit, care părea să fi fost cîndva blond, privirea spălăcită si mîinile butucănoase, neobişnuit de butucănoase pentru un meseriaş ceasornicar, cum se putea citi pe firma de la intrare. Şi în timp ce uitîndu-se la el, Spiru Ferentino îl compara cu celebrul Moxon din schiţa lui Ambrose Bierce, Victor Bunea îşi spunea că domnul Frantz Heisig nu are de ce să nu fie un om cumsecade şi mai ales foarte priceput. Cînd zări maşina de scris, domnul Heisig avu o

scurtă tresărire.
— *N-am mai văzut de mult o maşină de scris marca* Wanderer-Werke, exclamă el şi se miră să constate că cineva se mai putea folosi astăzi de aşa ceva. *Sper că'aveţi la dumneavoastră autorizaţia de întrebuinţare!* Vorbea foarte corect, cu puţină emfază şi cu un accent care putea fi atribuit fără nici o dificultate originii sale nemţeşti.
— *într-adevăr,* răspunse Victor Bunea, *este o maşină foarte veche, pe care am moştenit-o din familie şi care reprezintă pentru mine nu numai o valoare sentimentală, dar şi principalul instrument cu care lucrez.*

în cîteva cuvinte, dar cu o justificată mîndrie care creştea pe măsură ce datele se înmulţeau, Victor Bunea îi povesti meseriaşului despre ocupaţia pe care o avea si despre nenumăratele cărţi pe care le scrisese. La sfîrsit îi oferi chiar un exemplar din ultimul său roman, însoţit de o dedicaţie concisă, dar extrem de măgulitoare. Se grăbi apoi să-i explice că de la un timp nu mai reuşea să se concentreze si că de vină nu putea fi decît vechea lui maşină de scris care a cam îmbătrînit.

Domnul Heisig se uită cu atenţie la omul din faţa sa, răsfoi destul de neglijent romanul pe care i-1 dăruise Spiru Ferentino, după care începu să examineze cu multă grijă maşina de scris. Apoi dădu cîteva explicaţii tehnice şi promise că pînă la sfîrşitul săptămînii lucrarea va fi gata, oricît de multe reparaţii ar fi fost de făcut, înainte de a stabili preţul, Frantz Heisig se lansă şi el într-o scurtă prezentare a trecutului său de meseriaş nu lipsit de oarecare merite şi în încheiere, cu o demnitate cel puţin egală cu aceea a scriitorului Spiru Ferentino, rosti două versuri care îl lăsară pe Victor Bunea cu gura căscată:

„Eu sînt cel mai mare de pe mare,
Cine mă miroase moare!"

— *Aşadar, domnule dragă,* spuse Frantz Heisig în loc de concluzie, *ne revedem peste trei zile, pentru că de Crăciun trebuie să mă întîlnesc la Braşov cu familia. Si nu uitaţi să aduceţi cu dumneavoastră autorizaţia pentru maşina de scris, vizată pe anul acesta!* • •

Victor Bunea mulţumi, promise că va aduce autorizaţia şi îşi luă rămas-bun de la Frantz Heisig. în timp ce cobora treptele atelierului îşi dădu seama cît de greu îi vine să se despartă de WW, fie şi numai pentru foarte scurt timp.

Cînd ajunse în *Bulevardul Ana Ipătescu* se mai uită o dată intimidat la panourile de tablă pe care stătea

scris cu litere de-o şchioapă, **TRECEREA OPRITĂ, OCOLIRE PIETONI!,** după care o luă încet-îhcet pe mijlocul străzii, spre *Piaţa Romană,* pe lîngă *Miliţia* Sectorului l al Capitalei, păzită de soldaţi înarmaţi pînă-n dinţi, ca o cazemată pe timp de război.

*

Cele trei zile care urmară fură poate cele mai agitate din viaţa lui Victor Bunea. Nu-şi mai găsea locul, era nepoliticos cu cei din jur şi pus pe ceartă, aşa încît vecinii săi constatară cu uimire că omul pe care credeau că-1 cunosc atît de bine este în realitate un prost-crescut şi un bădăran, capabil să folosească cele mai neobişnuite şi mai jignitoare expresii. Pe vecina lui, doamna Dimitriu, care venea din cînd în cînd să împrumute de la el cîteva linguriţe de cafea, o repezi cu o lipsă de delicateţe atît de neaşteptată, încît aceasta începu să se bîlbîie speriată, iar preşedintelui de bloc, care îi chema pe toţi locatarii să iasă la curăţat zăpada, îi rupse *tabelul convocator,* pentru ca apoi să-1 îmbrâncească pe scări, cu o violenţă de care nimeni nu 1-ar fi crezut capabil.

Cea mai proastă impresie o făcu la coadă la lapte, unde se ducea din două în două zile, aşezîndu-se

cuminte la rînd, de la 5 sau 6 dimineaţa, şi potrivindu-şi din timp banii, pentru a evita observaţiile foarte caustice ale vânzătoarei, o femeie brunetă, uscăţivă şi vulgară, care nu se ştie din ce motiv nu putea să-i sufere pe cei mai mulţi dintre clienţii din cartier. De data aceasta se vîrî undeva în faţă, şi cînd domnul Alexandrini, cunoscutul veteran de război şi organizator al tuturor cozilor din Sectorul 5, încercă să-i atragă politicos atenţia, Victor Bunea trase o înjurătură care dură aproape cinci minute şi apoi spuse un banc neruşinat, din care rezulta că domnul Alexandrini

n-ar mai fi în stare să-i facă nimănui un copil, oricîtă brînză grasă, nu dietetică — şi aici era vorba de o altă aluzie nedemnă — ar mai fi consumat!
Culmea este că nici Victor Bunea nu avea copii, şi asta o ştia tot cartierul! Dar în timp ce domnul Alexandrini trăia singur cuc, Victor Bunea îl avea pe Spiru Ferentino, care la rîndul său îl avea pe detectivul Aron Preiss, motiv pentru care ar fi avut dreptul să-si cumpere trei pachete de brînză, nu unul, aşa cum stabilise în dimineaţa aceea vînzătoarea brunetă de la chioşcul de produse lactate.
Spre deosebire de vecinii lui Victor Bunea, revoltaţi de comportamentul său atît de puţin obişnuit, noi îl înţelegem si îl compătimim. Spiru Ferentino era incapabil să mai lucreze la romanele sale şi de cînd dăduse maşina de scris la reparat, detectivul Aron Preiss dispăruse cu desăvîrsire din viaţa scriitorului, în plus, nu găsise nici în anul acela un brad pentru Crăciun şi molidul pe care fusese obligat să-1 cumpere la un preţ extrem de piperat începuse deja să se scuture. Iar pentru ca sărbătorile de Anul Nou, care se apropiau cu paşi mari, să nu cumva să-i tihnească, Victor Bunea primise din partea editorului său, în loc de felicitări, o scrisoare prin care i se aducea la cunoştinţă că în cazul în care nu va preda noul său roman pînă la sfîrşitul primului trimestru al anului următor, editura se vedea obligată să rezilieze contractul şi să apeleze la un alt autor, în spatele tonului degajat al redactorului-şef al editurii, pe care el îl considerase pînă atunci un adevărat prieten)lnu se putea să nu identifici tîlcul real al mesajului. Iar acesta reprezenta, nu numai pentru Spiru Ferentino, dar si pentru Victor Bunea, o adevărată jignire:,!
Victoras,
îţi scriu din nou pentru a-ţi reaminti că ultimul termen de predare a dactiloscriptului expiră pe data

de 31 martie 1987 şi că va fi imposibil să mai obţinem o nouă prelungire a contractului.
în ce fază te afli cu redactarea? Te-ai gîndit la titlul noului tău volum sau ne vei lăsa şi de data aceasta să decidem tot noi?
Max, graficianul Editurii, a pregătit deja o copertă „trăsnet", cu care sînt sigur că vei fi de acord: în prim-plan, Aron Preiss este legat fedeleş de spătarul unui scaun şi un individ mascat îi apropie de obraz o ţigară de foi, care arde la capăt ca un fier roşu! Comunică-ne, te rog, cît mai repede cu putinţă, dacă scena aceasta se potriveşte cu conţinutul romanului tău! Dacă nu, poate îţi dă o idee!
Şi încearcă să ne trimiţi în cursul lunii viitoare măcar primele 50-60 de pagini, ca să putem obţine încă de pe acuma de la *Consiliul culturii* vizele necesare şi „bunul de tipar". Cred că nu mai e nevoie să-ţi spun cu ce fel de ţipi avem de-a face! Dar aşa cum evoluează lucrurile, eu mă tem că în curînd nu vom mai putea publica nici un fel de romane poliţiste!
Şi ca nu cumva să-ţi închipui că doar Editura noastră se interesează îndeaproape de cărţile pe care le scrii, îţi trimit alăturat copia unui articol apărut zilele

acestea în revista *Flacăra,* sub semnătura „temutului" critic MU! Cred că ştii la cine mă refer!
Sărbători fericite, capul sus şi nu uita: 31 martie!
Cu prietenie statornică,
Valerică
P.S. In cazul extrem în care nu poţi termina romanul pînă la sfîrşitul lui martie, fii bun si anunţă-ne din timp. Vom încerca să găsim o soluţie ca să ieşim cu faţa curată şi din această încurcătură. Pentru orice eventualitate, am luat deja legătura cu E.B., care mi-a promis că va încheia el romanul tău, în modul cel mai discret cu putinţă.
Acelaşi, V.

Iată şi un fragment extras din articolul publicat de criticul literar U.M. (un discipol fidel al marelui Constantin Dobrogeanu-Gherea) în revista *Flacăra,* sub titlul: „Lecturile unui spărgător ingenios":

„... Nu este deloc întîmplător faptul că anchetatorii au descoperit la domiciliul spărgătorului o colecţie impresionantă de romane poliţiste şi de aventuri, între care şi toate cele 17 volume publicate pînă în acest moment de romancierul Spiru Ferentino (pe numele său adevărat, Samuel Eisenbein). între ele: *Asasinul din umbră, Moartea vine pe bandă de casetofon, Cercul morţii, La telefon — Moartea, Masca neagră, Moartea nu bate la uşă, Misterul camerei închise* etc., etc. Este suficient să parcurgi lista acestor titluri (alese la întîmplare), ca să-ţi dai numaidecît seama de conţinutul cărţilor şi de influenţa nefastă pe care ele o pot exercita asupra cititorilor de toate vîrstele.

De altfel, procedeul ingenios de a pătrunde într-o încăpere prin perforarea tavanului si prin utilizarea unei umbrele care să reţină bucăţile de moloz în cădere, practicat de infractor cu ocazia ultimei sale spargeri, este descris cu lux de amănunte în romanul *Moartea nu bate la uşă,* apărut cu numai două-trei luni înainte de arestarea răufăcătorului..."

*

într-una din serile care urmară, Victor Bunea nu se putu opri să nu dea o raită pe strada *Grigore Alexandrescu,* dar obloanele prăvăliei domnului Heisig erau trase si un vînt aspru bătea cu violenţă, făcînd să vibreze firma de tablă a atelierului şi sîrmele şirului de felinare stinse din apropierea staţiei de tramvai.

în sfîrşit, cele trei zile trecură şi Victor Bunea se duse să-şi ia înapoi maşina de scris.

în prăvălie, domnul Heisig îl întîmpină ca pe un vechi cunoscut şi după ce examină cu atenţie autori-

zaţia adusă de proprietarul maşinii făcu în loc de introducere cîteva observaţii generale în legătură cu frigul nemaipomenit de afară şi cu sărbătorile de Crăciun care tocmai se apropiau. In cele din urmă WW fu scos dintr-un dulap şi expus ca un obiect de preţ, pe o masa din apropiere. Arăta parcă altfel şi Victor Bunea se repezi la cutia de lemn ca un părinte disperat dintr-o melodramă, atunci cînd îşi regăseşte copilul pierdut, în ultimul act.

— *Faceţi întîi o probă, domnule Ferentino,* spuse Frantz Heisig, şi ochii săi spălăciţi se aprinseră dintr-o dată. *Să ştiţi că a trebuit să-i dau ruloul la polizor si după ce am curăţat-o mi-am dat seama că e nevoie să-i schimb si cuţitele.*

Victor Bunea luă de pe masă o foaie de hîrtie, o rulă grăbit pe tamburul maşinii de scris şi se gîndi să bată la întîmplare un nume: *Victor Bunea* sau *Spiru Ferentino* sau *Aron Preiss,* împreună cu titlul noului său roman pe care ar fi vrut să-1 înceapă cît mai repede. Dar se răzgîndi în ultimul moment şi începu să-i explice domnului Heisig că ar prefera să ajungă înainte de prînz acasă, unde urma să primească vizita unui personaj extrem de important.

In prăvălie, maşinile de cusut, păpuşile mecanice,

jucăriile şi pendulele îi priveau cu sute de ochi.
Domnul Heisig nu mai insistă, luă banii pe care
Victor Bunea îi lăsase pe masă si îi dădu acestuia
înapoi autorizaţia.
După ce Victor Bunea îşi încheie pînă la gît palto-
nul, cei doi bărbaţi îşi strînseră rnîinile şi înainte de
a se despărţi îşi urară *La mulţi ani!* şi *Sărbători fericite!,*
cum se obişnuieşte în astfel de împrejurări.
în stradă, panourile cu inscripţii din dreptul am-
basadei siriene îl întimpinară ironic, dar Victor Bunea
nici nu îşi dădu seama cînd ajunse acasă, dincolo de
Piaţa Naţiunii, lîngă Mitropolie.

Sus, în apartamentul său de la etajul al treilea, îşi aruncă într-un colţ al vestibulului paltonul şi bocancii care începuseră să mustească de apă. Apoi trase pe el halatul de casă si se repezi în camera de lucru, la masa din dreptul ferestrei, de la care, dacă ar mai fi avut răbdare, ar fi putut contempla acoperişul încărcat de zăpadă al Mitropoliei. Dar maşina de scris se afla deja instalată în faţa lui, direct peste fişele şi notiţele răspîndite în toate părţile.

Victor Bunea îşi luă inima în dinţi şi cu toate că nu apucase încă să-şi dezgheţe mîinile reuşi să potrivească indigourile între cele trei foi de hîrtie, pe care le introduse în spaţiul din spatele tamburului maşinii de scris. Un exemplar pentru el, al doilea pentru editură, al treilea pentru Consiliul Culturii. Apoi răsuci rozeta de bachelită a cilindrului de cauciuc presat pînă ce primii trei-patru centimetri ai foilor albe de hîrtie îşi făcură apariţia, într-o aliniere perfectă, ca si cum s-ar fi pregătit pentru o mare bătălie.

După ce se mai gîndi putin, Spiru Ferentino îşi suflă de cîteva ori în pumni şi începu să lovească foarte atent, cu degetele mijlocii ale celor două mîini, clapele rotunde şi verzi ale maşinii de scris. La capătul fiecărui rînd, un clinchet de clopoţei îl obliga pe Aron Preiss să se oprească din drum, pentru ca apoi să poată alerga cu şi mai mare energie pe urmele vinovatului.

Cînd ajunse la ultimul rînd, Spiru Ferentino răsuci încă o dată rozeta ruloului de cauciuc, extrase cea dintîi pagină a noului său roman şi începu să citească paragrafele frumos aliniate şi imprimate cu o literă extrem de curată. Dar pagina pe care tocmai o încheiase nu avea nici o legătură cu Aron Preiss. De aceea, în timp ce se străduia să mai parcurgă o dată începutul a ceea ce ar fi trebuit să fie noul său roman, crezu că visează. Grupurile de litere şi de cuvinte, perfect ordonate, păreau că îşi bat joc de el.

WW transcrisese „la un rînd", fără ca el să i-o fi cerut, fişa de identitate pe care Victor Bunea era obligat s-o predea la Miliţie, la sfîrşitul fiecărui an:

FIŞA nr. 22
cu caracterele grafice ale maşinii de scris
MARCA Wanderer-Werke Victor Bunea
MODEL Portativă Str. lenăchiţă Văcărescu nr. 3
SERIA 217793 Sector 5
CLAVIATURA
â23456789îA" â23456789îA" : »"/%()_'=" : *"/%()_'="*
qwertzuiopă qwertzuiopă
QWERTZUIOP+ QWERTZUIOP+
asdfghjklsţ asdfghjklşţ
ASDFGHJKL;§ ASDFGHJKL;§
yxcvbnm,.- yxcvbnm,.-
YXCVBNM?c! YXCVBNM?ţ!
âh2h3h4h5h6h7h8h9hîhAh"h
:H"H/H%H&H(H)H_H'H=ffH'H
qhwhehrhthzhuhihohphăh
QHWHEHRHTHZHUHIHOHPH+H
ahshdhfhghjhkhlhşhţh
AHSHDHFHGHJHKHLH;H§H

yhxhch vhbhnhmh,h .h-h
YHXHCHVHBHNHMH?HcH!H
â23456789îA//: „/%&()-' = "
qwertzuiopă QWERTZUIOP +
asdfghjklşţASDFGHJKL;§
yxcvbnm,.- YXCVBNM?c!
Dificultăţile crescînde cu care se confruntă în ultimul timp ţările în curs de dezvoltare —şi mai cu seamă cele subdezvoltate — îşi găsesc explicaţia în principal în agravarea crizei economice mondiale. Nu lipsa de hotărîre si eforturi, nu ineficienta programelor şi măsurilor de dezvoltare ale acestor ţări le-au adus la marasmul economic în care se află acum, ci condiţiile externe defavorabile pentru continuarea unui proces de creştere inevitabil dependent de străinătate. Recesiunea prelungită, practicile protecţio-

niste, politica monetară restrictivă din ţările capitaliste industrializate au concurat în a frîna exporturile ţărilor în curs de dezvoltare, afectînd principala lor sursă de încasări valutare.

ÎN ACELAŞI TIMP CU REDUCEREA SENSIBILĂ A INTRĂRILOR ÎN VALUTĂ DIN EXPORTURI, ŢĂRILE ÎN CURS DE DEZVOLTARE AU FOST NEVOITE SĂ SUPORTE ŞOCUL CREŞTERII EXCESIVE A DOBÎNZILOR, CARE Â RIDICAT LA UN NIVEL INSUPORTABIL COSTUL DATORIEI EXTERNE. SE ŞTIE CĂ FIECARE PROCENT DE CREŞTERE A DOBÎNZILOR A ÎNSEMNAT O MAJORARE A SERVICIULUI ACESTEI DATORII CU CIRCA 3 MILIARDE PE AN, ÎN ANUL 1982 AJUNGÎNDU-SE LA UN TOTAL AL PLĂŢILOR NUMAI DIN DOBÎNZI DE PESTE 60 MILIARDE'DOLARI. EXPRESIE SINTETICĂ A RAPORTURILOR ECONOMICE CU STRĂINĂTATEA, OGLINDĂ A INTRĂRILOR SCĂZUTE SI A IEŞIRILOR CRESCUTE DE FONDURI VALUTARE, BALANŢA DE PLĂŢI A MAJORITĂŢII ŢĂRILOR SUBDEZVOLTATE S-A SOLDAT ÎN ULTIMII ANI CU IMPORTANTE DEFICITE.

*

Afară ningea cu furie şi în dreptul ferestrei de la care în mod normal Victor Bunea ar fi trebuit să vadă acoperişul de plumb al Mitropoliei, cineva desfăşurase o foaie imensă de hîrtie prin care nu se mai putea zări absolut nimic.

156

<titlu>Nobel contra Nobel

Lui Laurenţiu Ulici

Ce se ştie în România despre Winston Churchill? Că a fost prim-ministru al Angliei, că fuma ţigări de foi şi mai ales că în octombrie 1944, la Moscova, asistat de losif Visarionovici Stalin, a mîzgălit pe un petec de hîrtie procentele sferelor de influenţă în Peninsula Balcanică şi în sud-estul Europei: în România — 90% Rusia, 10% „ceilalţi"; în Grecia — 90% Anglia şi SUA, 10% Rusia; în Iugoslavia şi în Ungaria — 50% Rusia, 50% „ceilalţi"; în Bulgaria — 75% Rusia, 25% „ceilalţi".

Ce nu se ştie? Că s-a ocupat de istoria războiului civil din America de Nord, că a scris o istorie a celui de-al doilea război mondial şi că în 1953 a obţinut *Premiul Nobel* pentru literatură. Ca prozator, Winston Churchill a publicat în 1931, împreună cu Andre Maurois şi G. K. Chesterton, o culegere de povestiri ucronice intitulate *Ifit hâd happened otherwise* (în Anglia) şi //, *or history rewritten* (în S.U.A.).

Intr-adevăr, cum ar fi arătat istoria universală dacă lucrurile s-ar fi petrecut altfel? Ce s-ar fi întîmplat dacă nasul Cleopatrei ar fi fost mai scurt, dacă Napoleon ar fi terminat victorios campania militară din Rusia, dacă fanaticul J. W. Booth nu 1-ar fi nimerit pe Abraham Lincoln în atentatul din 15 aprilie 1865 sau dacă arhiducele Franz Ferdinand, prinţul moştenitor al tronului Austriei, nu ar fi fost asasinat de un naţionalist sîrb la Sarajevo, în iunie 1914?

Dar Churchill a mers şi mai departe cu practicarea jocurilor mentale care la o adică ar fi putut să înlocuiască realitatea. La numai două săptămîni de la semnarea armistiţiului prin care s-a pus capăt celui de-al doilea război mondial el a obţinut din partea specialiştilor din cadrul Statului Major al armatei planul amănunţit al unui posibil război împotriva Uniunii Sovietice. Pe l octombrie 1998 ziarul *Daily Telegraph* a dezvăluit cititorilor săi toate detaliile acestui plan cu numele de cod *Operation Unthinkable.* Pe data de 22 mai 1945 analiza strategică a Statului Major (în total 29 de pagini) se afla pe masa de lucru a primului-ministru. Potrivit acestui plan, cel de-al treilea război mondial ar fi trebuit să izbucnească la l iulie 1945 şi să ia prin surprindere inamicul. La declanşarea atacului ar fi urmat să participe 47 de divizii americane şi britanice, desfăşurate pe un front de peste 350 de kilometri, de la Dresda şi pînă la Marea Baltică. Raportul de forţe fiind de 2:1 în favoarea sovieticilor, planul recomanda reînarmarea a 12 divizii germane, în felul acesta, circa 100 000 de soldaţi ai *Wehrmacht-ului* s-ar fi alăturat celor aproximativ 500 000 de soldaţi ai aliaţilor din Vest.

Planul prevedea pînă şi reacţiile posibile ale adversarului, în semn de represalii, sovieticii ar fi invadat Turcia, Grecia şi cîmpurile petroliere din Irak şi din Iran, iar în Franţa şi în ţările din Benelux s-ar fi declanşat operaţiuni de sabotaj de mare anvergură. Cum şansa unei victorii rapide nu părea să le surîdă aliaţilor, Churchill a decis ca în locul unei agre-. siuni armate prin surprindere să adopte politica *războiului rece, cu* perspective de victorie mult mai mari.

Ce se ştie în Anglia despre România? Că este o ţară balcanică înapoiată (Churchill ar fi spus că românii sînt nişte sălbatici în care nu poţi avea încredere), că

încă de la începutul secolului trecut Valahia ar fi trebuit să fie anexată de Austria, iar Moldova de Rusia (acesta a fost punctul de vedere al lui William Wilkinson, consul al Marii Britanii la Bucureşti din 1814 pînă în 1818) sau că administraţia împreună cu întreaga clasă politică aflată la conducerea ei ar fi deosebit de corupte, în plus, un scriitor irlandez de mîna a treia a reuşit să convingă lumea întreagă că Transilvania este ţara vampirilor şi că însuşi Vlad Ţepeş, viteazul domnitor al Ţării Româneşti, nu ar fi fost altceva decît un sîngeros vampir.

în ce priveşte beletristica, englezii cred că frustrările românilor ar fi atît de mari încît un critic literar din capitala ţării a scris o carte întreagă în care adevăraţilor deţinători ai *Premiului Nobelli* se opune o listă de posibil contracandidaţi, printre care, desigur, şi vreo patru-cinci români.

Ce nu se ştie? Că deşi nu a obţinut încă *Premiul Nobel* pentru literatură, autorul acestei cărţi, ajuns senator la sfîrşitul anului 1996, în calitate de reprezentant al partidului „Alianţa pentru România", poate fi comparat cu Winston Churchill în măsura în care a elaborat un plan politic deosebit de ingenios, pe care

1-a supus atenţiei preşedintelui ţării sale. Mai mult decît atît, coincidenţa face că exact în ziua în care *Daily Telegraph* aducea la cunoştinţa cititorilor de limbă engleză detaliile planului din 1945, revista *Expres Magazin* reuşea să intre în posesia raportului de la Bucureşti si să-1 dea publicităţii. Iată-1 reprodus aici în întregime:

Stimate Domnule Preşedinte,

Pentru a veni în sprijinul demersurilor pe care le întreprindeţi în vederea integrării României în Comunitatea economică a statelor europene şi în organizaţia militară nord-atlantică, vă rog să binevoiţi a

lua în consideraţie propunerile pe care vi le înaintez în numele partidului pe care am onoarea să-1 reprezint în Senatul ţării. Vă rog să-mi îngăduiţi să schiţez în preambulul acestui raport principalele coordonate politice între care ţara noastră a fost constrînsă să evolueze în ultimele trei secole şi să observ cu mîhnire că în ciuda uriaşelor progrese ştiinţifice şi tehnice înregistrate în toată această perioadă, anumiţi oameni politici continuă să aplice prezentului vechile unităţi de măsură ale unei mentalităţi de tip imperial, pentru a împărţi lumea în zone de influenţă plasate sub controlul cîtorva mari puteri.

în ce ne priveşte, întregul secol al XVIII-lea a stat sub semnul planurilor mareşalului Munnich, al conflictelor dintre Austria, Rusia şi Turcia şi al înţelegerilor secrete dintre Ecaterina, împărăteasa Rusiei, şi losif al II-lea, împăratul Austriei. Conform acestor planuri, cunoscute sub numele de *Proiectul Oriental,* Peninsula Balcanică ar fi urmat să fie împărţită între Rusia, Prusia şi Austria. După cum se ştie, în timpul războiului ruso-turc din 1736-1739, Munnich i-a propus ţarinei Ecaterina să ocupe Principatele Dunărene şi Constantinopolul, dar austriecii, speriaţi de perspectiva unei expansiuni exagerate a Imperiului ţarist, au încheiat o pace separată cu Turcia, aşa încît planurile mareşalului Munnich au fost amînate. Influenţată de ideile prinţului Potemkin, Ecaterina a revenit în timpul războiului ruso-turc din 1787—1792 la *Proiectul Oriental* şi s-a aliat din nou cu losif al II-lea. în scrisorile pe care cei doi suverani si le-au trimis în cursul anului 1782, Ecaterina i-a împărtăşit împăratului Austriei detaliile acestui plan îndreptat împotriva Imperiului Otoman. Rusia ar fi urmat să preia de la turci Caucazul, Crimeea şi teritoriile din dreptul Nistrului, soarta Moldovei şi a Valahiei ar fi fost aceea de a alcătui un stat independent, care

să îndeplinească funcţia de *tampon* între Rusia şi Austria, iar Austria ar fi trebuit să-şi rotunjească teritoriile ocupînd o parte din Valahia, Serbia, Bosnia, Herţegovina şi provinciile veneţiene din Istria şi din Dalmaţia. Ceea ce ar mai fi rămas din Peninsula Balcanică (Rumelia, Macedonia şi Grecia) ar fi urmat să alcătuiască împreună un nou Imperiu Bizantin cu capitala la Constantinopol si avîndu-1 ca împărat pe Constantin, fiul ţarinei Ecaterina.

Domnule Preşedinte, deşi toate aceste planuri nu s-au realizat decît în parte, cînd Ecaterina a urcat pe tronul Rusiei, Marea Neagră era un lac turcesc, înainte de moartea ei, aceeaşi mare devenise un lac controlat de puterea militară a Imperiului ţarist. Testamentul lui Petru cel Mare, potrivit căruia Rusia urma să-şi croiască drum spre Constantinopol şi spre Marea Mediterană, începea să prindă contur.

Pe scurt, în 1699 Habsburgii au obţinut de la turci Transilvania, în 1718 Banatul (cu Timişoara) si în 1775 Bucovina. Iar prin tratatul de la Iaşi, Rusia a ajuns în 1792 la Nistru, pentru ca după numai două decenii, în 1812, să anexeze şi Basarabia, prin pacea de la Bucureşti.

Ce s-a mai întîmplat în continuare? La începutul secolului al XPX-lea, prin tratatul secret de la Tilsit, Napoleon a cedat ţarului Alexandru I controlul deplin asupra Principatelor Române, în 1829, în urma tratatului de la Adrianopol, Rusia a obligat Turcia să-i recunoască rolul de protectoare a Moldovei şi a Munteniei, act echivalent cu o acţiune deghizată de luare în posesie. Iar dacă războiul din Crimeea (care anticipează cele două războaie mondiale din secolul nostru) nu s-ar fi terminat cu înfrîngerea Rusiei, Moldova ar fi fost transformată de mult într-o provincie rusească.

Dacă examinăm presiunile la care a fost supusă ţara noastră în cursul secolului XX, vom constata că în esenţă nu s-a schimbat nimic. După momentul astral din 1918, cînd datorită slăbiciunii conjuncturale a celor două mari imperii de la Răsărit şi Apus s-a putut realiza România Mare (P. P. Carp a susţinut cu acel prilej că tara noastră are atît de mult noroc încît nu mai are nevoie de oameni politici), a urmat o acţiune de mutilare sistematică a vechilor provincii româneşti Transilvania, Basarabia şi Dobrogea. Pentru a justifica aceste samavolnicii, Hitler şi Stalin au încheiat în august 1939 un aşa-zis pact de neagresiune, cunoscut sub numele de „Pactul Ribbentrop-Molotov". în realitate a fost vorba de o nouă tentativă de împărţire a sferelor de influenţă în Europa. In protocoalele secrete ale acestui tratat, Germania declara că nu are interese economice, politice sau geostrategice în sud-estul Europei, pentru ca, în compensaţie, Uniunea Sovietică să-i lase mînă liberă în centrul continentului.

La sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, învingătorii au trasat la Yalta noua hartă politică a Europei, lăsînd pentru o perioadă de aproape o jumătate de secol România la cheremul Rusiei. Bileţelul cinic pe care Winston Churchill i 1-a prezentat lui Stalin la Moscova, în 1944 *(the naughty document),* este prea cunoscut pentru a mai insista asupra lui. Printre consecinţele acestei decizii trebuie însă amintit faptul că populaţia românească din Basarabia (actuala Republică Moldova), care în 1812 reprezenta 90% din cifra totală a locuitorilor cuprinşi între Nistru si Prut, a scăzut astăzi la numai 65%.

însă ceea ce ne îngrijorează şi mai mult, stimate Domnule Preşedinte, este faptul că după prăbuşirea sistemului comunist din Europa se vorbeşte cu tot mai multă insistenţă despre o reîmpărţire a zonelor

de influenţă din interiorul continentului nostru. Această nouă înţelegere ar fi fost perfectată în decembrie 1989 la Malta, cu ocazia întîlnirii dintre preşedinţii George Bush şi Mihail Gorbaciov şi ar fi fost reiterată de către preşedinţii Bill Clinton şi Boris Elţîn în 1996 în Islanda.

Ce poate întreprinde ţara noastră pentru a evita destinul pe care i 1-au rezervat marile puteri? Varianta „neutralităţii" şi a unei renaşteri economice şi politice *prin noi înşine,* cu care cochetează forţele politice extremiste din România, reprezintă o soluţie primejdioasă. Experienţa ultimelor decenii ne-a arătat unde am ajuns practicînd demagogia „autarhiei", a „independenţei" si a „neamestecului" în treburile interne ale ţării noastre.

Nici varianta unor prea strînse legături cu Estul nu este mai bună, pentru că pe termen scurt ea ne-ar întoarce de unde am plecat, iar pe termen lung, practicarea ei ar conduce la dispariţia iremediabilă a statului nostru.

Prin urmare, în discuţie nu mai rămîne decît Vestul. Iar dacă este adevărat că Germania reprezintă în acest moment principalul stat-nucleu din Europa

şi că reconstrucţia continentului nostru respectă liniile de forţă ale vechiului Imperiu Habsburgic şi ale vechiului Reich (cu Polonia, Cehia, Ungaria şi Croaţia grupate în jurul Austriei şi al Germaniei), atunci nu ne mai rămîne decît să jucăm *cartea germană.* Propunerile pe care vi le înaintez în numele Partidului „Alianţa pentru România" vizează iniţierea unui angajament curajos şi inteligent în vederea apropierii de Germania, aşa încît ţara noastră să se poată alătura în cel mai scurt timp surorilor ei din centrul Europei. Iar pentru a ajunge aici, singura soluţie realistă este obţinerea unei graniţe comune cu R.F.G.

în vederea realizării acestui deziderat istoric vă supun atenţiei următoarele măsuri concrete:
Intr-o primă etapă ar urma ca Parlamentul României să declare solemn că retrocedează Ungariei Transilvania şi Banatul, teritorii care de altfel au mai aparţinut vecinei noastre de la Apus.
După ce Parlamentul de la Budapesta va ratifica unirea cu Transilvania si cu Banatul ar urma să se fixeze data alegerilor noului Preşedinte al Ungariei Mari. Avînd în vedere faptul că populaţia Ungariei este de aproximativ 10 milioane de locuitori (dintre care 7% romi, 2% germani, 1% slovaci si numeroşi români, sîrbi, ucraineni sau cehi) şi că populaţia românească din noile teritorii dobîndite în urma unirii ar deveni majoritară, la funcţia de Preşedinte al Ungariei Mari va accede candidatul românilor (chiar dacă la cei aproximativ 8,5 milioane de unguri din vechea Ungarie se vor mai adăuga încă aproximativ 1,5 milioane de unguri din Transilvania).
Odată numit în funcţie, noul Preşedinte al Ungariei va întruni Parlamentul care va adopta o proclamaţie solemnă de alipire a ţării la România, în felul acesta se va putea realiza România Foarte Mare, visul de veacuri al înaintaşilor noştri.
De altfel, există în acest sens unele precedente care ar putea fi invocate cu dibăcie de diplomaţia noastră în convorbirile oficioase care vor pregăti toată această operaţiune. Aşa de exemplu, încă din anul 1919 emigraţia maghiară de la Ziirich, alungată din ţară de contrarevoluţia lui Bela Kun, a propus o uniune a Ungariei cu România, sub conducerea regelui Ferdinand.
După realizarea României Foarte Mari, pasul următor ar fi *Anschluss-ul* cu Austria. De data aceasta diplomaţia de la Bucureşti va trebui să aducă în discuţie Diploma Leopoldină din 1691, unirea Bisericii

ortodoxe din Transilvania cu Roma şi mai ales proiectul arhiducelui Franz Ferdinand de a reforma monarhia habsburgică prin abolirea dualismului şi prin transformarea Imperiului într-un stat federal monarhic, în care drepturile confesionale, culturale şi politice ale tuturor naţionalităţilor interesate să fie respectate cu cea mai mare stricteţe, în acelaşi context ar mai putea fi amintit şi *Manifestul* ultimului împărat al Austriei, Karl I (care pe 16 octombrie 1918 a propus realizarea unei monarhii pe baze federale, în care ar fi vrut să intre şi România) sau chiar proiectul schiţat de Aurel C. Popovici la începutul acestui secol: realizarea unei Confederaţii a Statelor Unite ale Austriei Mari, cu participarea Austriei, Boemiei, Slovaciei, Sileziei, Ucrainei, Galiţiei, Ungariei, Transilvaniei, Croaţiei şi Serbiei. Dacă toate aceste argumente nu ar fi de natură să convingă Austria, s-ar putea reactiva proiectul iniţiat în 1864 de către domnitorul Alexandru loan Cuza pentru punerea Bisericii ortodoxe române sub autoritatea Bisericii catolice. Pe această cale România ar ajunge să aibă în sfîrşit graniţă comună cu Germania, fapt care ar grăbi procesul de aderare a ţării noastre la comunitatea eco-

nomică şi militară a statelor vest-europene. Ne-am întoarce la sănătoasa tradiţie a politicii externe româneşti din secolul al XlX-lea, cînd întregul bazin al Dunării de jos a reprezentat un important punct de atracţie pentru viitoarea noastră vecină, Germania, în acest sens îmi permit să citez punctul de vedere al consulului general al Prusiei în Moldova şi în Valahia, Emil von Richthofen, aşa cum a fost el exprimat într-unul din rapoartele sale secrete adresate în 1846 Berlinului:

„Aici (adică la Dunărea de jos) se întîlnesc vapoarele tuturor naţiunilor, aici pot fi văzute toate pavilioanele statelor europene. Galaţiul este pentru Germania cel mai

avantajos punct de tranzit în comerţul de produse cu Levantul, în măsura în care, datorită existenţei legăturilor directe ale acestui port cu Liverpoolul şi cu Marsilia, ne putem întîlni aici cu comerţul englez şi francez. De aici începe să se manifeste energic concurenţa acestor trei mari puteri pentru obţinerea supremaţiei în comerţul cu Orientul."

Stimate Domnule Preşedinte, în anexa acestui raport vă supun atenţiei nu numai toate datele geopolitice, istorice şi statistice privind dinamica teritoriilor si aportul de populaţii al diferitelor ţări şi euroregiuni care fac obiectul acestui plan, dar si o variantă de perspectivă prin care se poate realiza mai întîi unirea cu Bulgaria şi cu Grecia (ceea ce ne-ar asigura accesul direct la bazinul Mării Mediterane) şi apoi unirea cu Ucraina (ceea ce ne-ar permite atît recîştigarea Insulei Şerpilor, cît si transformarea României într-o putere nucleară). Ar putea să urmeze tratativele cu Moscova pentru retrocedarea manuscriselor lui Dimitrie Cantemir si a tezaurului confiscat de sovietici la sfîrsitul primului război mondial.

Dacă toate considerentele de mai sus aparţin omului politic, nu vă ascund, stimate Domnule Preşedinte, că în calitate de scriitor român am avut în vedere si realizarea condiţiilor pentru ca România să intre în sfîrşit în comunitatea ţărilor care deţin *Premiul Nobel* pentru literatură. Lucrul acesta ar fi trebuit să se întîmple de mult, dar el a fost împiedicat de înţelegerile secrete de la Yalta, în 1945, şi de la Malta, în 1989. îmi exprim convingerea fermă că arunci cînd vom intra în posesia primei bombe atomice, nimeni nu ne va mai putea refuza *Premiul Nobel* pentru literatură!

în speranţa că veţi dispune măsuri energice pentru punerea în aplicare a acestui plan (care poate fi

dus la îndeplinire în cel mult trei săptămîni, fără vărsare de sînge si fără eforturi financiare deosebite), vă doresc, stimate Domnule Preşedinte, să ajungeţi cît mai repede în fruntea unei Românii care să aibă, vorba celebrului filozof Emil Cioran, „destinul Franţei şi populaţia Chinei"!

P.S. Imediat după ce planul acesta va fi realizat vom putea analiza, împreună cu Statul Major al Armatei şi cu liderii principalelor partide politice din ţară, modalitatea prin care România ar urma să redevină în numai 24 de ore ceea ce a fost: o monarhie constituţională. Ştiu cît de dragă vă este această idee!

167
<titlu>Experimentul Yvonne
Persoana care năvălise pe neaşteptate în birou, ca şi cum s-ar fi aflat la ea acasă, se juca de multă vreme cu nervii mei. Fuseserăm cei mai buni prieteni şi ţineam atît de mult la ea, încît în urmă cu şapte ani, mai exact spus, şapte ani şi două luni, ne căsătorisem. Flutura în mînă un ziar, cu un aer triumfător, hotărîtă să-mi comunice un lucru din cale afară de important.
— *De data aceasta e prea de tot!,* izbucni încruntată Yvonne. *De data aceasta sper că n-o să mai ai curajul să-mi spui că ai din nou de-aface cu manifestările primitive ale unui om incult!*
Făcea aluzie la discuţiile noastre din ultima vreme. Discuţii e un fel de a spune, pentru că ceea ce susţinea Yvonne era o aberaţie pe care numai un autor de romane ştiinţifico-fantastice ar fi putut-o asculta în linişte, pînă la capăt. Si nu acesta era cazul meu. Lucram de mai mult timp la o comunicare despre teoremele de existenţă ale spaţiilor multidimensionale şi şeful meu de Catedră aştepta de la mine rezolvarea unei probleme dificile, pe care o schiţasem împreună, după săptămîni de analize şi discuţii pe cît de pasionante, pe atît de obositoare. Nu sînt un om rău, n-am brutalizat niciodată pe nimeni, dar cînd Yvonne începea cu demonstraţiile ei paraştiinţifice, simţeam că îmi pierd calmul şi că sînt în stare de orice, în capul ei era un talmes-balmeş de teorii fanteziste, alimentate de cele mai dubioase lecturi, Crookes,

Blawatsky, Daniken şi, în ultima vreme, din ce în ce mai des, Heinlein, Crohmălniceanu şi un oarecare Ovidiu Bufnilă, despre care îmi povestea cele mai trăsnite întîmplări, ca si cum aş fi avut timpul s-o ascult. Cum să nu încep s-o urăsc pe Yvonne, cu tot aerul ei simpatic, de ştrengar răsfăţat căruia trebuie să-i treci cu vederea toate nebuniile?!
Pe scurt, după ce şi-a băgat nasul în hîrtiile mele si în cursul de topologie pe care îl publicasem nu de mult, Yvonne a reuşit să inventeze o teorie a obiectelor care dispar într-un univers paralel si reapar după ce au fost întrebuinţate acolo şi, fireşte, bine studiate! Uneori, îmi explicase ea cu cea mai mare seriozitate, obiectele dispărute nu mai reapar deloc, dar, în orice caz, ca să reapară trebuie să răstorni un pahar cu gura în jos şi să pui pe fundul acestuia două beţe de chibrit încrucişate. Ori de cîte ori „pierdeam" cîte ceva (o carte, un creion sau, evident, ochelarii), Yvonne se repezea glonţ în bucătărie, ca să pregătească pe un raft al dulapului cu tacîmuri şi farfurii paharul providenţial.
— *încearcă te rog să te opreşti din calculele tale interminabile şi să priveşti cu atenţie acest ziar!,* spuse în continuare Yvonne, răvăşind cu un gest precipitat hîrtiile de pe masa mea de lucru şi întinzîndu-mi o publicaţie din categoria celor pe care mărturisesc fără nici o sfială că le detest. Sub nasul meu se răsfăţa un număr obişnuit din *Sportul popular,* cu care nu mi-aş pierde vremea nici dacă pe lumea asta nu s-ar mai tipări nimic altceva!
Simţeam cum încep să-mi pierd calmul.
— *Ei bine,* insistă Yvonne, ca şi cum mi-ar fi citit gîndurile, *te rog să mă urmăreşti cu atenţie! Chiar dacă pe tine lucrurile acestea nu te interesează deloc, după cum poţi observa, pe prima pagină a ziarului, aici, jos, în stingă, se află începutul unui mic articol pe două coloane de cîte*

zece rînduri, intitulat: „Campionatele naţionale de ciclism". *Autorul acestui articol este bine cunoscutul reporter sportiv Horaţiu Naum şi după cum poţi singur constata, aici, jos, într-o parantează, scrie clar:* „Continuare în pagina 2-3".
— *Şi ce-i cu asta?,* am izbucnit eu, simţind că-mi pleznesc tîmplele.
— *Ai răbdare, dragul meu, ai răbdare! Partea nostimă abia acum începe! Cînd am vrut să citesc mai departe articolul în pagina* 2-3, *cum scrie aici, n-am mai găsit nici un fel de continuare!*
începeam să înţeleg. Yvonne descoperise un nou exemplu (al cîtelea, oare?!) pentru teoria ei trăsnită despre obiectele care dispar şi reapar. Aici era vorba de un „obiect" care a dispărut pentru totdeauna! Ei bine, simţeam că mai lipseşte foarte puţin ca să mă duc la poliţie şi să mă predau! La poliţie sau la balamuc.
— *Cum adică n-ai mai găsit nici un fel de continuare?,* am întrebat-o, străduindu-mă să-mi păstrez calmul.
— *Exact cum auzi! Numai că lucrurile nu se opresc aici. Ziarul a apărut ieri, l septembrie 1984, şi ieri, continuarea nu exista. Astăzi, cînd m-am uitat încă o dată*

la pagina 2—3, continuarea se afla la locul ei, uite, chiar aici, în mijloc! Şi Yvonne desfăcu triumfătoare ziarul, indicîndu-mi locul la care trebuia să mă uit.
— *Draga mea!,* am început eu cu tonul cu care mă adresez la cursuri studenţilor din anul întîi. *Nu văd nimic neobişnuit în toată povestea aceasta! Ieri nu te-ai uitat cu atenţie, pentru că erai obosită sau grăbită, si de altfel cred că ştii, există o întreagă tehnică a aşezării articolelor în pagină, o semiotică foarte exactă a ziarului, pe care nu mă mir că cei de la gazeta pe care tu o citeşti cu atîta pasiune şi consecvenţă n-au de unde s-o cunoască! Pe o pagină de ziar există locuri expuse şi locuri umbrite,*

ca să le numesc astfel, şi lectura unei asemenea pagini nu se efectuează vectorial, de la stînga la dreapta si de sus în jos, ca în cazul unei cărţi, ci tocmai în funcţie de dispunerea tuturor acestor centri optici cu grade diferite de importanţă. Există apoi ilustraţiile, articolele de fond, rubricile fixe, printre care articolele mai mărunte se pot pierde fără nici o pagubă pentru cititori. Ei bine, continuarea articolului tău a apărut, după cum vezi, tocmai într-un loc umbrit al gazetei, într-un loc de umplutură, îmi pare rău că trebuie să te dezamăgesc încă o dată, dar asta e! O f i Horaţiu Naum al dumitale un bine cunoscut reporter sportiv, dar iată că nici măcar gazeta Sportul popular *nu-l consideră chiar atît de important încît să-l publice fără...* „Continuare în pagina 2-3".'

Yvonne m-a lăsat să vorbesc pînă la capăt, fără să mă întrerupă, şi trebuie să recunosc că aşa ceva nu i se întîmpla prea des, după care mi-a rîs în nas, cu aerul că-mi face o mare concesie.

— *Dragul meu, tu ai întotdeauna dreptate, dar numai în teorie! îţi repet, articolul n-a avut ieri nici o continuare, si cînd afirm asta, ştiu ce spun! Pentru că ieri am împărţit ziarul în mai multe carouri şi am luat-o metodic, de sus în jos şi de la stînga la dreapta, vectorial, cum spui tu, si continuarea...*

— *lartă-mă că te întrerup,* am intervenit eu, simţind că n-o scot prea uşor la capăt, *dar nu cumva astăzi, ca să regăseşti continuarea, ai pus din nou beţele de chibrit pe paharul din bucătărie?*

Era o ironie ieftină, îmi dădeam seama că nu procedez corect aducînd din nou discuţia pe terenul superstiţiilor pe care i le reproşam mereu, dar comunicarea mea despre teoremele de existenţă în spaţiile multidimensionale aştepta răvăşită pe birou şi termenul de predare se îndepărta tot mai ameninţător.

Yvonne s-a ridicat brusc, cu tot sîngele năvălindu-i în faţă şi a ieşit închizînd cu grijă uşa, fără să mai scoată un singur cuvînt.

Am încercat să lucrez mai departe, dar raţionamentele nu se mai legau. Ceva începuse să scîrţîie în căsnicia noastră, ne certam din ce în ce mai des si ceea ce mă supăra cel mai tare era faptul că în ultima vreme certurile dintre noi porneau aproape întotdeauna de la nişte fleacuri, cum ar fi chiar aceste blestemate obiecte ale Yvonnei, care dispăreau si reapăreau după ce în bucătărie era instalat paharul cu beţele de chibrit sprijinite în cruce.

Au trecut astfel cîteva zile, lucrarea începuse să avanseze binişor, dar Yvonne dădea din ce în ce mai rar pe-acasă. Mă obişnuisem de mult timp să mănînc pe apucate, pentru că programele noastre se suprapuneau foarte rar şi pentru că eu aveam obiceiul să rămîn pînă seara, tîrziu, la biblioteca Facultăţii. într-o bună zi însă mi-am dat seama că sînt cu adevărat singur. Am pus mîna pe telefon, am căutat-o peste tot, la serviciu, la prieteni, la părinţi. Yvonne nu era nicăieri. Am încercat să-i refac programul de lucru, orarul zilnic, obiceiurile, dar îmi dădeam seama, surprins, că de la un timp nu mai ştiam prea multe

despre ea.
în cele din urmă m-am gîndit să-i cotrobăi prin lucruri. N-a fost nevoie, în sufragerie, acolo unde nu ne mai întîlnisem de foarte multă vreme, pe masa din mijlocul încăperii, la vedere, era o scrisoare sprijinită de un pahar, ca să poată fi cît mai uşor descoperită. Am desfăcut plicul cu o mare strîngere de inimă. Yvonne îmi scria că nu era supărată pe mine, dar că a reuşit să găsească explicaţia obiectelor care dispar, aşa încît, deocamdată, ea a plecat *dincolo.* Nu-mi venea să cred că am fost părăsit şi totuşi, acesta era adevărul. Yvonne plecase.

Cred că în primul moment am reacţionat ca orice bărbat foarte gelos, gîndindu-mă cu furie la bestia cu care fugise şi pe care urma ca eu s-o descopăr cît mai repede si s-o distrug!
După ce am reuşit să-mi revin, am văzut paharul de pe masă si mi-am adus aminte, brusc, de ceea ce obişnuiam să numesc la supărare o *superstiţie din cauza căreia oamenilor civilizaţi ar trebui să le crape obrazul de ruşine!*
M-am repezit în bucătărie, am scos dintr-un sertar al dulapului cu vase cutia cu chibrituri şi am luat două bete pe care le-am aşezat, încrucişate, pe fundul paharului de pe masă, răsturnat cu gura în jos chiar de Yvonne.
Apoi am început să aştept...
174
<titlu>Magicianul
Pentru Ioana şi Ion
O stea căzătoare traversa aproape orizontal cerul la o înălţime de 43°, de la vest la est, şi exploda în zeci de schije verzi şi portocalii *(tunnalin, topaz, citrin* şi *smarald)* chiar în clipa în care Albert Jochemko ieşea din curtea Observatorului Astronomic de pe bulevardul *Ana Ipătescu.* Trecuse de mult de miezul nopţii şi oraşul era scufundat în beznă. Străzile erau pustii, maşinile si tramvaiele dispăruseră fără urmă, ca şi cum o forţă irezistibilă le-ar fi măturat de pe faţa pămîntului. Noroc că pînă la el acasă, pe strada *Argentina,* nu avea de făcut mai mult de 10-15 minute. Se mai uită o dată la ceas, încuie cu grijă poarta de fier forjat a grădiniţei din faţa clădirii şi traversă bulevardul ca s-o ia pe strada *Povernei,* în direcţia Spitalului de copii *Grigore Alexandrescu,* urmărit de parfumul dulceag al teilor din apropierea bisericii Visarion. De aproape două săptămîni, de cînd începuse campionatul mondial de fotbal, rămînea să lucreze singur la aparatele instalate pe terasa mare a Observatorului, în timp ce colegii săi preferau să urmărească meciurile transmise la televizor *în direct,* deşi ar fi putut să le vadă reluate a doua zi, la ore normale.
în noaptea aceasta folosise luneta meridională de 15 cm pentru o importantă verificare astrofotografică. După traseele înregistrate pe un film developat cu o zi înainte era aproape sigur că descoperise o nouă cometă. Procedeul pe care îl utiliza de ani de

zile era cît se poate de simplu, dar pînă acum nu avusese noroc. Trebuia să monteze pe un telescop sau pe o lunetă meridională cu o putere obişnuită, dar cu un unghi mare de cuprindere şi cu un coeficient cît mai înalt de luminozitate, camera unui aparat de fotografiat cu diafragma deschisă, aşa încît expunerea să fie continuă. Datorită mişcării aparente a boltii cereşti, stelele fixe urmau să fie înregistrate pe peliculă sub forma unor linii paralele şi continue, cu o lungime care depindea de durata totală a timpului de expunere. Orice altă sursă luminoasă care ar fi pătruns prin obiectivul lunetei ar fi imprimat pe pelicula aparatului de fotografiat o linie avînd o lungime diferită şi un unghi oarecare de incidenţă în raport cu traiectoria regulată a stelelor fixe. în schimb, pentru a sesiza diferenţa dintre o stea căzătoare şi o cometă, operaţiunea de fotografiere îndelungată a bolţii cereşti trebuia reluată după un anumit interval de timp.

De data aceasta spera să aibă ceva mai mult noroc. Cerul era aproape senin, aşa încît fixase pentru orele 23°°-24^{00} timpul de expunere al unui nou clişeu fotografic, în aşteptarea rezultatului se apucase să verifice corectitudinea observaţiilor solare pe care cei trei astronomi amatori, elevi la Liceul *Gheorghe Sincai* din Bucureşti, le făceau de cîteva săptămîni sub îndrumarea sa. Le încredinţase o temă de cercetare destul de uşoară şi ştia că se putea baza pe seriozitatea lor. Erau pasionaţi de astronomie, exact aşa cum fusese şi el în adolescenţă, şi pe unul dintre ei îl ajutase chiar să-şi construiască o lunetă astronomică simplă, cu ajutorul unui ocular de microscop si al unei lentile de ochelari cu distanţa focală de un metru. De mai bine de trei săptămîni sarcina lor zilnică era să realizeze cu luneta mică de pe terasa Observatorului o hartă a petelor solare. Imaginea obţinută în focar era

proiectată pe o foaie de hîrtie fixată pe un mic stativ, în dreptul ocularului. Urmau numărătoarea petelor negre şi stabilirea aşa-numitului *Număr Wolf,* conform unei formule aritmetice extrem de simple, pentru a se putea apoi determina amploarea si periodicitatea ciclurilor activităţii solare.

Ca să-i treacă timpul mai repede, Albert Jochemko verifica pe îndelete rezultatele calculelor efectuate de protejaţii săi.

Puţin după miezul nopţii se îndreptase spre luneta meridională de pe terasă ca să extragă clişeul din aparatul de fotografiat. A doua zi, laboratorul Observatorului avea să-i developeze filmul şi să-i transmită mai multe copii fotografice mărite, pe baza cărora să confrunte datele mai vechi şi să efectueze toate calculele necesare. Trebuia să se grăbească să determine cît mai exact traiectoria cometei sale pentru a comunica „Biroului Societăţii Astronomice" din Bamberg rezultatele obţinute.

Pe strada *Povernei* se gîndea deja la numele pe care îl va purta de acum înainte, pentru cine ştie cît timp, noua cometă. Avea dreptul s-o boteze *Cometa Jochemko,* potrivit regulii obişnuite în astfel de împrejurări.

Orice cometă nouă urma să poarte numele descoperitorului ei. *Cometa Halley... Cometa Biela... Cometa Daimaca* (numele rivalului său mai norocos de pe strada *Poteraş)... Cometa Jochemkol*
Avea senzaţia că zboară şi totuşi, cînd traversă bulevardul *Ilie Pintilie* fu izbit de un val fierbinte de tristeţe care se împrăştia peste tot, ca şi cum ar fi venit dintr-o dată toamna. Prin ferestrele caselor din jur nu se vedea nici o lumină şi la depoul de tramvaie din capătul bulevardului domnea cea mai deplină tăcere.
în ciuda întunericului, cînd ajunse pe strada *Argentina* reuşi să-l vadă de departe pe domnul Motaş,

care îl aştepta ca de obicei, cocoţat în vîrful stîlpului de piatră al grilajului de la poartă. De data aceasta însă, în locul familiarului *Mau-M.au!,* lansat în întîmpinarea lui ori de cîte ori se întorcea acasă, Albert înregistra jena evidentă de dinaintea momentelor în care motanul se pregătea să-i dea o veste proastă. *Aţi pierdut meciul!,* îi spuse acesta. *Unu la zero pentru brazilieni!* Se uita la el cu o privire în care tristeţea se combina cu o doză bună de compătimire. Avea ochii de culoarea *chrysoberylului* şi o pereche de mustăţi zbîrlite, care păreau că se învîrtesc în toate direcţiile, ca radarele militare ale aeroportului Otopeni. Semăna ca două picături de apă cu motanul din seria de filme *Tom şi Jerry* de Hanna şi Barbera (costum negru, papion alb, plastron, mănuşi şi ghetre de aceeaşi culoare), ducea o viaţă de flăcău şi era adorat de toate pisicile care domiciliau într-o zonă cuprinsă între *Piaţa Victoriei,* bulevardul *Ilie Pintilie,* strada *Rozelor* (cu numeroasele ei intrări şi ieşiri adiacente) şi *Calea Dorobanţi.* Odată fusese văzut pînă şi în cartierul *Floreasca,* unde nici un alt motan n-ar fi avut curajul să se aventureze şi de unde se întorsese însoţit de o pisicuţă siameză cu ochi albaştri, pe care a reuşit s-o convingă să se mute pe strada *Braziliei,* în apartamentul în care locuise pe vremuri marele poet avangardist Ion Vinea. De la un timp luase obiceiul să bea cafea (îi explicase lui Albert că trebuia să aibă capul limpede) şi să întrebe din zece în zece minute cît e ceasul, ca nu cumva să rateze vreuna din întîlnirile pe care i le fixau admiratoarele din cartier. Cînd vroia să-şi mai tragă sufletul se întorcea acasă şi se instala în fotoliul din bibliotecă, unde Albert Jochemko îl surprinsese de mai multe ori dormitînd cu capul pe cîte o carte sau ascultînd înregistrări cu Duke Ellington *(Saturday night function),* Count Basie *(Let nte dream)* sau Sidney Bechet *(Wild*

Cat Blues), artişti în legătură cu care afirma cu toată seriozitatea că ar fi fost vorba tot de nişte motani. De altfel ştia să citească, întreţinea lungi discuţii telepatice cu prietenul său, pe care în semn de admiraţie îl poreclise „Albertus Magnus", şi avea un IQ mai mare decît al multor profesori universitari de la Facultatea de Litere şi Filozofie din Bucureşti.

De obicei, cînd se revedeau la sfîrşitul zilei, imediat după salutul introductiv *(Mau-Maul),* domnul Motaş îi povestea lui Albert ultima anecdotă care circula printre pisicile din cartier. Cu numai o zi în urmă îi explicase care este diferenţa dintre *ştiinţă, filozofie* şi *marxism: Ştiinţă e atunci cînd cauţi pe întuneric o pisică neagră într-o încăpere si pisica este înăuntru. filozofie e atunci cînd cauţi pe întuneric o pisică neagră într-o încăpere si pisica este afară. Iar marxism este atunci cînd cauţi pe întuneric o pisică neagră într-o încăpere, pisica e afară şi tu strigi în gura mare că ai pus mina pe ea!*

In noaptea aceasta însă domnul Motaş era prost dispus. Cînd coborî de pe gard mai făcu o ultimă observaţie scîrbită *(Aţi jucat ca nişte cizme!),* după care se strecură în casă printre picioarele lui Albert Jochem-

ko şi *se* aşează lîngă aragazul din bucătărie, în aşteptarea castronului cu lapte, singurul aliment pe care 1-ar mai fi acceptat la ora aceea tîrzie de după miezul nopţii. Albert aprinse lumina din hol, deschise frigiderul şi scoase sticla cu lapte proaspăt, cumpărat în dimineaţa aceleiaşi zile de la *Aprozarul* din colţul străzii. Dar înainte de a apuca să toarne o porţie zdravănă în castronul care lucea de curăţenie pe scaunul de lîngă chiuveta din baie, recepţiona mesajul iritat al domnului Motaş: *Nu mă compar cu Garfield, dar nici aşa, direct de la frigider!... Fii te rog drăguţ şi încălzeşte-l, ca să nu am iarăşi probleme cu stomacul!*

în timp ce laptele se încălzea la flacără mică pe *aragazul* din bucătărie, domnul Motaş aştepta sprijinindu-se discret pe laba piciorului drept al prietenului său. Albert îl privea cu afecţiune, amintindu-şi de seara de sfîrsit de septembrie, cînd pe o ploaie torenţială, cu tunete care zgîlţîiau casa din temelii, auzise bufnituri înfundate în geamul de la sufragerie şi, în ciuda vijeliei care se năpustise asupra oraşului ca un balaur cu şapte capete, recepţionase foarte clar mesajul disperat al unei fiinţe aflate la capătul puterilor: *Deschide repede fereastra dacă nu vrei să mă ai pe conştiinţă!* Cînd a tras perdeaua şi s-a uitat afară a fost impresionat de privirea galeşă a unui motan care arăta ca o cîrpă muiată bine în apă şi tăvălită prin noroi. I s-a făcut milă, aşa încît 1-a băgat repede în casă si după ce a reuşit să-1 cureţe şi să-1 înfofolească în prosoape i-a pus în faţă o farfurie plină cu mîncare de dovlecei umpluţi, peste care a adăugat două-trei linguriţe de smîntînă. De atunci domnul Motaş împărţea cu el vastul apartament de trei camere (plus baia şi bucătăria) de la demisolul unei case cu două etaje de pe strada *Argentina.* Iar dovleceii umpluţi au rămas mîncarea lor preferată!

înainte de ora două, motanul îşi terminase de băut laptele şi instalat în mijlocul covorului din sufragerie îşi făcea toaleta frecîndu-se cu insistenţă pe dosul urechilor, pe mustăţi şi pe ochi. Cînd îl văzu pe Albert, ridică recunoscător capul, îi spuse cu o nuanţă veselă *Mulţumesc pentru masă!,* după care sări pe scaunul de lîngă fereastră şi anunţă pe un ton care nu mai admitea nici o replică *(Mau!)* că are de gînd să iasă *afară.*

*

Dis-de-dimineaţă, cînd porni după cumpărături, Albert Jochemko fu impresionat de atmosfera mor-

tuară din cartier şi de aerul trist al vecinilor săi cu care se cunoştea de peste treizeci şi cinci de ani. La coada de la *Aprozar,* unde avea de gînd să cumpere două sticle cu lapte, toată lumea citea ziarele. Chiar lîngă el, un domn mai în vîrstă, care se scuzase de mai multe ori că venise în cartierul lor tocmai de pe bulevardul *Ştefan cel Mare,* unde laptele se terminase de la ora şapte, era scufundat în lectura *Sportului popular, aşa* încît Albert putu să tragă cu coada ochiului la titlul de-o şchioapă de pe prima pagină, *COMEDIA S-A TERMINAT! SĂ VĂ FIE RUŞINE!,* însoţit de un comentariu devastator, care condamna tactica de temporizare impusă echipei noastre naţionale de un antrenor mai mult decît mediocru, după cum se exprima semnatarul articolului. Şi ca şi cum lucrul acesta nu ar fi fost de ajuns, Dobrin şi Rică Răducanu fuseseră ţinuţi pe tuşă, lui Dumitrache şi lui Dembrovski li se interzisese să depăşească linia de centru, iar lui Nunweiller şi lui Dinu li se pusese în vedere că la prima pasă mai lungă de 15 metri vor fi scoşi de pe teren şi amendaţi. Si cu toate acestea, continua autorul cronicii sportive, dacă am fi reuşit să menţinem un rezultat de egalitate cu Brazilia ne-am fi putut califica în sferturile de finală ale campionatului

mondial, în faza semifinală ne-am fi întîlnit cu Anglia, iar în finală cu învingătoarea meciului dintre Brazilia şi R.F.G.! Pînă în minutul 87 apărarea noastră reuşise să facă faţă atacurilor pline de fantezie ale brazilienilor. Apoi un fundaş lateral îl ţinuse de tricou pe Garincha la marginea careului de 16 metri şi arbitrul dictase fără ezitare lovitură de la 11 metri. Pele, căpitanul de echipă al brazilienilor, executase perfect lovitura de pedeapsă: o fentă scurtă de picior spre dreapta, mingea şutată precis la rădăcina stîlpului din stînga, în timp ce portarul Adamache se arunca disperat în colţul opus al porţii!

Domnul Motaş intrase de mult în casă şi îşi ocupase locul obişnuit în fotoliul din bibliotecă. Dar se vedea de la o poştă că era cît se poate de supărat, pentru că înainte de a aţipi nu mai debită strofa magică la care avea obiceiul să recurgă în astfel de împrejurări:

„La popa la poartă
E-o pisică moartă.
Cine-o rîde şi-o vorbi
S-o mănînce coaptă,
Cu mărar, cu pătrunjel,
Cu untură de căţel!..."

La biroul de lîngă fotoliu, Albert începuse calculele prin care urma să determine traiectoria exactă şi perioada de revoluţie a *Cometei Jochemko.* Era mai mult ca sigur că fotografiile pe care avea să le primească în cursul după-amiezei îi vor confirma ipo-[x] teza şi că numele său va figura cît de curînd în toate cataloagele astronomice internaţionale. Dar ruşinea vecinilor şi tăcerea asurzitoare a străzii nu-i dădeau pace. Ştia că meciul de fotbal România-Brazilia urma să fie retransmis la ora 12, aşa că se grăbise să-si pregătească nişte jumări de ouă cu slăninuţă si un ibric mare de cafea, în timp ce tigaia sfîrîia pe *aragaz,* domnul Motaş, care savura de departe mirosul *(Vreau si eu!),* nu se putu împiedica să nu-1 tachineze *(Cînd mai găteşti dovlecei umpluţi?),* după care îşi făcu apariţia în bucătărie, cu coada ridicată în sus ca o luminare aprinsă.

După ce terminară de mîncat, Albert se duse la chiuvetă să-şi spele farfuria *(la-o si pe a mea,* îl rugă alintat domnul Motaş, *ca să n-o mai găsesc ca alaltăieri, plină de furnici!),* apoi trecu în sufragerie şi dădu drumul la televizor.

Meciul începuse de cîteva minute si brazilienii se instalaseră deja în jumătatea noastră de teren. Radu

182

Nunweiller făcea eforturi disperate ca să anihileze jocul lui Fele şi dacă n-ar fi fost robinsonadele extraordinare ale portarului Adamache, brazilienii ar fi deschis cu siguranţă scorul. Dembrovski, Dumitrache, Lucescu, Dinu şi Tătaru se străduiau să păstreze cît mai mult mingea şi crainicul televiziunii române, Cristian Ţopescu, răguşise după numai 20 de minute de joc.

în repriza a doua tactica românilor rămăsese aceeaşi. Domnul Motaş se uita şi el la meci tolănit pe canapea şi înghiţindu-şi cu mare greutate comentariile. Din fotoliul său, Albert întinsese amândouă mîinile în gol, şi în timp ce crainicul Cristian Ţopescu recita cu lacrimi în voce o poezie de Rudyard Kipling, un măr văratic aflat pe o farfurie din centrul mesei din sufragerie începea să se înalţe în aer şi să plutească lin, ca un balon de săpun, urmărit de privirile amuzate ale motanului.

în minutul 87, cînd vacarmul de pe stadion izbucni ca o furtună în mijlocul mării, domnul Motaş se răsuci pe canapea si repetă cu ochii daţi peste cap, ca şi cînd ar fi vrut să sublinieze în felul acesta importanţa unei formule celebre: *După cum se ştie,*

Platon susţine în Sofistul *că si nefiinţa exista într-un oarecare fel. Iar după Parmenide este tot una a f i si a gîndi,* se grăbi să-i răspundă Albert Jochemko, deşi nu era momentul cel mai potrivit pentru a se lăsa antrenat într-una din obişnuitele lor dispute filozofice. Garincha se tăvălea la marginea careului de 16 metri, arbitrul făcea gesturi teatrale, explicîndu-le spectatorilor din tribune modul în care ar fi fost comisă infracţiunea, în timp ce o bună parte din echipa noastră se repezise la el ca să conteste decizia. Mărul văratic se oprise din zbor şi plutea atîrnat în aer, în apropierea lămpii, chiar în clipa în care antrenorul românilor introducea în teren portarul de rezervă.

în cele din urmă Pele îşi potrivi mingea în punctul de la 11 metri şi în timp ce Rică Răducanu tropăia pe linia porţii ca un curcan înfoiat, iar jucătorii brazilieni, superstiţioşi, se întorceau cu spatele la el, domnul Motaş relua în gînd una din axiomele sale preferate, cu care ar fi putut să dea gata orice profesor universitar: *Aşa cum susţine Heraclit, ceva este si nu este în acelaşi timp!*
în sfîrşit, arbitrul ceru printr-un fluierat prelung executarea loviturii de pedeapsă, Fele, căpitanul de echipă al brazilienilor, se îndreptă decis spre minge, schiţă cu laba piciorului o fentă spre bara din dreapta şi trimise mingea cu o precizie matematică la rădăcina stîlpului din stingă al porţii, adică exact acolo unde se aruncase portarul Rică Răducanu. Atinsă cu vîrful degetelor, într-o ultimă fracţiune de secundă, mingea ieşea în afara terenului de joc, spre bucuria de nedescris a celorlalţi zece jucători români care se azvîrleau unul după altul în cîrca portarului, întregul stadion amuţise, Cristian Ţopescu îşi recăpătase ca prin minune vocea şi se lansase într-un discurs emoţionant despre spaţiul mioritic si despre originile poporului român, cu referiri la Simion Dascălul, Grigore Ureche şi Bogdan Petriceicu Hasdeu. în jumătatea de teren a brazilienilor jucătorii noştri continuau să menţină mingea printr-o rafinată ţesătură de driblinguri şi de pase, avîndu-1 ca solist pe Dobrin, introdus şi el în echipă în ultimele două minute ale reprizei a doua. în fine, arbitrul îşi mai controla o dată cronometrul si după ce reuşi să culeagă cu mina mingea din picioarele lui Dobrin, alergă spre centrul terenului ca să anunţe încheierea celor 90 de minute regulamentare de joc. România termina pe locul al doilea meciurile din grupă şi se califica împreună cu Brazilia în sferturile de finală ale competiţiei. Crainicul sportiv îşi încheia comentariul cu un calcul cît

se poate de realist: în semifinale urma să ne întîlnim cu Anglia, iar în finală cu învingătoarea meciului dintre Brazilia şi R.F.G.
Cînd telefonul de pe măsuţa din sufragerie începu să zbîrnîie, Albert Jochemko îşi înfipse dinţii cu poftă în mărul văratic care i se oprise în poală, iar domnul Motaş sări pe covor, întrebă cît e ceasul şi începu să se întindă în toate părţile, ca o bucată de cauciuc. în clipa în care se caţără pe marginea pervazului, urmărit de privirile drăgăstoase ale lui Albert, o răpăială de clopoţei de argint izbucni ca o fîntînă arteziană şi bobocii tuturor plantelor din ghivecele de lîngă geam (violetele, azaleea şi o tufă de, cerceluşi) îşi desfăcură dintr-o dată petalele. Din tocul ferestrei, domnul Motaş întorcea capul în toate direcţiile, sondînd prudent depărtările cu radarul zbîrlit al mustăţilor sale şi tinîndu-şi coada înălţată în aer ca un catarg. *Albertus, iartă-mă că te las singur,* mai spuse el înainte de a sări în stradă, *dar de data aceasta am o întîlnire extrem de importantă. Sînt îndrăgostit! Şi cînd ne revedem diseară adu-mi te rog aminte să-ti povestesc anecdota cu cei şase pisoi care s-au născut în comunism!*
Albert Jochemko închise fereastra, adună hîrtiile

de pe birou şi cu servieta sub braţ o porni spre Observatorul Astronomic de pe bulevardul *Ana Ipătescu.* Pe strada *Argentina,* din spatele unei case pe care iedera reuşise s-o acopere în întregime, răsunau primele acorduri ale celebrului' *Duet al pisicilor* de Rossini.

CUPRINS
O conferinţă de pomină..... 7
Califat . . .'..... 27
Pariul. O poveste fără cap şi fără coadă..... 53
Misterul camerei închise 67
Sarakarmaphalatyaga. O poveste de dragoste .. 123
Recviem pentru o maşină de scris 143
Nobel contra Nobel..... 157
Experimentul Yvonne 169
Magicianul 175

*
Redactor
DANIELA ŞTEFĂNESCU
Apărut 2002
BUCUREŞTI - ROMÂNIA
Tipărit la C.N.I. „Coresi" S.A.

*

Apariţii în colecţia

Cartea de pe noptieră

1 Yasushi Inoue, *Puşca de vînătoare*
2 Yasunari Kawabata, *Vuietul muntelui*
3 Yukio Mishima, *După banchet*
4 Yasunari Kawabata, *Frumuseţe şi întristare*
5 Yasunari Kawabata, O *mie de cocori*
6 Yukio Mishima, *Templul de aur*
7 Paulo Coelho, *Veronika se hotărăşte să moară*
8 Patrick Suskind, *Parfumul*
9 Marguerite Yourcenar, *Povestiri orientale*
10 Giovanni Arpino, *Parfum de femeie*
11 Aleksandr Soljeniţîn, *O zi din viaţa lui Ivan Denisovici*
12 Mario Vargas Llosa, *Mătuşa Julia şi condeierul*
13 Marguerite Yourcenar, *Alexis sau Tratat despre lupta zadarnică*
14 Andrei Makine, *Pe vremea fluviului Amur*
15 Nina Berberova, *Cartea fericirii*
16 Par Lagerkvist, *Baraba*
17 Patrick Suskind, *Porumbelul*
18 Nina Berberova, *învierea lui Mozart*
19 Pascal Quignard, *Toate dimineţile lumii*
20 Marguerite Yourcenar, *Memoriile lui Hadrian*
21 Leif Panduro, *Ferestrele*
22 Mihail Bulgakov, *Maestrul şi Margareta*
23 Paulo Coelho, *Al cincilea munte*
24 Andrei Makine, *Muzica unei vieţi*
25 Lev Tolstoi, *Moartea lui Ivan Ilici*

<coperta a IV-a>

Cărţile sînt ca oamenii.
Pe multe le întîlneşti la tot pasul, dar
nu-ţi produc nici o impresie: le uiţi imediat.
Cu unele te întîlneşti de nevoie.
Sînt altele pe care
îţi aminteşti că le-ai iubit,
dar nu-ţi mai spun nimic,
şi cîteva care pur şi simplu
n-au vrut să te iubească.
Dar sînt şi cărţile de care
rămîi cumva îndrăgostit:
crezi că le-ai uitat
şi totuşi
le duci atît de tare dorul...
Sau cărţile cărora le-ai presimţit miracolul,
fără să le fi cunoscut vreodată.
Cărţi gata să te iubească,
adunate pentru tine
în colecţia CARTEA DE PE NOPTIERĂ.

*
ISBN: 973-50-0226-4
5 948353 000887
</coperta a IV-a>

185 pag.